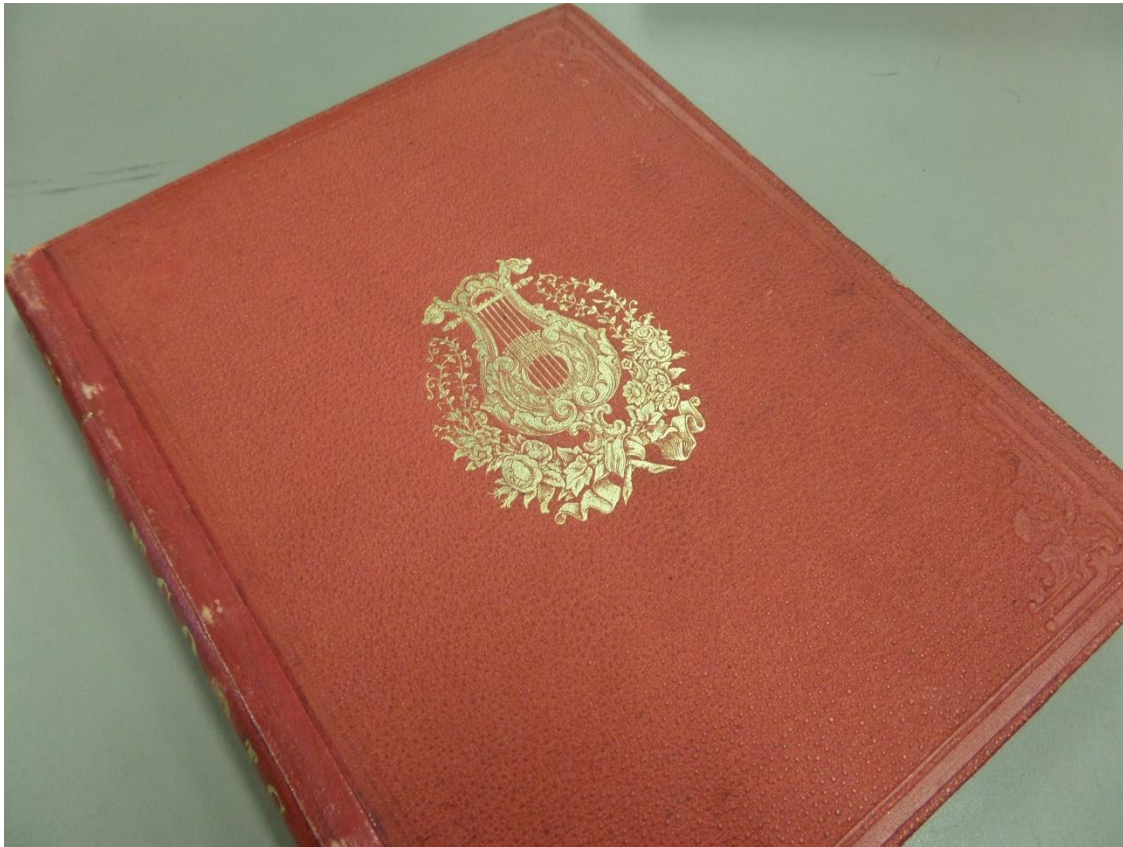

Author or amateur?

The poetical writings of prof. dr. Jan te Winkel (1847 - 1927)

Author or amateur?

The poetical writings of prof. dr. Jan te Winkel (1847 - 1927)

Master thesis

Book and Digital Media Studies

Marian Spruit

s1052411

Defence date: 25 August 2014

First reader: prof. dr. A.H. van der Weel

Second reader: dr. R.A.M. Honings

Contents

List of illustrations	6
Introduction	7
Part one: Jan Te Winkel and Authorship	17
Bibliography	35
Part two: textual edition	37

List of illustrations

Figure 1 The book *Lycoris*. Te Winkel's archive in the KB, 77A20, The Hague. p. 5

Figure 2 Dedication of *Lycoris*. Te Winkel's archive in the KB, 77 A 20, The Hague. p. 7

Figure 3 Picture of Johanna as Pieternel and Jan as Thomasvaer during the performance of the play *Gijsbrecht van Aemstel* in September 1889. Te Winkel's archive in the KB, 77 F 33, The Hague. p. 10

Introduction

In your hands you are holding an edition of unknown Dutch nineteenth century poetry. Prof. dr. Jan te Winkel (1847-1927) wrote this collection for his wife and named it: *Lycoris: Bundel minnedichten 1864-1874*.

Although Te Winkel is known for his scholarly work on historic Dutch literature, he is not known for any poetical works. However, the Koninklijke Bibliotheek in the Netherlands hold his personal archive. In 1953 the archive of Jan te Winkel was given by his son P.W. te Winkel to H.A. Ett to place it in the archives of the Letterkundig Museum in The Hague. As Jan was not known for any literary activity, Te Winkel's archive was not very useful for the museum. In 1981 was decided that the archive would be given in permanent loan to the Koninklijke Bibliotheek in The Hague. The collection contains 12,000 incoming letters and 1,000 copies of sent letters. Further, there are lecture notes of lectures given by Jan te Winkel and it contains final manuscripts of scholarly articles, his dissertation and of course of *De ontwikkelingsgang der Nederlandsche Letterkunde*.¹

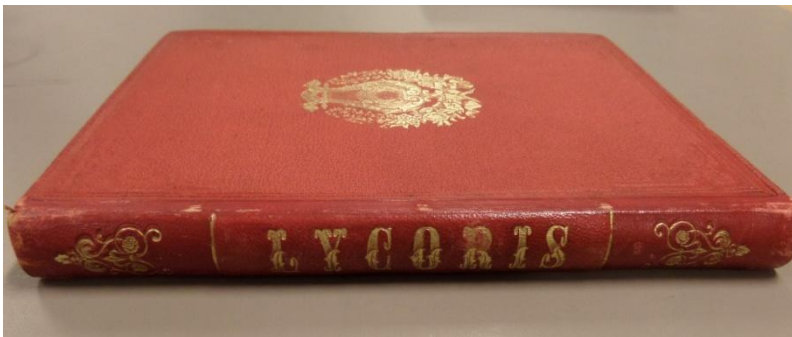

Figure 1: The book *Lycoris*. Te Winkel's archive in the KB, 77A20, The Hague.

¹ Anonymous, 'Te Winkel', *De Koninklijke Bibliotheek*, <http://www.kb.nl/speciale-collecties/moderne-handschriften-vanaf-ca-1550/te-winkel>, 5 May 2014.

Not only his scholarly work and his correspondence can be found in the Koninklijke Bibliotheek, also many manuscripts of unpublished novels and poems are present. Most of these novels and poems are written in little notebooks. However, one piece is really special as it is an actual bounded book. This is *Lycoris: Bundel minnedichten 1864-1874*. The book has a hard cover and is red. The title of the book is printed on the spine in golden letters. At the front an image of a lyre is shown. The paper is of decent quality, because only at a few pages the ink has come through the paper while the manuscript is older than a century. The result is something that looks like a real book. (see Figure 1) However, he did not use a printing press to produce the book, he only made use of his own handwriting. Therefore it can be concluded that only one or maybe a few versions of this work exist.

The dedication of the collection says: 'Aan Lycoris, opdracht voor eenen, misschien later uit te geven, bundel. October 1871'. (see Figure 2) Although he thought that these poems were worth publishing and later an edition could be made, he made a big effort in making this book. Probably, the book was a gift for his wife (Johanna Cornelia Lodeesen (1853-1923)) as the poems are all about the love he felt for her when they were not engaged yet. In the book Johanna is referred to as 'Lycoris'. Te Winkel got married with Johanna two years after his graduation. The timeline and descriptions of family life correspond to the facts of their lives. Johanna still lived with her parents in that time and Jan studied in Leiden and Groningen.

Jan te Winkel has written a lot of books about Dutch literature and made several editions of Dutch Medieval novels. It is not more than logic that he can be considered as an author of scholarly texts about Dutch literature. However, it is questionable whether Jan te Winkel is also an author of poetry. He produced a 'book' (*Lycoris*) and had an audience (his wife), but these are not comparable with the productions (large print runs) and audiences (society) of ones who society calls authors. Never a whole collection of his poems came out.

However, is it possible if the book *Lycoris* is investigated that Jan te Winkel is still an author of poetry? Or was he just a recreational writer? The title 'author' goes together with prestige and authority. It is interesting to see what makes someone an author, especially in a time as this where the order of the production of books is influenced by readers, authors and publishers.

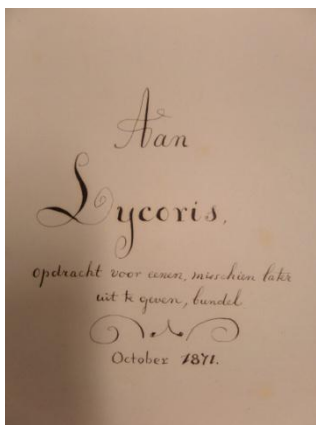

Figure 2: Dedication of *Lycoris*. Te Winkel's archive in the KB, 77 A 20, The Hague.

This thesis is a report on what the definition of authorship is and if Te Winkel meets the criteria to be seen as an author of poetry. The edition consists of two parts. In the first part authorship is investigated. The development of the word 'author' is given and several philosophers is given some attention to come to the final definition of 'authorship'. Along the way the findings will be coupled with Te Winkel's work and life. This will eventually lead to a definition of Te Winkel's poetical activities. Was it authorship or recreational writing?

In the second part of this thesis a full edition of Te Winkel's book *Lycoris: Bundel minnedichten 1864 - 1874* is given. The source *Lycoris* is an edited, clean copy. The poems are written with a pen, but there are not any mistakes or corrections. He also wrote in a very legible handwriting. So, probably Te Winkel wrote the poems first on a different piece of paper before he put them in his book. The edition therefore does not discuss textual issues. There can be no discussion about the words Te Winkel wrote down. Te Winkel thought that this edition was good enough to get published, so in my opinion it was not needed to add or change anything. However, this edition does include many explanatory notes on classical stories and words that are no longer common knowledge. Notes are only given if words are no longer used and are no longer known by the audience. Further, the edition is in the original spelling and original punctuation.

To accomplish full understanding of Te Winkel's poetical motives, there is first some background information on Te Winkel's life before the start of the first part.

Jan te Winkel: scholar, director and poet

Jan te Winkel is mostly known for his literary history series of books on: *De ontwikkelingsgang der Nederlandsche Letterkunde*. This series of five books covers the whole history of Dutch literature. For years these books were the most important reference for students of Dutch literature. This academic success is rather extraordinary if it is considered that Te Winkel's academic career did not have a flying start.

Jan te Winkel was born in 1847 in Bennebroek as a son of Pierre Guillaume te Winkel, a Dutch Reformed preacher, and of Catharina Maria Holmes. The family moved to Rotterdam in 1857. Here, Jan went to the 'Erasmiaansche Gymnasium'. He graduated in 1866 with distinction and applied for Theology and Language & Literature at Leiden University. Although he was a religious person, he chose to do Language & Literature as well. He had the idea that if he could not find a place to preach, he could also become a teacher. His studentship in Leiden was not a success. His first year in theology was weak and

Jan was relieved that his father agreed in 1868 to drop those classes.² However, Jan was not satisfied with the lectures in Language & Literature either. In this period teaching was focussed on language and literature of the classics. Jan, on the other hand, was interested in Dutch novels, poems and theatre and therefore was still not feeling at home. C.G. Cobet, professor of Greek, did not let Jan pass on his courses, as his knowledge of the Greek language was insufficient. Matthias de Vries, professor in Dutch literature, recommended Jan to a friend and colleague in Groningen. Here, Jan started again with his studies. He obtained in 1873 his bachelor's degree and in 1875 his master's. In 1877 he promoted on the medieval works of Maerlant.

² A. G. Hamel, 'Levensbericht van Jan te Winkel (1847 - 1927)', *Handelingen en mededeelingen van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden, over het jaar 1927 - 1928* (Leiden: E.J. Brill, 1928)

Not long after his graduation Te Winkel married his childhood sweetheart, Johanna Cornelia Lodeesen (1853-1923). (see Figure 3) He met this girl when he was thirteen as her father got married for the second time to a sister of Te Winkel's mother. Johanna was six at that time. They started to write to each other, so that Johanna could learn how to correspond.³ He got engaged in October 1875 and he married her on 18 July 1878. By that time he had known her already for 18 years. She gave birth to one daughter and two sons.

Student life was over, so Jan started working as a teacher of Dutch, Latin and History at the Gymnasium of Groningen. He also wrote several articles about other medieval Dutch novels. He was rewarded for his effort in 1892 when he became a professor of Dutch Language and Culture and Old German in Amsterdam. This meant that he had to teach mainly Gothic, Anglo-Saxon and Middle German. Luckily, he was relieved from this in 1897, as Dutch Language and Culture became an independent study. At this time he started writing his magnum opus *De ontwikkelingsgang der Nederlandsche Letterkunde*. In 1910 he was appointed to be rector magnificus. Te Winkel remained at the University of Amsterdam until 1919.

Further, Jan was an important person in many institutions. He was a member of the Koninklijke Vlaamsche Academie and of the Koninklijke Akademie van Wetenschappen. He was also committed to the protection of the Spinozahuus. Besides he was administrator of the Anthropologische Vereeniging, the Vereeniging 'Het Nederlandse lied', the Vondelmuseum and the Bilderdijkmuseum. One of the most important side-jobs was his membership of the state examination committee for Dutch in high schools.⁴

³ D. Dumans, 'De frustraties van een burgerlijk engagement', *Genealogie: Tijdschrift voor Familiegenschap* 15 (2009), nr. 1, pp. 14-17.

⁴ M.C.A. van der Heijden, Heijden, 'Winkel, Jan te (1847-1927)', *Biografisch Woordenboek van Nederland*, 12 November 2013, <http://resources.huygens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn3/winkel>, (20 May 2014).

Figure 3: Picture of Johanna as Pieterneel and Jan as Thomasvaer during the performance of the play *Gijsbrecht van Aemstel* in September 1889. Te Winkel's archive in the KB, 77 F 33, The Hague.

Despite Jan's daily research on Dutch literature, he still loved to read Dutch literature in his spare time. He had a big collection of Dutch drama.⁵ Further, he was a big admirer of Dutch poetry. Dutch poets served as inspiration for his own work. He already wrote poetry when he was very young. He performed them at schoolboy circuits which he founded himself. During his study Te Winkel published a few poems and novels in student almanacs. Further, he published *De Regenboog der Staatspartijen* in 1909 under the pseudonym Pyróphylax. In this rhymed article he pleaded for the royal family, because they resembled the nation.⁶ The edition of *De Regenboog* had therefore mainly argumentative qualities and was not seen as a literary success. It never attained to a real individual publication of Te Winkel's poems.

Jan was thus not only an academic, he also wrote poetry and novels. In the nineteenth century this was not uncommon. Many people wrote poetry and family life was often a subject in these poems. Te Winkel's father wrote poetry as well. However, he was more modest in showing feelings in his poems than Te Winkel. The Te Winkel archive in the Koninklijke Bibliotheek contains more than fifteen notebooks with poems; none of them are published.

In general, Te Winkel's poetry has many conservative characteristics. This can be explained by the fact that he was raised in a very religious family. Another characteristic is the fact that he wrote a lot about the Netherlands (*De Regenboog*). He was very patriotic. Te Winkel's opinion about the monarchy stood in contrast to the rest of the Dutch population. From 1848 the patriotic feelings of the people were downsized. The king had lost the admiration of the nation with his authoritarian style of reigning. The subjects of his poetry were therefore different from other authors and their literature of that time.

In Te Winkel's obituary in the yearbook of the *Koninklijke Akademie van Wetenschappen* (1927-1928), A. Kluyver wrote about the contrast in Jan's personality. Jan did not like sentimentality. However, he could be considered sentimental regarding his passion for old literature. Te Winkel loved poetry which was written with a strong, rational mentality. He did not like mystic me-

⁵ The list of the total collection plays can be found in the library of the University Utrecht. This catalogue was made by antique store Beijers for the auction of Te Winkel's legacy.

⁶ A. G. Hamel, 'Levensbericht van Jan te Winkel (1847 - 1927)'.

dieval poetry and was also not a fan of P.C. Hooft's erotic poetry. The sentimentality that spoke through the poetry of the eighteenth century was for him a little farcical.⁷ He also did not like the poetry of his contemporaries. Jan te Winkel spoke very negatively about what are called 'de Tachtigers' in Holland. He accused them of a lack of societal involvement, of mystical fanaticism and of contempt for tradition.⁸ However, the collection poems called *Lycoris* and written by Te Winkel. might also be seen as sentimental.

Introduction to the poems

Te Winkel refers to Johanna Lodeesen in his book as 'Lycoris'. Lycoris lived in the Roman period and was a slave of Volumnius Eutrapelus and a mime player. After a certain period he freed her. As a freedwoman she was still under obligation to furnish services to her former master. She had to give free performances for him and his friends. There were also other ways to show her loyalty. For example, she became the mistress of some of Eutrapelus's friends. Despite the fact that Lycoris was freed, she could not become a member of a higher social circle. However, she had two great advantages in comparison with other mime players. She was charming, and had access to Eutrapelus's powerful friends. She became the lover of Marc Anthony during Caesar's Civil War. He treated her as if she was really his wife. They stayed together for a few years. However, in 47 B.C. Marc Anthony could no longer keep her as he became more important in political life. She was still only a mime player and more importantly, she was still bound to Eutrapelus. Lycoris had an affair with Cornelius Gallus (ca. 70 B.C. - 26 B.C.) between 43 B.C. and 41 B.C. Cornelius Gallus was a poet, orator and politician who was also a friend of Eutrapelus. He was famous for his four books of poems about his mistress Lycoris. Quintillian put him in the list of the great Roman elegists together with Tibullus, Propertius and Ovid. Virgil's tenth eclogue tells of Gallus's sorrow when he was left by Lycoris:⁹

⁷ A. Kluyver, 'Levensbericht van dr. J. te Winkel', *Jaarboek der Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam 1927 - 1928* (Amsterdam: Koninklijke Akademie van Wetenschappen, 1928), pp. 227-251.

⁸ J. Tollebeek, *Mannen van karakter: De wording van de moderne geesteswetenschappen*, (Bert Bakker: Amsterdam, 2011), pp. 27-28.

⁹ A. Fraschetti, *Roman Women*, (University of Chicago Press: London, 2001), pp. 85-99.

Here are cool streams and soft meadows, O Lycoris,
And the woods; here I will pine away for you as I while away the time.
Oh, foolish love keeps me in the arms
Of cruel Mars amid his arrows, facing the enemy;
You so far away from you homeland (if only it were not true),
Alone, without me, you see the snows of the Alps
The ice of the Rhine may the ice not offend you
And cutting as it is, may it not wound your tender feet.

Only nine lines are left of all his poetry. One of them mentions Lycoris directly: 'Saddened, Lycoris, by your wanton behaviour.' Another block of four lines could be addressed to Lycoris as well: 'Finally the Muses have made these poems for me that I could call worthy of my mistress. And if she tells you the same, I do not, Viscus, I do not Cato, fear ... with you as judge.'¹⁰

The comparison that Te Winkel made between Johanna and Lycoris is not the most obvious one as this relationship is not built on equal rights for the man and the woman: it is an affair. However, only a few decades ago it has become clear from research that Lycoris was not able to choose her own lovers, that she was a matron. Before this information was found it was generally believed that the relationship of Lycoris and Gallus was equal. Gallus was also totally in love with Lycoris and heartbroken when she left him. Therefore it is not that strange that Te Winkel choose this comparison.

All poems that Te Winkel wrote in *Lycoris* are signed with a date. The first poems are written between 1864 and 1868. He wrote his first poems about Johanna when he was seventeen and not even graduated from the gymnasium. The third part of the book is called 'a Gloomy Time 1868-1870'. In this time Johanna and Te Winkel could not speak to each other, as the family did not agree with their relationship. However, it was also a gloomy time because Te Winkel was still struggling with his studies in Leiden. In 1870 the family finally agreed and Cornelia and Te Winkel could speak to each other again. The chapter that is

¹⁰ R. K. Gibson, 'Gallus: The first Roman Love Elegist', *A companion to Roman Love Elegy*, (Blackwell Publishing: Oxford, 2012), pp. 182-183.

dedicated to the time that Johanna was in Germany (1871-1872) is again full of sad poems. Te Winkel hardly heard from Johanna and this made him sad. In the end Johanna came back from Germany and they were reunited. All the poems in *Lycoris* are thus about the time before Jan and Johanna got engaged.

Part one: Jan te Winkel and Authorship

The basic principles for becoming an author are that he writes and that he puts his ideas on paper, everyone can agree on that. However, this first part will show that the definition of the word 'author' is not unambiguously. This makes it even harder to check whether Te Winkel fulfils the requirements to become an author. The ideas about authorship changed over time and still today are changing. Developments as the codex, the printing press, the copy right laws and the internet make that 'authorship' is an entity that probably will have an ever evolving definition. Further, the word has a certain aristocratic load. If someone ask another what kind of profession one has, most likely he will say he is a writer instead of an author. It is kind of snobbish to say it about oneself. However, readers are more likely to use 'author' to indicate a writer of a published text. The difference between authorship and writing is thus difficult to name.

To make an attempt at describing the phenomena, a dictionary can be of use. The *Oxford English Dictionary* describes a 'writer' as 'a person who has written something or writes in a particular way'. It can also mean 'a person who writes books, stories, or articles as a job or occupation'. The dictionary defines 'author' as 'a writer of a book, article, or document', or especially as 'someone who writes books as a profession'. The differences between those definitions can be summarised as: a writer is someone who writes and can do this to earn money. An author is someone who probably writes books. Or in other words: every author is a writer, but not every writer is an author. The difference between the concepts is therefore still not totally clear. An etymological dictionary might be the solution. According to the online *Oxford Dictionary of Word Origins* the word 'author' comes from the Latin verb 'augere', this means 'to make, to grow, originate, promote, increase'. In medieval English 'author' was used to indicate someone who originated, invented or caused it. Furthermore, God was sometimes described as 'the Author of all'. In summary this means that the common sense notion of author involves the idea of an individual who is responsible for or who originates or who writes or composes, a (literary) text and who is thereby considered an inventor or founder and is thought to have certain owner-

ship rights over the text as well as a certain authority over its interpretation.¹¹ The word 'writer' was also used in medieval English. According to the *Online Etymology Dictionary* the definition was: 'One who can write, clerk; one who produces books or literary compositions'. So, if the difference is seen from history, an author is someone who is writing original works and a writer just composes works.¹²

The dictionary shows that an author is 'someone who writes a book, a document or an article' and that the definition also can be 'someone who writes books as a profession'. It is clear that Te Winkel did not make this edition of *Lycoris* to earn money with it. However, he does mention the idea of publishing it later. Te Winkel's profession could become 'poet'. Also, if someone would get *Lycoris: Bundel minnedichten 1864 - 1874* in his hands, he would not doubt to say that this is a book. Te Winkel is the creator of it and therefore the author. According to the dictionary Te Winkel can thus be considered as an author.

History of authorship

Even the dictionary can not offer a clear definition as both the definitions of 'writer' and 'author' contain that they both are persons, that they write or wrote and that they had a certain result (books, article, story). However, history might give a solution as the words had a clear different meaning in the Middle Ages, according to the word origins dictionary.

Who can be marked as the first author? There is no clear definition today and in many periods it meant something different. Was it Homer (c. 700 BC), if he really existed? Or was it Simonides (c. 500 BC), said to be the first one who accepted rewards for his poetic words? Also Virgil (70-19 BC), Ovid (43 BC-AD 17), Dante (1265-1321), Petrarch (1304-1374) and William Shakespeare (1564-1616) are candidates to be crowned as the first real author. These were great attributors to world literature, because they were inventive and can be seen as models of the universal genius. However, by naming examples of possi-

¹¹ The online version of the Oxford Dictionary of Word Origins is used. It can be accessed through here: <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199547920.001.0001/acref-9780199547920>

¹² The link to the website of the Online Etymology Dictionary is: <http://www.etymonline.com/>

ble first authors, it is still not clear how a writer becomes an author. It depends on which criteria are used to list them: individuality, print publication, financial independence, literary self-consciousness etcetera. It is interesting to see how the views on the institution 'author' changed over time.¹³

The beginning of definitions about authorship can be found in ancient Greek culture. Ancient Greece had a oral culture, so stories were not written down, but transmitted through speech. A story would travel from A to B to C by people who sang the text. These singers were both poet ('maker') and reciter. In this process couplets and information was added to the original until one singer would stabilise the text. From that moment, one of the previous performers, for example M, is mythologised as the author. This authorship therefore differs from our later literate cultures. In these, people rely on a stable content and on the relationship between author and text. Te Winkel would not have been an author in the classical period, as writings were rare and he did not orally transmitted his poems.

Somewhat later in the classical period, the role of poet and reciter was split into two professions. The poet became someone who was a lonely genius driven by creativity and the reciter would only perform the texts. During this period the poet stood therefore outside society. Plato gives two other additional characteristics for poets. First, the poet is out of his mind, otherwise he can not write poetry. Second, the poet influences people in a bad way by gratifying their irrational side with poetry.¹⁴ Te Winkel was and still is considered as a very level-headed person. Further, he wrote this book for his lover. It is not likely that he wanted to influence her in a negative way. According to Plato, Te Winkel therefore would not have been a true author.

The definition of authorship changed in the Middle Ages. According to St. Bonaventure (1221-1274) there are four different ways in which a book can be made. It can be done by a scriptor, in other words a copyist. It can also be done by a compiler who puts together different texts. The third way is by a commentator, who adds his own comments to the text, and the fourth one is the auctor who writes primarily his own thoughts, but also includes words of others.

¹³ A. Bennett, *The Author: the new critical idiom* (London and New York: Routledge, 2005), pp. 29 - 31.

¹⁴ A. Bennett, *The Author: the new critical idiom*, pp. 31-38.

In the Middle Ages there was no preference for one of these four ways to make a book. Every book compiler had the same status. The author, known then as auctor, was in the Middle Ages seen as someone who created and possessed authority. He was therefore not busy with writing beautiful sentences and exciting the audience, he was busy with writing facts. Besides the impersonal language this produces, there is another difference with modern authors. In the Middle Ages the auctor was not known by a big audience. A manuscript was first distributed in a small circle around the writer, so adding his name to the manuscript was not necessary. If the manuscript was disseminated more widely, the copies would not contain the author's signature, as it was not included in the original manuscript. The audience was interested in the information in the book and not in the writer. Thus, the modern writer differs from the Medieval one at three levels. The modern author disseminates subjective truths (1) which are packed in a particular style (2) and the audience knows who wrote the text (3). However, the Middle Ages can also be seen as the time in which the foundations for authorship were laid. In the later Middle Ages, authors start to assert themselves as poets as they start to present themselves as poets in their texts. They introduced themselves to convince the audience that they had a certain knowledge about the subject.¹⁵ Te Winkel's poems are not objectively written, however it can be said that he is convincing his audience of his love for Lycoris. Te Winkel is the authority in the field of love for her, but he does not try to convince his readers with objectively arguments. He is thus not an author in the early medieval sense of the word.

The invention of print at the end of the Middle Ages does not only mean a new era for books, but also for authors. This new production method is far more author-centred than manuscripts as the author can more easily stabilise the text during the production phase. Of course the text was not fully protected until copyrights were applied, but the author had more influence on the development of the text than ever before. Further, a new relationship between author and text was formed. More institutions became involved in the process of making a text. Not only a printer, but also a publisher was part of the production. The relationship between authors and publishers was and still is, commercial and contributed to the development of copyrights. However, in the beginning print

¹⁵ A. Bennett, *The Author: the new critical idiom*, pp. 38 - 43.

did not have a positive impact on all poetry, as print democratised literature. Poetry became available for a larger public, while this art was intended for the aristocracy. So for a long time, printed texts had less social authority. The result was that the aristocracy found poets who published less important than poets who did not.¹⁶ The aristocracy at the end of the Middle Ages would have seen Te Winkel as a true poet, as he did not publish his works. This phenomenon of devaluating print was not present in every country. Where it was very common to print works in the Netherlands from the second half of the sixteenth century, it still was not in the United Kingdom. This might also had to do with the fact that the publishing industry in the UK was bound to censorship while printers in the Netherlands were relatively free in publishing their works. Further, print was easier accessible in the Netherlands as the country was technically more advanced.¹⁷

In the seventeenth and eighteenth century the attitude towards printed books became more positive in many countries in Europe. The former negative attitude of the aristocracy made it impossible for writers to make a living out of their books. However, with this changing there were still some hurdles to take.

The market for books became bigger and copyright was invented. Unfortunately, this was not good news for authors immediately. During the next two centuries debates would follow if the rights were intended for publishers or authors. The legal status of literary property was of course worth a debate, because money from both parties was involved. Publishers got support, because people only changed their attitude towards printing, but not regarding authors who wrote for money. Furthermore, an aesthetic ideology came into play just at the time that authors' rights became protected. This commercial paradox means that a book with commercial value has a lack of aesthetic value. Te Winkel would still be considered as a true poet in these centuries, because his book was non-commercial. *Lycoris* is handwritten, therefore Te Winkel and his poems would be in the top of the artistic order. However, he had the intentions to publish it one

¹⁶ A. Bennett, *The Author: the new critical idiom*, pp. 44 - 49.

¹⁷ A. van der Weel, 'Scripta manent: The Anxiety of Immortality', *Living in Posterity: Essays in Honour of Bart Westerweel*, (Hilversum: Uitgeverij Verloren, 2004), pp. 325.

day. The public publication would not be handwritten and he would make some profit on it. If this idea became public in this time, he would not be taken seriously by anyone.

The idea of a book that has less aesthetic value because it has commercial values, has much more influence than the opinions about commercial writing in the sixteenth century, because it even became the dominant ideology amongst people working in the book industry. An author could feel humiliated when he needed to write for money. This paradox therefore also influenced the conception of authorship itself.¹⁸

This definition elaborated further in the Romantic Age. During this time the existing social, economic and religious orders became less prominent. A new individualistic order arose. The audience expected therefore that authors were independent, autonomous and self-creating. This develops, especially in the Romantic Age, into the mantra of a poet being ahead of his time (*avant-garde*). Te Winkel was not ahead of his time, as he used very traditional styles to write his poems in. Moreover, many people in the Romantic Age even thought that an author would only be recognised after his death.¹⁹ I hope that this was not the case with Te Winkel's efforts. One of the purposes of *Lycoris* could namely be that his wife got informed about Te Winkel's endless love for her.

However, another important evolution took place as well in the nineteenth century. Social and economic orders became less prominent due to the rise of the middle class. They got more money to spend and therefore educated themselves. Literacy grew enormously in this period in many European countries. The bourgeoisie found new ways to spend their spare time such as reading, but also writing. They wrote letters to family members, diaries, and private journals. These are also called 'ego-documents'. Diaries were mostly used by adolescent females to develop a personal identity. Journals were mostly written to leave something for their children or for their work. Ego-documents were also often the result of writing for pleasure. These personal writings also had 'literary' qualities. Often characteristics as rhyme and balance were used to create the idea of reading a book. In this time period it was expected for everyone to improve writing. Writing gave (and still gives) a certain satisfaction to the writer.

¹⁸ A. Bennett, *The Author: the new critical idiom*, pp. 49 - 54.

¹⁹ A. Bennett, *The Author: the new critical idiom*, pp. 55 - 71.

Writing became an absolute necessity.²⁰ This is quite interesting with respect to Te Winkel. *Lycoris* is namely built up as a kind of diary. The chapters are chronologically ordered and every poem is about an event at a certain time. It could be that the document is therefore nothing more than an ego-document. However, diaries are really private: they are not meant to be read by others. *Lycoris* on the other hand, is really beautiful decorated on the outside with gold. Even the inside is written down with great care. It is therefore not likely to believe that *Lycoris* was meant as an ego-document. It was probably also read by others.

In the twentieth century the definition of authorship changed under the influences of formalism, feminism and new historicism. Literature studies became separate disciplines in the universities in the nineteenth century and this way scholars of literature appeared and research into literature became more widely spread. Scholars thought about the importance of an author for the interpretation of a text. Formalists wanted to achieve a certain purity in their criticism. They therefore did not use the personal life of the author for their research. Feminism, however, made it important whether the author was a woman or a man. And new historicism considered authors as 'social beings'. In new historicism scholars researched the influences of an author on society.²¹

Today the definition of 'authorship' is changing again. It is now possible for the audience to react on writings on the Internet, instead of only reading the text. On some websites this can be done through comment pages, but there are also initiatives, like Wikipedia, which allow people to make changes to the information itself. Most people in Western countries are using the Internet. The result is that more and more people are also writing on and contributing to it. In the past people would make notes or comments for themselves and wrote them, for example, in the margin of their pages. Now, they use the Internet to share their findings. Users (readers) are thus becoming authors themselves.

Not only the difference between author and writer is becoming problematic, also the classical divisions between author, publisher and audience are fading. On the Internet nobody is deciding which information will be on the web and nobody decides who will put the information on it. It is thus possible to be

²⁰ M. Lyons, *A History of Reading and Writing: In the Western World*, (New York: Palgrave Macmillan, 2010), pp. 173-175.

²¹ A. Bennett, *The Author: the new critical idiom*, pp. 72 - 93.

an author and to be a publisher of your own work and to be part of the audience at the same time. The definitions of the concepts 'author', 'publishing' and 'audience' are therefore changing as well. Active users of the Web 2.0, for example bloggers, are now struggling with the question what they are. Can they be called 'writers', even 'authors' or are they neither of them and is a new term necessary? When the internet was not yet there, the difference between authors and writers was slightly easier. Today, the internet is a very common publishing medium, but can people who are contributing to the internet be called 'authors'?

It can be wondered whether this difference between 'writer' and 'author' is an important one. However, it keeps many writers and/or authors busy today. Many blogs and articles are written on the subject 'When are you an author?'. Interestingly, the thoughts about this differ from person to person. Carry Mumford writes in her blog: 'For me, being an author is more than just writing a book: it's writing a book and sharing it with the world.' *Ingetrueman* reacts on this blog with: 'I, too, have trouble with the definitions. I think a writer is what I might call myself, whereas, an 'author' is what those who read my works might call me.'²² Katie Ward sees 'writer' and 'author' as two different jobs:

One is being a *writer*. That is, the person who writes fiction, who ruminates on plots, characters, structures and symbols, and who for better or worse attempts to scratch out a story which in some degree matches the aspirations of my mind. My other job is being an *author*. The author is different. The author has an author website to maintain, tweets author tweets, has an author Facebook page, and an author photograph. The author gives author talks, does author interviews, keeps author accounts, files an author tax return, and answers author email. Hopefully from time to time the author gets a book deal - and is referred to as 'the author' of the work in a contract, not the writer.²³

²² C. Mumford, 'When are you a writer?', *Carrie Mumford*, 9 June 2013, <http://www.carriemumford.com/when-are-you-a-writer/>, (15 May 2014).

²³ K. Ward, 'I've found my #authorliness', *Katie Ward*, 30 June 2012, <http://www.katieward.co.uk/?p=955>, (15 May 2014).

According to all these blog writers, Te Winkel never would have been an author. He did not share his book with the world: he only did it in a family circle. *Ingetrueman* writes that the reader is the one who makes an author. In the case of Te Winkel, only his wife, or maybe a few other relatives or friends have read the book. Because Te Winkel already plays a role in their lives, it is not likely to believe that he also would be seen as an author. Also Katie Ward would not accept Te Winkel as an colleague. He is not busy with the authorial tasks which she described above.

Theories about authorship

Time after time the definition of the word 'author' changed. In the Middle Ages it meant something totally different compared to what it means today. Moreover, definitions in the dictionary also do not elucidate what an author is in specific terms. It is time to find out what contemporary philosophers and scholars define as authorship.

One of the most influential essays on the subject 'authorship' is written by Michel Foucault (1926 - 1984) and is titled 'What is an author?'. He poses a series of questions such as: What is the unity which we designate as a work? Where does one draw a line in an author's oeuvre? Should everything an author writes, including notes, be considered part of a work? He does not offer a solution for these questions, but indicates the difficulties involved with authorship and work. The main claim Foucault makes is that of the difference between a proper name and an author's name. They have different functions which can be illustrated by an example. If it is discovered that Shakespeare lived in a different house than the monument which is visited every day by tourists, it will not alter the functioning of the author's name. However, if it is proved that some sonnets were not written by him, it would change the way in which the author's name functions. This is how Foucault explains it:

These differences may result from the fact that an author's name is not simply an element in a discourse (capable of being either subject or object, of being replaced by a pronoun); it performs a certain role with regard to narrative discourse, assuring a classificatory function. Such a

name permits one to group together a certain number of texts, define them, differentiate them from and contrast them to others.²⁴

In other words, the name of the author can not be separated from his texts. This does not obtain for every text, like a letter or contract. However, it does for texts that have a certain role in society. The author's name indicates the status of a text within a society or culture. Foucault makes therefore a distinction between texts that are given an author function and those who are not. The author function has four primary characteristics:

1. The function is necessary for the legal system, because the law insists on having one person accountable for communication.
2. The author function differs between disciplines. Anonymity in science is more acceptable than in literature. In literature the author gives meaning to the text.
3. The author function is not easily made. Complex operations are needed before a text has an author function. First the author has to establish the book or essay and then the author function can be added.
4. 'Author' does not necessarily refer to a real individual as it is possible that several authors or imaginary authors worked on a text.

Foucault sees the author not as a someone with an inexhaustible source of significations, but as a functional principle which society uses and which has the result that free circulation of literature is not possible.²⁵ If the four characteristics are considered, then Te Winkel would not be an author. Michel Foucault claims that there is an author, if the name of the writer is inseparable from the text. The text has a certain role in society and members use that name. The author's name functions as an indicator for the text and therefore free circulation of the text is not possible. In the case of *Lycoris* the audience is not society, but only his wife. Johanna must have seen him separate from his text as he was her husband. Free circulation of the text was not possible, because there was only one copy of the book and thus hardly anyone read it.

²⁴ M. Foucault, *What is an author?* (1969). This essay is the text of a lecture presented to the Société Française de philosophie on 22 February 1969. Translation by Josué V. Harari.

²⁵ M. Foucault, *What is an author?* (1969).

The name of the author can thus have a separate status in society. However, he ignored the economical aspects of authorship. For example, Foucault wrote that one remained an author so long as one did not abandon one's rights. Certain kinds of employment, like some kinds of journalism, involve such an abdication. But does that mean that they are no longer an author when they quit their job?

To answer this question it is necessary to look at the laws concerning authorship. Copyright laws are thereby the most important ones. These laws are known by almost everyone, as they do not only apply to texts, but also to films, music and art. However, the precise scope of these laws remains obscure to everyone who is not involved in creating.

The first copyright laws were very broad and did not include many exceptions or explanations. Further, it differed from country to country. England already had a copyright law in 1662, however France in 1793 and the Netherlands in 1817.²⁶ For example, in France every work done in design, writing, music composition, painting, drawing and engraving was protected by the law of 1793. This means that there was no line between good and bad works. The work of a four-year-old is as much protected as that of a great painter like Rembrandt. The law thus covered high and low culture and avant-garde and kitsch. For the law all the works were the same, so the authors were the same for the law as well. In other words: in law authors were not necessarily artists. The law did not distinguish between professions, like poets or painters, but only distinguished cultural labour from industrial labour. Therefore difficulties appeared at the end of the nineteenth century. Posters were industrially made, however, an artist could be involved with the design. In France, these designers were not protected by copyright at first. The invention of photograph and cinematograph made another assault on the law as those forms of media were not included yet and society was not sure whether these media were art or industry.

In the twentieth century most countries changed their copyright laws to include new media. In France the definition of the author was expanded by

²⁶ The first English copyright law included that the government should approve publication. In return the publishers got a license. In fact this law had more to do with censorship than copyright. However the first law without censorship was approved in 1710 (also more than eighty years earlier than in France).

adding those who worked in dance, pantomime, cinema, photography and those who made translations and maps. Industrial design and advertising were not included as those professions were seen as industry. France also protected titles of works and names of authors with the new law. The definition of authorship became more problematic as the law also covered the title and name of the author. The author's name alone could signal the body of his work so effectively that even in a detached state the name was covered with rights. New mediums and the elaboration of the laws made the rules more vague.²⁷

The laws are very important to be understood correctly for writers who want to make a living out of it. However, in fact everyone's work is protected by the law, whether the maker is an amateur or professional. It is always possible to apply copyright laws at one's own work. Therefore the law is not helping in deciding on a verdict of the writings of Te Winkel.

In contrast to Foucault (who described the author as a freestanding concept), Pierre Bourdieu (1930 - 2002) considered the status of authors from a sociological point of view: he looked at the influences of other stakeholders. Bourdieu's theory is mainly concerned with the difference between high and low culture. Bourdieu did research on the influence of institutions on the cultural behaviour of people. He stated that art can not get a social status on its own: art will become art when it is named art. High culture gets this tag, low culture does not. Not everyone can appoint an object as art, only people or institutions that are involved in the material or symbolic production are able to do this. Bourdieu uses the term 'field' to explain this. Examples of participants of the field are: artists, critics, publishers, theatres and schools. There is a constant struggle between these participants for the scarce resources. New people want to get their name known and question the old members. Old members, on the other hand, try to defend their position. As soon as new participants have success, a new balance will arise. In order to be seen as an artist participation to the field is

²⁷ M. Nesbit, 'What was an author?', in S. Burke (ed.), *Authorship: From Plato to the Postmodern*, (Edinburgh: Edinburgh University Press, 1995). pp. 247-262.

necessary, because the artist has to be acknowledged by other members of the field.²⁸

In the field of literary production, there are a few important participants. First, there are the authors who create books and poems. Second, there are the publishers who decide which writers get published. Third, there are the critics which evaluate books. With their reviews they have influence on the award of symbolic value. They base their opinions on earlier works of the author and on the publisher that published the book. This way it sounds like the authors do not have any influence on the reception and acceptance of their work at all. However, as stated earlier, the author is also a member of the field. There are three ways for authors to influence the members of the field. First, the publications in literary journals are of importance. The readers of those contributions are mainly critics and the journals reflect the developments in literature. Further, the author can use his contributions to promote his new works. Second, the author should be involved in literary debates and he should give interviews. This way he can express his approaches to literature. Third, the author has to increase his social capital. He needs a network of people working in the industry who can help him with his publications. Examples of this are: working for a magazine or board of a institution for writers.²⁹

Thus, it is only possible to become an author if you are an participant in the literary field. Otherwise the writer will not get noticed by the actual members. Furthermore, an author is more likely to get accepted if he or she is an *active* participant in the field. Through different channels the author can influence his own reputation and the reception of his book. Te Winkel was not an active member of the field of literary production as an author. He was, however, an active participant from the scholarly perspective. He did not only write books about literature, he also published articles in journals, as *Taal en Letteren* and *Tijdschrift voor Nederlandse Taal en Letterkunde*. In these he investigated an old novel or a poem or he wrote something about the evolution of Dutch language.³⁰

²⁸ S. Janssen, *In het licht van de kritiek: Variaties en patronen in de aandacht van de literatuurkritiek voor auteurs en hun werken*, (Hilversum: Uitgeverij Verloren, 1994), pp. 13-17.

²⁹ S. Janssen, *In het licht van de kritiek*, pp. 78-82.

³⁰ For a short list of his published articles see:
<http://www.dbnl.org/auteurs/auteur.php?id=wink002>.

This is not sufficient to achieve an important place within the literary field of production, as it does not say anything about temporarily literature.

Another characteristic of authorship, that is forgotten by most persons, authorial work is a process which often includes the interference of others than the writer. The definition of one person creating a text does not describe the reality at all. It only describes one phase of authorship, namely the process of writing. After this phase the text is vetted by friends, family and maybe even an professional editor. Improvements of the author will follow, however, before it actually goes to press it is edited. More than one person is thus involved in authorship. The result is therefore not a product of the author alone, but also of the people who revised and annotated. Authorship involves a surrender of control over some aspects of the finished text as editors and publishers have a say in the final product as well.³¹

Authorship therefore involves not just one person, but the collaboration of more people. Of course the author plays the biggest role and has the most influence, but also readers and editors are co-producers of this text. This does not mean that it is not possible for an author to do all the work for himself, but there are not many writers who do not need any input to revise and to create the final product. In general there are more persons involved than the author to create the text. In the case of *Lycoris*, the text was probably written by Te Winkel alone. After Te Winkel's wife died it became clear that Johanna prepared the manuscripts of Te Winkel for printing.³² She was thus involved in creating his scholarly work, but it would be strange if she was involved in the making of *Lycoris* too, as it were poems about her.

Roland Barthes (1915-1980) had a similar idea on the creation of text. He argued that to become to the true meaning of the text, the author should be removed from the process of adding value to a text. Otherwise the critics will use the actual life experiences and attitudes of the author to explain the text. However, this means that anyone can make his own meaning of a text as there are no frameworks for it anymore. Barthes says: 'The true place of writing is reading.' In

³¹ H. Love, *Attributing Authorship: An introduction*, (Cambridge University Press: Cambridge, 2002), pp. 32-33.

³² J. Tollebeek, *Mannen van karakter: De wording van de moderne geesteswetenschappen*, pp. 44.

other words, a text that is still tied to its author is unfinished or not to be read by the public. The text thus only exists when it is read by others.³³

Lycoris looks like a book and therefore it can be concluded that it was meant to be read. It is not likely that Te Winkel put that much effort in decorating a book if it would never be used. Again, as *Ingetrueman* stated earlier, the reader plays the most important role, whether it concerns the writer or the text.

Conclusion

The dictionary shows that an author is ‘someone who writes a book, a document or an article’ and that the definition also can be ‘someone who writes books as a profession’. It is clear that Te Winkel did not make this edition of *Lycoris* to earn money with it. However, he does mention the idea of publishing it later. Te Winkel’s profession could become ‘poet’. Also, if someone would get *Lycoris: Bundel minnedichten 1864 - 1874* in his hands, he would not doubt to say that this is a book. Te Winkel is the creator of it and therefore the author. Thus, according to the dictionary Te Winkel can be considered as an author.

However, the dictionaries could not give a proper difference between the word ‘author’ and ‘writer’. The only conclusion that the dictionary gives us is that every author is a writer, but that not every writer is an author. It is thus hard to conclude only on the definitions of the dictionary whether Te Winkel is an author.

Luckily, there are more ways to find out what authorship involves. The definition of author changed namely over time. In ancient Greek an author was someone who told a story, as society was based on oral transmission. Te Winkel therefore would not have been an author then, as writings were rare and he did not orally transmitted his poems. Later in the classical period Plato gave a definition of an author. According to him, an author is someone who is out of his mind and is someone who influences people in a bad way with his irrational writings. Te Winkel was and still is considered as a very temperate person. Further, he

³³ Anonymous, ‘Roland Barthes’The Death of the Author: Critical Authority’, deathoftheauthor.com, 2010, <http://www.deathoftheauthor.com/articles.php?page=Critical-Authority>, 25 July 2014.

wrote this book for his fiancée. It is not likely that he wanted to influence her in a negative way.

In the Middle Ages there were four kinds of making a book. The author, that was known as 'auctor' then, was someone who originated texts and who created and had a certain level of authority. The auctor was therefore not busy with writing beautiful, but with convincing his audience. The texts consisted of reasoning and facts, not of beautiful sentences. Te Winkel's poems are not objectively written, however it can be said that he is convincing his audience of his love for *Lycoris*. He does not try to convince his readers with objectively arguments.

The aristocracy at the end of the Middle Ages would have seen Te Winkel as a true poet, as he did not publish his works. In the next couple of ages Te Winkel would still be considered as a true poet, because commercial books lacked aesthetic value. *Lycoris* is handwritten and not made for commercial purposes, therefore Te Winkel and his poems would be in the top of the artistic order. In the nineteenth century a new individualistic order arose. The audience expected therefore that authors were independent, autonomous and self-creating. This develops into the idea of a poet being ahead of his time (avant-garde) and of a poet only being acknowledged after his dead. Te Winkel does not fulfil this image. He was not ahead of his time and hopefully he received appreciation from his wife while he was alive.

Another possibility is to regard *Lycoris* as an ego-document. It is not common to say that a dictionary has an author, as it is often not read by others. If the term 'ego-document' is applied, then Te Winkel is not an author as the creators of ego-documents are not referred to as authors.

Te Winkel could have been an author during the Middle Ages until the nineteenth century. Before and after he would not have been seen as an author as the purpose of this book was to show his love to his wife. This does not go together with the opinion of Plato about authors and about the Romantic ideal of authorship and theories about ego-documents in the nineteenth century.

Michel Foucault claims that there is an author, if the name of the writer is inseparable from the text. The text has a certain role in society and members use that name. The author's name functions as an indicator for the text and therefore free circulation of the text is not possible. In the case of *Lycoris* the audience is not society, but only his wife. Johanna must have seen him separate

from his text as he was her husband. Free circulation of the text was not possible, because there was only one copy of the book.

It is difficult to say whether Bourdieu would have seen Te Winkel as an author. Te Winkel was namely an active member of parts of the literary field. He wrote influential works on historic and contemporary literature. He expressed his strong opinions about 'De Tachtigers', but also about poets from the eighteenth century and earlier. On the contrary, it is not likely to assume that Te Winkel had a lot of relations with other participants of the field. He was a member of many academic related institutions instead of literary ones. The activities of Te Winkel were therefore not of the impact he needed to be seen as an author of poetry.

Another important aspect of authorship is that the process of writing is mostly not the work of one person. Revisions are made over and over and it is very common that there are more people than one involved in this. Outsiders can have fresh insights on text while if an author does it all on his own, it is hard to believe that he can criticise himself as good as someone who does not have a direct relation with the text. From the archive it became clear that Johanna helped Te Winkel with the preparations to get a text published. Normally, an editor or publisher is involved to do the last adjustments on the text. In the case of *Lycoris*, none of those were involved. The text was not published and it is not likely to believe that Johanna was an editor of her own gift.

Jan te Winkel would be an author if only the dictionary is consulted. However, other sources show different definitions. History shows that Te Winkel would not be considered an author in every era. Ancient Greek and the Romantic Age are not periods in which he would be part of a society of poets. The Middle Ages until the nineteenth century are, however, times that are positive for his nomination of author. Foucault, Bourdieu and Barthes would doubt this designation as his poems do not play a role in society and as Te Winkel is not an active member of the literary field. The fact that he probably did the whole writing process himself is not contributing to be named author either.

Author or amateur? One thing is certain, Te Winkel is not an author. Only the criteria that are mentioned by the dictionary make him an author. Other theories on the contrary prove the opposite. However, amateur is maybe a bit undue too. After all, his poems are of a certain level. If he only would have make use of the services a publisher offers. The publication would get spread widely, because Te Winkel did promotion and people would have named him an

author. In every description of authorship, whether it concerned an historical description, a statement by a blog writer or a philosophical theory, in every of these the influence of the audience is mentioned: aristocracy decided what authorship was in the sixteenth century and later; blog writers do not call themselves authors, only their readers do; and for instance Bourdieu considers every sociological aspect to define authorship. The audience has therefore more influence on the definition of authorship as intentionally was thought. The dictionary could become more clear concerning 'writer' and 'author' if the audience is added. Unfortunately, *Lycoris* did not have a big audience. If only Te Winkel would have published his *Lycoris: Bundel Minnedichten 1864 - 1874...*

Bibliography

Primary sources

Koninklijke Bibliotheek, The Hague (KB), Archive of Jan te Winkel, 77A20,
Lycoris: Bundel Minnedichten 1864 - 1874

Koninklijke Bibliotheek, The Hague (KB), Archive of Jan te Winkel, 77F 3,
Foto's: stukken betreffende het persoonlijk leven

Secondary sources

Anonymous, 'Te Winkel', *De Koninklijke Bibliotheek*,
<http://www.kb.nl/speciale-collecties/moderne-handschriften-vanaf-ca-1550/te-winkel>, (5 May 2014).

Anonymous, 'Roland Barthes' The Death of the Author: Critical Authority',
deathoftheauthor.com, 2010,
<http://www.deathoftheauthor.com/articles.php?page=Critical-Authority>, 25 July 2014.

Bennett, A., *The Author: the new critical idiom*, (London and New York: Routledge, 2005).

Dumans, D., 'De frustraties van een burgerlijk engagement', *Genealogie: Tijdschrift voor Familiegiedenis* 15 (2009), nr. 1, pp. 14-17.

Foucault, M., *What is an author?* (1969) This essay is the text of a lecture presented to the Société Francaise de philosophie on 22 February 1969. Translation by Josu  V. Harari.

Fraschetti, A., *Roman Women*, (London: University of Chicago Press, 2001).

Gibson, R.K., 'Gallus: The first Roman Love Elegist', in L. Morgan (ed.), *A companion to Roman Love Elegy*, (Oxford: Blackwell Publishing, 2012).

Hamel, A.G., 'Levensbericht van Jan te Winkel (1847 - 1927)', *Handelingen en mededeelingen van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden, over het jaar 1927 - 1928*, (Leiden: E.J. Brill, 1928).

Heijden, M.C.A. van der 'Winkel, Jan te (1847-1927)', *Biografisch Woordenboek van Nederland*, 12 November 2013, <http://resources.huygens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn3/winkel>, (20 May 2014).

Janssen, S., *In het licht van de kritiek: Variaties en patronen in de aandacht van de literatuurkritiek voor auteurs en hun werken*, (Hilversum: Universiteit van Tilburg, 1994).

Kluyver, A., 'Levensbericht van dr. J. te Winkel', *Jaarboek der Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam 1927 - 1928*, (Amsterdam: Koninklijke Akademie van Wetenschappen, 1928).

H. Love, *Attributing Authorship: An introduction*, (Cambridge, Cambridge University Press, 2002).

Martin, L., *A History of Reading and Writing: In the Western World*, (New York: Palgrave Macmillan, 2010).

Mumford, C., 'When are you a writer?', *Carrie Mumford*, 9 June 2013, <http://www.carriemumford.com/when-are-you-a-writer/>, (15 May 2014).

Rose, M., *Authors and Owners: The Invention of Copyright*, (Harvard: Harvard University Press, 2002).

Tollebeek, J., *Mannen van karakter: De wording van de moderne geesteswetenschappen*, (Amsterdam: Bert Bakker, 2011).

Nesbit, M., 'What was an author?', in S. Burke (ed.), *Authorship: From Plato to the Postmodern*, (Edinburgh: Edinburgh University Press, 1995).

Ward, K., 'I've found my #authorliness', *Katie Ward*, 30 June 2012, <http://www.katieward.co.uk/?p=955>, (15 May 2014).

Weel, A. van der, 'Scripta manent: The Anxiety of Immortality', *Living in Posterity: Essays in Honour of Bart Westerweel*, (Hilversum: Uitgeverij Verloren, 2004), pp. 321-332.

Part two: Textual Edition

Lycoris
Bundel Minnedichten
1864-1874

aan zijne Lycoris opgedragen
door haren Jan te Winkel

Aan Lycoris,
opdracht voor eenen, misschien later
uit te geven, bundel.
October 1871

Bladwijzer

<i>Aan Lycoris, opdracht</i>	7
<i>Eerste Zangen 1864 - 1868</i>	23
1. Mijne Lycoris	25
2. Aan het Y	28
3. Het moet zoo wezen	30
4. Eén oogenblik	32
5. Liefdes Zaligheid	33
6. Uit het Verleden	34
7. Lief en Leed	38
8. Avond - Minnezangen	43
<i>Een Sombere Tijd 1868 - 1870</i>	69
<i>Nieuw Leven 1870 - 1871</i>	83
1. Eerste Liefde	83
2. Op vleuglen der Liefde	87
3. Blijde tijding aan mijne Lier	89
4. De drie Bloemen	91
5. Eén Leven, één Streven	94
6. Zeer natuurlijk	95
7. Hare Trouw	98
8. Veel liever	102
9. Te idealistisch	104
10. Na het afscheid	107
11. Uit het Dagboek mijner Liefde	109
<i>In Duitschland 1871 - 1872</i>	119
1. Aan Duitschland en Lycoris	121
2. Aan mijne Martha	124
3. Verre en toch nabij	127
4. Woorden der Liefde	129
5. Minnelied van een' Eenzame	133

6.	Meisjensliedjen	136
7.	Snel en toch te langzaam	138
8.	Mijn Danaïden-arbeid	140
9.	L'amour l'âme de la Vie	142
10.	Teleurstelling	144
11.	Twee Ghazhelen der Liefde	147
12.	Tantalus-kwelling	150
13.	Goddank voorbij!	155
14.	Herhaalde Scheiding	157
15.	In 't Hollandsch	158
 <i>Hereenigd 1873 - 1874</i>		161
1.	Weerzien	163
2.	Vergeet-mij-nietjens uit den Bloemruiker der Liefde	168
3.	Onze Levensleuze	173
4.	Aan Lycoris [bij Prutz' <i>Aus Goldnen Tagen</i>]	176
5.	Och, of ge hier mocht zijn!	177
6.	In gedachten bijeen	179
7.	In den Nacht	180
8.	Aan Lycoris [bij: „ <i>Twee Tuiltjens vergeet mij niet</i> ”]	182
9.	Zij hebben U lief	183
10.	Acht dagen	184
11.	Wat zij mij schreef	199
12.	Op een Bal	201
13.	Feestviering	203
14.	In Siciliaansche Vaersmaat	205

Aan Lycoris

't Was Grootmoeders jaarfeest, haar dochtren en zonen,
Haar kleinkindren kwamen van verre en nabij
Om 't feest met behoorlijken luister te kronen,
En breed was der gasten voltallige rij.

'k Was jong nog, – een knaap, die voor Nepos nog zweette,
Maar blufte op zijn kennis van Grieksch en Latijn,
Die „kwak” werd genoemd, en „mijnheer” alreeds heette,
En daarom ook meende een mijnheer al te zijn,
Een knaap, die zoo gaarne met juffertjens stoeide,
– Het juffertjens van duodecimo-soort – ;
Maar wien nog geene enkele bij voortduring boeide,
Al even zoo spoedig bekoeld, als bekoord.

't Was Grootmoeders jaarfeest, verbeid reeds sinds dagen,
En heilwenschend kwamen van verre en nabij
De kindren en kleinkindren, vrienden en magen
Der jarige Moeder – en niet hen kwaamt **Gij!**

'k Had U nog niet ontmoet, sinds, onder Hymens³⁴ zegen,
Mijns moeders zuster met uw vader was gepaard,
En gij, mijn kind, in haar een moeder had herkregen,
U, door haar tedre zorg, ook toen reeds lief en waard.
Nu bracht het grillig lot, dat soms bij al zijn grillen
Een plan te vormen schijnt met welbedachten geest,
En ernstig en oprecht iets deeglijks schijnt te willen,
Ofschoon men 't doel niet ziet, ons samen op het feest.
Gij waart nog maar een kind, in 't leven onervaren,
Een pop was nog uw lust en kinderspel uw vreugd;
Ik reeds een kleine heer, gekomen tot die jaren,

³⁴ Hymen is the god of marriage ceremonies in Greek mythology.

Waarin men 't wagen durft te spreken van zijn jeugd;
Een heertjen, dat reeds mist, wat in den bijbel echt was,
Wat niet, het klein hoofd vol van theologie,
Een knaap, die vrij wel in zijn lexicon terecht was,
En 't zijn werk, dat hij schreef, beschouwde als poëzie;
Die op, ik weet niet wat voor kennis zich beroemde,
En glimlachte, als het past aan een geleerden kwak,
– Zoo was 't, dat men voorheen Latijnsche jongens noemde –
Als men van Cupido, niet van Cupido sprak.
En toch, dat lieve kind, met oogjens om te stelen,
Dat meisjes, met haar zucht voor loffe kinderspelen.
– Laf naamlijk toen voor hem, in eigen oog zoo groot –
Dat meisjes trof den knaap. Waarom juist? Wie kon 't weten?
Het stal dat knapenhart en hield het steeds in pacht,
Sinds wij, dicht naast elkaar op Grootvaêrs stoel gezeten,
Voor het eerst, o Liefdegod, bezweken voor uw macht.

Vraag niet, mijn Kind, naar de oorzaak van die liefde,
Vraag niet, hoe 't kwam, dat op één zelfden tijd
Twee kinderharen voor elkaar begonnen
Te kloppen, hoe het kwam, dat twee paar oogen,
Alleen door in elkander zich te spiegelen,
Twee kindren naamloos Zalig deden zijn!
't Waarom zal immers altijd duister blijven;
Verheugen we ons in 't wezen van de zaak!
Wanneer het zaad in de aarde wordt geworpen,
Dan weet ook niemand, hoe het komt, dat dit
ontkiemt en opluikt tot een frissche plant,
Die met een regenboog van duizend kleuren,
Het duizend schoone bloemen zich versiert;
Wij zien de bloemen, lieve, en mij genieten.
Zoo is 't ook met de Liefde. Hoe ze ontstond

Blijv' ons een raadsel, 't baart ons geen verdriet;
Zij is ontstaan, en wij, die door haar leven,
Genieten al het heil, dat zij ons biedt.

Toch denk ik vaak terug aan d'eersten dag,
Die ons voor jaren heeft te zaâm gebracht,
Die eersteling van zooveel blijde dagen,
Die volgden, en bij veel, wat ons bedroefde,
Het grootst genot, de grootste weelde schonken,
Die 't menschenhart op aard genieten kan.
Gij weet nog wel, hoe vast die eerste liefde,
Op één dag opgewekt, in drie versterkt,
Reeds in ons beider hart geworteld was,
Zoo dat wij, twee jaar van elkaar gescheiden,
Ondanks de muftheid, eigen aan de jeugd,
't Verbond der liefde heilig bleven houden,
En 't woord des trouw niet haakten te verbreken.
Gij weet het ook, hoe vurig wij verlangden
Naar d'eersten dag, die ons weêr saam zou brengen,
Naar 't eerste weerzien na den tijd van scheiding.
Die dag verscheen, en met hem nieuw genot,
En jaar op jaar kwam daar een zelfde dag.
En telken jare vond die dag des weerziens
Ons trouw aan 't woord der liefde, eens toegefluiserd,
Toen Grootvaêrs zetel ons ten troon verstrekte;
En telkens als de dag des weêrziens kwam,
Ontplooide zich der liefde rozenknop
Al meer en meer, totdat zij eindelijk werd,
Hetgeen ze nu is, eene ontloken bloem,
Ons beides wellust en ons beides roem,
Die door haar geur en kleuren ons verheugt,
En, uitgebot in d'aanvang onzes jeugd,

En met het klimmen onze jonge jaren
Geheel ontloken wat ons moog weêrvaren.
Zal bijven bloeien, tot een loutre hand
Haar op ons beider graf eens vuerplant.

Haar 't graf, wie denkt daar aan? nu vóór het graf ons wacht,
Een blijde toekomst ons nog vroolijk tegenlacht,
Die uit een blij verleên – God geve 't – moog ontspruiten,
En ons een Paradijs van wellust zal ontsluiten.
't Verleden spelt ons dit. Ja, 't was een schoon verleên!
En 'k richt zoo gaarne 't oog naar de oude dagen heen,
Toen we, arm in arm, ge hebt het wit nog niet vergeten,
Voor 't oude havenhuisj' op houten bank gezeten,
De kotters zagen, die met uitgespannen vlerk,
Om 't hardst zich repten door 't vooraf besloten perk;
De gieken, die om strijd de brakke golven sneden,
De boeiers, die het vlak des waters overgleden,
Nu loevrend, dan eensloefs, maar langs een zelfde pad,
Tot in den wedkamp één den prijs ontvangen had;
Of 's avonds, als geen mensch ons kon bespiën, in 't duister, –
Tenzij een vuurkerklicht, in wedkamp met den luister
Des daags, 't geheim verried, – een kusjen werd geplukt,
En bij een liefdewoord een handjen werd gedrukt,
Terwijl voor 't kunstvuur, dat den IJstroom dan verlichtte,
Het licht in onze ziel in helderheid niet zwichtte.
Dit alles is voorbij; ja zelfs de houten bank,
Het havenhuisj' aan 't IJ, de wrakke steigerplank,
Die van de koozerij eenmaal getuigen waren,
Versmolmden met den tijd, en zijn den weg gevaren
Van alle stof, en wat den tand des tijds weerstond,
Is nu, op hoog bevel, vernietigd tot den grond;
En later zal alleen nog de oudheidkenner weten,

Als Amstelstelg reeds lang 't verleden heeft vergeten,
Dat eens op palen zich een kleine huizenrij
Voor 't zeilvermaak verhief in 't nu gekluisterd IJ.
En als hij dan misschien deez' ander stof begraven,
Gedichtenbundel vindt, en leest van de oude haven,
Dan denkt hij bij zich zelv': „dit boekjen heeft zijn nut,
Daar ik er een bewijs voor 't geen ik schreef uit put.”
Toch dicht ik niet voor hem, maar voor mijn jonge vrienden,
Die 't grootst geluk, als ik, in reine liefde vinden,
En boven al voor U, mijn allerliefste kind,
Opdat het ze betuig, hoezeer mijn hart ze mint,
En dat die liefde nooit zal wanklen of verkwijnen,
Al doet de tijd allengs elk moment verdwijnen,
Dat ons herinren kon aan eens genoten vreugd,
Aan 't eerste liefdewoord, de kusjens onzer jeugd.
„Gij denkt er nog wel aan!“ ... „Gij hebt nog niet vergeten!“ ...
„Ge erinnert u nog wel!“ ... „Ge zult het nog wel weten!“ ...
Zoo kon ik keer op keer u vragen, en daarbij
Geheel den langen tijd des kinderminnarij
Doorloopen, maar ik sneer, 't mocht minder kiesch soms wezen
Aan ieder, die 't verlangt, ronduit te laten lezen,
Wat eenmaal in ons hart, ons hoofd is omgegaan.
Ik aarzel om een elk een blik te laten slaan
In 't allerheiligste, het hart van mijn geliefde.
Een dichter zwijgt niet gaarn', maar, liefste, zoo 't u griedfe
Door dichterlijk gesnap den sluier opgelicht
Te zien, die 't heilige dekt, dan vloekte ik mijn gedicht.
Veel, wat herinnering wekt, is voor 't publiek te heilig,
In de eenzame achterzaal, voor vreemde gasten veilig,
Vertellen wij veeleer half fluisterend aan elkaar
Wat de een van ons zoo goed onthield als de ander, maar
Waarvan 't verhaal ons steeds bekoren blijft en boeien,

Daar elke erinn'ring 't hart in liefde doet ontgloeien.

Maar onvermengd was onze vreugde niet
Althans de mijne niet, en 't minnekoozen
Was vaak voor mij de bron van groot verdriet,
Zoo als een knaap dit heeft, die liefst de rozen
Wil plukken, zonder dat de doorn hem wondt,
De schaduw zelf van luttel leers terstond
Voor reden houdt, om diep bedroefd te wezen.
En iedre schampscheut aanziet voor een wond,
Die langzaam en met moeite zal genezen.

Zoo was't, mijn kind, voor 't jeugdig knapenhart
Een ongekend verdriet, een bittere smart,
Dat ik niet draaglijker me op uw min beroemen,
En overluid mijn liefjen u mocht noemen;
Dat ik u niet voor t oog van iedereen
Mocht kussen, dat het klonk, en dat alleen
En kusjen u mocht worden afgestolen.
Wanneer wij voor 't bespiedend oog verscholen,
Aan 't einde van den gang in 't voorportaal
Elkaar omarmend liefdes zoetste taal
Te spreken waagden, maar niet zonder schromen,
Dat onverwachts soms iemand aan mocht komen,
Om ons te storen en op strengen toon
Te erinn'ren, dat ons 't vrijen war verboon.
Want 't was verboden, en hoe zeer 't mij griede,
Dat ik moest zwijgen van mijn teedre liefde,
Weet niemand, als een knaap van achttien jaren,
Wier 't zelfde leed als mij is wedervaren.

O, ik heb mijne ouders lief met heel mijn ziel
En moeilijk meldde ik U, hoe zwaar 't mij viel,
Hun wil te trotsen, die mij aan bleef sporen
Die knapenliefde in 't jeugdig hart te smoren.
En 't heugt mij nog, hoe soms een stille traan
Het teeken was der smart, die mij verteerde,
Als ik hun wil hardnekkig had weerstaan,
En hoe ik niets met stouter drift begeerde,
Dan dat ik eens een kus u geven mocht,
Niet meer voor zulk een duren prijs gekocht
Als vaders toorn en moeders stil verwijt,
't Verwekken van een verspoorden strijd
Het hen, die niets dan liefde voor mij voelden,
En ook hierin mijn welzijn slechts bedoelden.
Dit zag ik later in, toen weldra mij
De studie riep en 't werk niet wilde vlotten.
't Hebreeuwsch scheen mij voortdurend te bespotten,
Ik hield er nauw een uur mijn hersens bij,
Het bleef *beréschith* voor, *beréschith* na,
En wat ik deed, nooit kwam het toth *bara* (x)³⁵
Zoo ook 't Latijn. Hoe ijverig 'k wilde wezen,
Wanneer ik dacht in Cicero te lezen.
Dan, 't is wel vreemd, vond ik op ieder blad
Het woordjen *Amor* en niets meer dan dat;
Ja, als ik dacht eens flink wat Grieksch te leeren
En in Herodotus³⁶ een duister woord

³⁵ *Footnote of the author:* (x): (*beréschith*) beteekent: in den beginne, in den aanvang. (*bara*) wil zeggen: hij schiep, maakte, bracht voort (namelijk hier He-breeuwsche partes) *Beréschith bara* zijn de twee eerste woorden van het oude Testament.

Bijna begreep, werd ik op eens gestoord
Te midden van mijn ijverig studeren;
Want ziet, dan gluurde op eens de kleine guit,
Cupido, uit de bladren van mijn boeken;
'k Vergat het woord nog verder na te zoeken,
En 't was, helaas, met mijn studeeren uit.
Dan wist ik met den kleinen schelm alleen
Te spreken over U, mijn kind, en 't scheen
Of dit gesprek wel eindeloos zou duren;
En zoo ontsnelden mij de kostbare uren,
Geofferd aan onvruchtbare mijmerij.
Mijn vader had gelijk, maar 'k bleef weerstreven –
Hoezeer 't mij smartte – hem gehoor te geven.
Daar gij, mijn kind, mijn grootste schat op aard,
Mijn eenig goed, de ziel mijnes levens waart,
En 'k goot het heil, dat mij de liefde bood,
Te zamen met de kweling van 't verdriet,
Die somtijds uit die zelfde liefde ontspoot,
In 't jubelend of klagend minnelied.

Mijn eerste minnedicht, ter uwer eer gezongen,
Met moeite en noesten vlijt mijn liersnaar afgedwongen,
Die, niet gestemd naar d'eisch, nog hoogst gebrekkig klonk
En afgebroken klonk voor zoete tonen schonk,
Herinnert ge u nog wel, niet waar? uit ons verleden,
't Staat nog mij voor den geest, mijn lieve, alsof 't eerst heden
Gebeurd was. 'k Las u voor, en 'k heb nog steeds voor 't oog
Den lieven blos, die toen uw wangen overzoog,
En die grootes werd, toen ik door duizend kussen

³⁶ Herodotus was an ancient Greek historian. He is often referred to as 'The father of History'.

Beproefde, 't vuur. dat uit dit blosjen sprak, te blusschen.
 Mijn hemel, welk een schrik! Juist toen het grootst genot
 Zijn vollen beker bood, het daar het grillig lot,
 Dat enkel vreugd, naast 't scheen, ons schonk, om die te storen,
 Het meest prozaïsch woord, dat ooit weerklonk, ons hooren:
 „Lycoris, kom, 't is tijd om naar de school te gaan!”
 Naar school! o groote goôn! hoe verschrikkelijk profaan
 Dat woord me in de ooren klonk, in scherpe tegenstelling
 Met liefde en poëzie! O, ongehoorde kwelling
 Voor 't jeugdig dichterhart! Daar ging de „schoone roos”
 Uit 't knapenminnelied met boek en sponsendoos
 Als 't beste proza mensch naar school om fransch te leeren
 En de arme dichterknaap, gedaald uit hooger sfeeren.
 Zong met een lange zucht 't ontvloten liefjen na,
 En maakte, slecht, naar 'k gis, twee Grieksche themata.
 'k Denk aan een ander lied, u eenmaal toegezongen,
 Toen me uw verjaarfeest weer tot zingen had gedrongen.
 Een ode was 't, naar 'k meen, op vrij gezwollen toon,
 In hoogverheven trant, zoo als een Musen zoon,³⁷
 Die de eerste poging waagt om naar den krans te dingen
 Der liefjing van zijn hart meestal pleegt toe te zingen.
 Een Ode, zóó vol vuur, en gloeied onverstand,
 Dat mij uw vader vroeg, of ik niet half verbrand
 Door zooveel dichtvuur was. Die vraag – gij kunt het denken
 Scheen toen me alleen gedaan om me in mijne eer te krenken
 Maar later zag ik in, dat alle dichtervuur
 Ontstoken worden moet op 't altaar der natuur.

³⁷ The nine muses were the goddesses of literature, art and science in Greek mythology. They were daughters of Zeus and they represent inspiration. The word 'muze' in Dutch is used today in the meaning of inspiration source.

Sinds zong ik lied op lied. Soms, om mijn smart te luchten
Schreef ik een lange reeks van slecht berijmde zuchten
Om 't kruipen van den tijd, aan zien ik al de schuld
Verkoos te geven van mijn brandend ongeduld
Om u te zien. Dan weêr, als 't lot mij had bedrogen,
En alle hoop om U te omhelzen, was vervlogen.
Zong ik met ontevreden zin
Een liedjen voor de Schikgodin,³⁸
Aan wie ik 't niet vergeven kon,
Dat zij mijn levensdraad niet spon,
Geheel naar mijn verlangen.
'k Geloof, dat zóó het lied begon,
Een mijner knapenzangen:

„Wanneer de blinde Schikgodin
De levensdraden weeft,
Dan draait zij soms er knopen in:
Wat mensch, die zorgloos leeft!
Dan draait zij soms er knopen in,
De blinde Schikgodin!

Daar zit ik met een sombren blik:
Een klein, klein knoopjen maar!
Reeds ben ik niet meer in mijn schik,
De handen zijn in 't haar.
Reeds ben ik niet meer in mijn schik
En staar met sombren blik.

³⁸ 'Schikgodin' is one of the three Moirai in Greek mythology. These goddesses determined the fate of humans and other gods. Te Winkel writes here about the goddess who spins. Therefore, he has to mean Clotho. Clotho spun the thread of life. She choose who was born, but also which humans and gods were to be saved or put to death.

En 'k vloek de blinde Schikgodin
Om haar verwenschten gril.
Waarom draait zij er knoopen in? –
Allen om zij 't wil. –
Waarom draait zij er knoopen in
De blinde Schikgodin?"

Zoo zong ik met een traan in 't oog,
Die nu mijn lachtlust wekt,
Ofschoon men 't vrij gelooven moog',
Dat, wat mij toen het hart bewoog,
Nog menigen tot smart verstrekt,
Die, jong en onbezorgd van zin,
Geloofde, dat de Schikgodin
Hem altijd stof tot vreugd zou geven,
Maar 't eindelijk ook eens ondervindt,
Dat daar door ieder menschenleven
Een zwarte draad is heengeweven,
Die 't leven kleurt met sombren tint.

Zoo werd ook soms der liefde glansrijk licht
Op 't onverwachtst, op 't jammerlijkst verduisterd,
Wanneer ge 's avonds u hield vastgekleusterd
Door de ijzeren keten van schijnbren plicht,
Gij, die des morgens nog naar 't oolijk zicht
Den dartelen Cupido, hadt geluisterd.
Gij weet het niet, mijn lieve, welk een smart
Zich meester maakte van mijn poprend hart,
Wat onrust me in den boezem voer, wanneer
Ik, half bedwelmd nog door uw liefdekussen,
Door schijnbre koelheid al het vuur zag blusschen

Op 't altaar van mijn hart ontstoken te uwer eer.
Gij weet het niet, mijn kind, hoezeer me uw koelheid griefde,
Die 'k toen nog niet den nam, dien zij verdiende, schonk,
Den naam van zedigheid; hoe 'k twijfelde aan uw liefde,
En me elk vertrouwen op een vrouwenwoord ontzong.
Dan werd een sombre toon van 's jonglings lier gehoord,
Dan mengde een wanklank zich in liefdes zoet accoord
En zong ik Heine na, niet meer van 't leven hangend,
Maar naar een vroegen dood wanhopig zelfs verlangend.
'k Zong dan met bedroefden zin:
„Goede hemel, laat mij sterven,
Of ontvlam haar wedermin.
Ach! Laat mij haar hart verwerven;
Zonder liefde moet ik sterven;
Smaak ik niet haar wedermin,
'k Ga getroost den grafkist in.”

'k Vroeg u dan (doch slechts in Zangen,
Die ik nooit u lezen liet.):
„Spot ge niet mijn zielsverlangen,
Zeg mij, mint ge mij dan niet?
Is uw kus een liefdeteken
Of een masker van bedrog?
'k Vrees voor ontrouw, en ik reken
Op uw wederliefde toch.”

Doch geliefde, mijn verlangen
Naar den dood was niet gemeend.
Slechts aan Heines klaaggezangen
Had ik 't somber woord ontleend;
En, schoon ontrust mij verteerde,
Lieve, 'k rekende op uw trouw,

Schoon 'k een maatgezing begeerde,
Dat het graf mij vordren zou,
Werklijk dacht ik niet aan sterven:
'k Wist, uw hart was mij gewijd.
Moest ik ook uw kussen derven.
'k Hoopte vast op betren tijd,
Die mij kracht zou betogen,
Als wij eens voor aller oogen
Bruid en bruidegom zouden zijn,
Dat die koelheid, die mij griede,
't Masker was van tedre liefde,
Liefdeloosheid slechts in schijn.

En bleek het, dat nog even trouw
Uw hart mij lief had, als weleer,
Dan kwam een eind aan 's dichter rouw,
En zong mijn cither weer
Ter eere van den Liefdegod,
En prees ik weer mijn zalig lot,
Dat ik, mijn kind, uw hart bezat,
Den vorstelijksten schat;
Dan voelde ik mij een vorst te rijk.
Dan meende ik, dat op 't wereld rond,
Geen enkel meisjes, u gelijk
In liefde en trouw bestond,
En 'k zong dan in een vroolijk lied, –
Opwelling van een oogenblik –:
„Een koning in zijn rijksg gebied
Is niet zoo rijk als ik. “

Of 'k schreef op rijm een bedelbrief,
Die zóó begon: „ik heb u lief,

Toon gij ook, dat ge mij bemint,
En geef me een enkel kus, mijn kind!
Een enkel kusjen, 'k ben tevreden
En laat u verder dan met rust.
Verhoor de vurigste aller beden
En laat mij heden
Niet ongekust!"
Dan, doch ik weet niet, of ik 't zeggen mag,
Of gij mij nul hebt op 't geueest gegeven,
Dan of ij, voor een kolossaal bedrag,
Op 's dichters bedelbrief hebt ingeschreven.

Zoo stortte ik, jaren lang, zoo lang 'k u minde,
Mijn liefde in liedren uit, en u ter eere,
Wier beeld me als knaap voortdurend voor den geest stond,
Wuer beeld verscheen in 's jonglings zoetste dromen,
Wier beeld nog steeds, en nu ook onuitwischbaar
Geprent staat in mijn hart, ter uwer eere
Is menig uur ontstolen aan de studie
En aan den dienst der Muzen toegewijd.
'k Heb, lieflijk negental, u allen wel
Beproefd te dienen, maar gij weet het zelve,
Een uwer was mijn liefste meesteres,
De dartele Erato,³⁹ die steeds mij toeriep:
„Uw beste lied moet voor de liefde klinken,
En voor het meisjen, dat uw hart bemint,
Uw reine, trouwe, tedere Lycoris!"
De liedren, lieve, die ik voor u zong,
Zijn voor een deel den grooten weg gevaren
Van vele zangen uit den oefentijd

³⁹ Erato is the muse of lyric poetry, especially love and erotic poetry.

Der poëzie; want niet alleen 't verleden
Verhaalt ons, hoe op Holochs gloeiend altaar
De vader 't schuldloos kind ten offer bracht.
Ook nu nog eischt diezelfde wreede Holoch,
(Het beter wetend, wat den menschen nut is,
Dan wij) van hen, die zich der Muze wijden,
Een kinderoffer, door den vader dikwijls
Na zwaren strijd, en half verstoord gebracht.
Doch andre van die liedren zijn gespaard
Om aan een andren Holoch, 't groot publiek
Het al zijn recensenten zich te wijden.
Hier zijn ze, 'k zend ze, met bezwaard gemoed
De wereld in, onwetend, welk een lot
Hen wachten zal, maar dit toch weet ik zeker;
Gij, lieve kind, bij zult mijn arme zangen,
In de eerste plaats u toegewijd,
Het tedre liefde en hartlijkheid ontvangen,
Als dagboek van een onvergeetbren tijd,
Den tijd der onbezorgde, frische jeugd,
Waarin de liefde ons beide een hemelvreugd
Een godenzalighed deed smaken
En de aarde ons tot een Eden scheen te maken.

Mijn lieve kind, ik zal tevreden wezen
En voor geen ersten vonnis vreezen.
Als gij voor ieder minnelied
Me als loon een kusjen biedt.

Leiden, October 1871

Eerste Zangen

1864 - 1868

*Ich war ein Knab', wie Andre Knaben sind.
Halb trotzig heisser Jüngling, halb nock Kind,
Zu cheu, des Lebens Räthsel zu entsiegeln;
Mein junges Herz war voll und sehnsuchtsschwer,
Es russte kaum, wesshalb – es glich dem Meer,
Das stil des Mondes harrt, ihn abzuspiegeln,*

*Da fand ich Sie, das blonde Kind der Flur,
Und zwiegeschassen fühlten wir uns nur,
Uns neu zu einen wie in Edens Räumen;
Blau war ihr Auge, wie die Sommernacht;
Und diese Lippen! – Wenn sie nur gelacht,
Der musst'hinfort don heissen Küssen träumen.*

Geibel

1. Mijne Lycoris

Waarom zou ik door rijmen,
Wat ik gevoel bedwingen,
En mijn gedachten knellen
In boeien, streng en lastig,
Zoo als de klankgelijkheid
Van woorden bij het rijmen?
Neen, ditmaal wil ik zingen,
Door vorm noch rijm gebonden,
'k Wil nu de vuurge liefde,
Die mij het hart in gloed zet,
Door kunst noch vorm belemmerd
In woorden overgieten.
Had eenmaal Romes dichter,
Had Gallus, zijn Lycoris,⁴⁰
Die hij in tedre zangen
Voor eeuwen heeft doen leven,
toen Rome 's werelds hoofd was...
'k Zing nu van mijn Lycoris,
De dierbaarste aller vrouwen,
De schoonste van de meisjens,
Die Nederland gekweekt heeft;
'k Zing nu van mijn Lycoris,
Het blauwe, heldere oogjens,

⁴⁰ 'Gallus' refers to Gaius Cornelius Gallus (ca. 70 BC - 26 BC). He was a politician during Julius Caesar. He was prefect of Egypt. However, Gaius was arrogant and fell into disfavour with Caesar. He withdrew from political life and dedicated his life to poetry. Gallus enjoyed a high reputation among his contemporaries. However, the few lines that were found at Qasr Ibrim were of disappointing quality. Gallus wrote four books of elegies on his mistress Lycoris.

Gelijk vergeet-mij-nietjens.
Nooit zal ik u vergeten.
Mijn dierbare geliefde,
Ook zonder in uwe oogen
De mijnen te weerspieglen,
Ook zonder u te aanschouwen
Of om een blik te beedlen.
Al zijn wij ook gescheiden,
Al wordt het mij ook zelden
Gegeven u te ontmoeten,
Steeds blijf ik aan u denken,
En zie ik in gedachten
Die twee vergeet0mij-nietjens,
Uw blauwe, heldre oogjens.
'k Zing nu van mijn Lycoris,
Het lokken, goud en glanzig,
Als of zij van het zonlicht
Een rijken stralenbundel
Voor zich had mogen werven.
Ik zing van mijn Lyrchoris.
Het mollig, donzen wangen,
Blonk als 't ivoor van d'Indus,
Haar soms, bij 't zedig blozen,
Gekleurd met schittrend purperl
Of rein gelijk de sneeuwvlok
Op 's bergen kruin gevallen,
Waarop, bij 't ochtend kriecken,
De zon een rooden weerglans
Verspreidt, een schouwspeel toorsend,
Dat ieder moet verrukken.
Ik zing van mijn Lycoris,
Het liefste, schoonste meisjen,

Dat ik ter waereld zien mocht.
Haar treft mij ook haar schoonheid,
En dringen ook hare oogen
Door tot den grond mijns harten,
Dat is het met, waarom ik
Haar lief heb en bewonder;
Dát is het niet, waardoor zij
Het hart mij heeft ontstoken,
Hij dwingt, haar te bezingen.
Haar rein, onsculdig hartjen,
Dat nog niet weet wat kwaad is,
Haar hartelijkheid en liefde,
Haar vriendelijkheid en zachtheid,
Haar zedighed en reinheid,
Die maken dat mijn liefde
Lycoris toegewijd blijft!
En dat ik mijn Lycoris,
Zoo lang ik ademhalen,
Het jeugdig vuur beminnen
En luide zal bezingen.

Rotterdam

3 November 1864

2. Aan het Y

'k Stond onlangs bij de krongelslang,
Die Amsterdam bespelt,
Haar golf op golf met wild gedrang
Om dijk en kaden woelt.

En t water klotste op 't steengevaart
Ten borstweer dáár gesteld,
En 't schuim, door 't stoomgeweld gebaard,
Bruiste over 't waterveld.

En in het vlokig, schuimend brak,
Vol bellen, broos en teer,
Verspreid op 't golvend watervlak,
Zag 't glinsterend maanlicht neer.

Daar tooverde de zilvren man
Het heerlijkst perlemoer,
En 't IJ geleek een zilvren baan,
Een weerschijnrijke vloer.

En ginder spreidde een havenlicht
Een puperrooden gloed.
Het schouwspel boeide mijn gezicht
En streelde mijn gemoed.

Haartoen ik opzag naar den trans,
Wat 't, of de kuische maan
De sterren ,leidde tot den dans,
Die 'k hupplend rond zag gaan.

En 'k dacht daarbij, toen ik de maandag
Aan 't eindeloos gewelf
In vollen glans en pracht zag staan:
„ 'k Benijd u, hemelsche elf!

„ 'k Benijd u, want 't is u vergund
„Te speiden naar de plek,
„Waar gij mijn liefj' anschouwen kunt
„In 't eenzaam slaapvertrek.

„Gij moogt haar schoone lokken zien,
„Haar oog, blauw als de lucht,
„Gij moogt haar duizend lonkjens biën
„En luistren naar haar zucht.

„De Liefde heeft mijn hart gewond,
„Schep, Maan, ge zijt zoo goed,
„Voor mij een lachjen om haar mond,
„Zooals ge op 't water doet!”

Amsterdam
28 Augustus 1866

3. Het moet zoo wezen

Zeg, geloof je aan vóórbeschikking.

Liefste meisje? Denkt ge, dat
God voor elk reeds lang te voren
Heeft bestemd zijn eigen pad?

Meent ge, dat de omstandigheden,
Schijnbre spelingen van 't lot,
Die ons leiden en ons vormen,
Eens berekend zijn door God?

Denkt ge, dat van 't een noodwendig
't Ander 't vast gevolg moet zijn.
Dat het grillige van 't leven
Enkel grillig is in schijn?

Maar wat vraag ik? Philosophen
Hooren thuis op dit gebied.
Zelfs ik moog er me in verdiepen.
Maar mijn liefjen doet dit niet.

O! Driewerf gelukkig meisje.
Dat die wetten niet doorgrondt!
Zou het niet uw hart versteenen,
Als gij er iets van verstonde?

Ik heb echter iets vernomen
Van die wetten voor 't heelel;
Gij, 't is beter voor uw zielrust,
Zevens maar bij het bloot geval!

Zie, ge moogt ook in het toeval
Wel den vinger zien van God,
Maar houd hem voor willekeurig,
Vrij bestierder van uw lot;

Vrij bestierder, zonder banden,
Zonder wet, met eigen wil,
Die ze naar zijn grill verzorgt ja,
Maar toch naar een wijze grill.

Let dan op de omstandigheden,
Als ge er 's Vaders hand in vindt,
En denk dan, of ieder toeval
Ons niet aan elkaar verbindt.

Denk dan, lieve, denk, als 't toeval
Voor ons beiden 't zelfde doelt,
Dwingt, dat we onze liefde voeden.
Of het niet zoo wezen moet.

Poëzie moge er verkonden,
Dat elk toeval Godstem is,
Elk een wenk om te beminnen
En een Godsgetuigenis.

Ik zal, denkend aan de wetten,
Die mij 't proza heeft geleerd,
Zeggen, dezen schakel ziende:
't is zoo gepraedestineerd!

Leiden

17 September 1867

4. Eén oogenblik

Vluchtig zag en sprak ik haar,
Kort, want 't lot riep mij vandaar
En de vuurge Salamander,
Treffend zinbeeld van den tijd,
Die ;t genieten ons benijdt,
Voerde ons verre van elkander.
Haar dat enkel oogenblik,
Nauw een oogenblik te heeten.
Deed mij wiers mijn eigen ik
Als door tooverslag vergeten.
Nu doet mij het wreede lot
Dagen, maanden lang zelfs teren
Op dit oogenblik genot,
Tot ik eindelijk weer zal keeren,
Om mijn liefjen weer te zien.
Wer te spreken, misschien
Nieuwe zaligheid te smaken.
't Noodlot zorgde, waar ik gis,
Dat ik, af ik heb het mis,
Niet te zeer verwend zou raken
Door veel minnekoozerij.
Echter, 't zij hier vrij beleden,
'k Houd niet van die zorglijkhfrn;
Voortaan ben ik liever vrij!

Leiden

17 Septemer 1867

5. Liefdes Zaligheid

Die Welt hat keine Freuden auf diese.

Goethe

'k Heb haar gezien, de gelifte mijns harten.
'k heb haar gekust op haar mondeken rood,
'k heb in hare armen vergeten mijn smarten,
En slechts genoten, wat liefde mij bood;
'k heb van haar boezem de wereld vergeten,
En het gedacht aan de liefde en aan haar!
'k heb mijn geliefde de wereld geheeten
De eenige wereld, die schoon is en waar.
Neen, onze waereld, zij kent geen vermaken
Buiten het hiel, dat de liefde aan ons biedt,
't Ware geluk doet de liefde slechts smaken.
Andere vreugd wordt bij haar tot verdriet.
't Liefdegenot is door iemand te meten,
't Duldt geen genot aan zijn zijde, en de smart
Doet het als door een betoovring vergeten.
't Heerscht onbeperkt in 't gelukkige hart.
Liefde is het eenige wezen op aarde,
Dat ons een naamlooze zaligheide geeft:
Zonder de min heeft het leven geen waarde;
Wie niet bemind heeft, nooit heeft hij geleefd!

Leiden

10 November 1867

6. Uit het Verleden

Un jour d'éternelle mémoire.

Casimir de la Vigne

Op mijn kamer neergezeten,
Zonder vrienden om mij heen,
Denk ik vaak aan vroeger dagen,
Heerlijke uren van 't Verleên.
Tusschen dikke stapels boeken,
Manuscript en ganzenveer
Doemen ze op die schoone beelden,
Tolken van het zoet weleer,
'k Droom dan vaak, geboven over
Cicero's gekuischte taal,
Wijdsche noten, die getuigen
Van geleerde woordenspraak.
Ingesluimerd bij die noten,
Die het duister maken, wat
Ze op te helderen begeerden
Door een gruwbre woordenschat,
Zie ik vaak in heldre trekken
Weêr 't verleden vóór mij staan
Wat deez' avond zich vertoonde,
Zal ik u vertellen gaan.

Zomer was het, en de boomen
Droegen weer hun hoogtijd kleed.
Donker eikenloof beschaâuwde
't Zacht fluweelen mostapeet.
't Bosch scheen mij een heilige tempel,
Waar het dak van donker blad

Rustte op trotsche zuilenrijen,
Hoog en slank, hier ruw, daar glad,
Hier met arabesken pronkend,
Daar als zilver gepolijst,
Hier het kenmerk van den eenvoud,
Daar met hofwerk rijk omlijst,
Somtijds hechtten forsche takken
Tot een spits zich aan elkaar
Bogen vormend, zóó verruklijk
Of het gotisch bouwwerk waar
Bloem en groen dooreengeweven,
Van verscheiden tooi en kleur
Vormde een rijken mozaïekvloer,
Haar muziek van zoeten geur.
Vaak was 't somber in die lanen;
Maar als 't zonlicht vriendlijk verscheen
Was 't een vroolijk ernstig landschap,
Ernst en blijdschap ondereen.
't Was dan als een grijze schedel
Zonder rimpels, maar omstraald
Door een lichtglans, die op 's grijzaarts
Kruin soms uit den Hemel daalt.
Vroolijk ernstig was de omgeving,
Vroolijk ernstig mijn gemoed,
Zacht doortinteld door de Liefde,
Niet verteerd door Liefdegloed,
'k Liep daar naast en lieve schoone,
En ik plukte van den grond
Rozenroode heidebloempjens,
Die zij tot een kransjen wond,
'k Tuurde naar haar slanke vingren,
Spelend tusschen 't rozenrood,

En het teêre steeltjens buigend,
Dat maar noode weerstand bood,
'k Tuurde naar die blauwe kijkers,
Op den bloemenkrans gericht,
Als de Tweeling ster, die 't kransjen
Zacht bestraalde met haar licht.
'k Tuurde naar die blonde lokken,
Stroken van de zon, naar 't scheen,
Wildrig golvend langs de slapen
Over 't elpenholsjen heen.
'k Tuurde en bood haar bloem bij bloemen,
Fluisterend soms een liefdewoord,
Door mijn liefjen met een blosjen
Op de wangen aangekoord.
'k Noeme haar de schoonste bloeme,
't Schoonste roosjen van 't heelal.
Lachend, maar met tedre blikken
Sprak ze: „jongen, wees niet mal
Ik een roosjen?” – „Ja, het schoonste,
Dat men op de waereld vindt!” –
Sprak ik, Deedt gij 't ook niet somtijds,
Gij die eenmaal hebt bemind?
„Laat die vleitaal!” – sprak ze, „en geef mij
Liever nog een ploempjen aan!”
'k Plukte er een, en weet ge, wat ik
Toen, mijn lezers, heb gedaan?
'k Gaf haar bij de bloem

„Wie klopt daar
„Aan mijn deur zoo laat nog? – Ja
„Tree maar binnen, – Ah, zij gij het

„Vriend, hoe komt ge nog zoo spa?
„Ga daar zitten; kan 'k je dienen
Met een glaasjen Bacchusnat?“⁴¹ –
–„Ja!“ – Wij dronken, en mijn droombeeld
Was op eens uiteengespat
Als een zeepbel, en mijn vriend sprak,
In de hand een pokel wijn:
„Jongen, maak wat minder vaerzen
„En studeer wat meer Latijn!“

Leiden

10 November 1867

⁴¹ Bacchus was the god of wine in Roman mythology.

7. Lief en Leed

Es ist eine alte Geschichte;

Doch bleibt sie immer neu.

Heine

I

Schoon is de zon, blindend haar lichtglans;
Schoon is de roos, lieflijk haar geur;
Schoon zijn de sterren, vriendlijk haar fonklen,
Schoon is de vlinder, schitterend van kleur.

Allen te zamen, zonlicht en sterren,
Vlinders en roosjens, 'k mag ze bespiën;
Schooner en liever dan gij is mijn liefjen;
Maar 't is een misdaad haar te gaan zien.

II

„Waarom toch zoo stil van avond?
„Niet één gaap of geestige woord!
„'t Schijnt" – zoo sprak men – „of gij heden
„Liefst maar andren spreken hoort!"

Juist ik moest zooveel al hooren,
Waar men 't zwijgen op gebiedt,
Schoon het zwijgen somtijds zwaar valt:
Waarom ook van avond niet?

III

U, mijn dierbaar kind, verloochnen,
U verlaten? Neen, dat nooit!
Schoon het lot op 't pad der liefde

Niets dan doorn en distlen strooit.
Schoon zich alles moog verzetten
Tegen mijn geliefde bruid,
'k Lach dien weerstand (Wat is beter?)
Met een traan in de oogen uit.

IV

Zijt ge te jong voor mijn twintigtal jaren?
Is het gespottelijk, dat ik ze min?
Ben ik reeds te oud om met U mij te paren?
'k Zij dan maar oud, en gij doe maar uw zin.

Neen, zegt ge, neen! en uw woord doet mij leven.
Lief hebt ge mij. – Kwam de waereld ook aan
Om mij een lachserenade te leven.
'k Zou die muziek in het aanzicht weerstaan.

V

Beste vrienden, wel, wat zoudt ge
Zeggen als me tot u sprak:
„Maagdverleider, jeugdbederver,
Al uw liefde is enkel lok!”
En sprak dit een vriendenmond,
'k Wed, dat gij 't niet prettig vondt.

Zei men tot u: „'k mag niet denken,
„Dat ge haar van harte mint.
„ 'k meen, dat gij haar 't hoofd op hol brengt.
Daar ge 't nog al aardig vindt.”
En was dit een vriendenwoord,
'k Wed uw blijdschap werd verstoord.

Nu, dat werd tot mij gezegd:
'k Was niet vroolijk, en terecht
Meende ik; maar een bittren strijd
In mij wekte dit verwijt.

VI

Als men er zeide;
„Wil niet gelooven,
„Dat hij u waarlijk
„Lief heeft, mijn kind!”
Wat zoudt ge denken?
Zoudt ge gaan twijflen
Aan mijne liefde?
Zoudt ge dit, zeg?

VII

„Van droefheid sterft geen schepsel:
Poëten vonden 't uit.”
Wie niet bedroefd is, weet niet,
Wat deze dood beduidt;
Maar dichters kunnen 't weten:
Zij kennen dezen dood,
Waarbij het lichaam leeft, schoon
De geest er niet ontvlaat.
'k Geloof, dat ik nog eenmaal
Ook zóó den geest nog geef,
Terwijl 'k gezond naar lichaam,
Naar 't lichaam, meet ge? – leef.

VIII

In de felste koude
Kan men somtijds gloeien,
Of een lavastroom ons
d'Aderen doorstroomde –
Dat komt van de Liefde.

Bij een gloeiend houtvuur
Kan men soms versteenen
Als een koude huivring
Ons de leen doet trillen. –
Dat komt ook van Liefde
'k weet het bij ervaring.

IX

Hoe meer men mij wil dwingen.
Mijn liefj', er te verlaten,
Hoe meer men tracht u, liefjen,
Hij uit het hoofd te praten,
Hoe meer men om mij glimlacht,
Daar ik u blijf beminnen,
En 't moeilijk maakt, wanneer ik
Uw hand beproef te minnen;
Te meer gloei ik van liefde,
Door niemand ooit te blusschen,
Te meer moet ik verlangen
Naar zoete liefdekussen,
Te vroomer is mijn liefde:
„Moog God mijn bruid behoeden
„En eens haar hand mij schenken!”
Al moet mijn hart verbloeden.

X

't Klein geschenk kost menig stuivers.
Toch is ;t groot, mijn lieve kind!
Voor mijn rust en blijdschap kocht ik t.
't is betaald. Mijn beurs bevindt
Zich in goeden staat, veel beter
Dan mijn hart, dat u bemint.

XI

Zijt ge bedroefd? 't Kan den beste gebeuren;
Maar zeer voorzichtig en treur niet te lang!
Scheep geen genoeg in ;t eindeloos treuren:
Sentimenteel wordt dan licht uw gezang! –

Denkt ge soms, dat ik plaesir in mijn smart heb?
'k Houd niet van klagen, al moet ik 't nu doen.
Maar zoolang als ik een angel in 't hart heb
Heeft toch mijn pret een bespotlijk fatsoen.

Doch, ik beloof u, 'k zal vrolijk weêr wezen,
Als mijn verdriet weer eens slijt door den duur.
Maar ik nu vrolijk, helaas! 'k zou dan vreezen,
'k Bleef toch een ridder der droeve figuur!

Amsterdam

20 en 21 December 1967

8. Avond-Minnezangen

Proloog

Als het uur van middernacht
Uit de kerkklok zich doet hooren,
En 'k in boek en manuscript
Nog steeds zit tot over de ooren:
Als mijn geest, van 't merken moê,
Afgestompt is, door het denken,
En mijn hersens wiegren mij
Aan geleerdheidsbron te denken,
Dan sla ik de boeken dicht,
En, – het zij hier vrij beleden –
„Morgen komt er weer een dag”,
Denk ik, „'t is genoeg voor heden.”
'k Zet den leunstoel bij het vuur. –
Winter is het moet ge weten –
Of ik kuier op een neer,
Door het zitten moe gezeten.
'k Laat dan, mijmerziek, mijn geest
Over 't een en 't ander meiden;
'k Zie de wolkjens van mijn pijp
Dwarlend zich in 't rond verspreiden
'k Denk dan aan het zoet verleên. –
Zoet is immers al 't verleden? –
'k Denk dan aan de toekomst, die
Verre 't winnen zal van 't heden.
'k Denk aan kunst en wetenschap.
Aan gedichten en vertogen,
Aan den godsdienst en de deugd,
Aan de waarheid en de logen;

Maar, waar ik het meest aan denk,
– ‘k Ben nog jong, ’t is dus geen wonder! –
Aan de Liefde en Haar, die ‘k min.
Daaraan denk ik in ’t bijzonder,
Want ‘k heb lief en word bemind;
‘k ben geen dichter als zoo velen.
Die geen liefjen hebben, maar
Van gedroomde liefde kweelen;
‘k Heb er een, die leeft en mint;
Haar vraagt iemand: „Zeg mij, ken ik
’t Meisjen ook? Wie is zij?” – dan
Zeg ‘k; „als alle dichters ben ik.”
Want haar naam blijf liefst bewaard
In mijn eigen hart – geen ander
Wete dien ’t is ons genoeg,
Dat wij ’t weten van elkander.
Doch, men noemt graag bij een naam,
‘k Wil aan ’t leven van mijn leven,
Aan mijn liefjen, in mijn licht;
Dien dus van Lycoris geven.
Aan Lycoris denk ik vaak
Als ik ’s avonds zit te peinzen;
‘k Heb mijn geest „uit slik“ dan naar
Boven aardsche lust „paleizen”,
Eveneens Konstantijn (x)⁴²
‘k Lees de waereld dan verachten
Om naar ’t godlijk zaligheid
Van de Liefde alleen te trachten.
Komt een denkbeeld in mijn geest,

⁴² *Footnote of the author:* (x): Uit Vondel’s “*Kinderlijk*”: „Konstantijntje, Zalig kijntje, Cherubijntje van omhoog!”

Dat tot liedjens stof kan geven,
'k Neem de schrijfstift dan ter hand
En 't wordt daadlijk opgeschreven.
Gij, die jong zijt en bemint,
Wilt mijn liederen ontvangen,
Vindt uw eigne liefde weer
In mijn Avond-Minnezangen!

Leiden

17 Januari 1868

I

*Mein Kind, wir waren Kinder,
Zwei Kinder, klein und froh.*

Heine

Mijn kind, wij waren kindren,
Toen ik voor 't eerst u zag;
Nooit zal ik hem vergeten
Dien eersten, schoonen dag:

Een dag, die de eerste vonkjens
Van onze liefde zag,
Waar ik nu zoo gaarne
Nog somtijds denken mag.

Wij speelden, zoo als kindren
Dat op dien leeftijd doen:
Gij waart de koninginne,
Ik was de koning toen.

En onze speelgenootjens
Fungeerden voor ons hof
En bogen, als 't betaamde,
Voor ons diep in het stof.

Maar ik had voor al dat buigen
Geen oog – voor u alleen
En 't was nu een zoet genieten
Zoo aan uw zij de treên.

Ik gaf u, als mijn liefjens,
Den eersten kus des min
En met dien kus nam liefde
Ons Kinderhartjen in.

Nu is die tijd van spelen
Voorbij met al zijn vreugd,
Maar nog stroomt mij door de adren
Het gloeiend bloed der jeugd,

De tijd der kinderspelen
Is nu voor ons voorbij;
Nu nadert eerst de leeftijd
Der minnekoozerij.

Gij hebt niet meer een kopjen
Met lichtblond krullend haar;
Gij draagt geen korte jurk meer,
Geen linnen boezelaar;

En ik, ik huurde kamers
Reeds in de Sleutelstad

En om mijn kaken heen reeds
Een baardjen post gevat.

Nu mogen wij niet langer
Meer vrijen met elkaar,
Zoals we als kindren deden,
Daar 't „onfatsoenlijk" waar.

Nu kussen wij en koozen,
Wanneer het niemand ziet,
En zeldzaam zijn de kusjens,
Die gij me in stilte biedt,

Maar met den loop des tijden
Vermeerderde onze min,
En 'k droom reeds, dat 'k uw handjen
Ook bij uw hartjen win.

Toen wij nog kindren waren,
Was 't kastjen mij genoeg,
En 'k vroeg al wat ik wenschte,
Als ik een kusjen vroeg.

Voltooi! Voltooi! – dat smee ik –
Uw werk, o eerste dag!
Waarop ik bij mijn spelen
Voor 't eerst mijn liefjen zag.

Leiden

18 Januari 1868

II

Il Spectatum admissi, risum teneatis, amici.

Horatius

Dat is:

*Tot het schouwspel toegelaten,
Hieldt ge wel uw lachen in?*

Wat is toch de Min heerszuchtig!

Ieder maakt zij onderdaan
In haar koninkrijk en niemand
Laat zij onbedwongen gaan.

Vrijen mannen, ja zelfs Friezen
Bindt zij Havenketens aan,
En zij lacht hen uit, wanneer ze
Hen gebonden daar ziet stan.

Ik, och Hemel! ben niet minder,
Dan een ander in haar macht.
Dwaze, wie nog durft te zweren
Bij zijn mannelijke kracht!

'k Sta hier eenzaam en verlaten,
Ver van haar, die ik bemin;
'k Zucht den ganschen dag, als vond ik,
Dwaze, daar geneeskracht in.

'k Droom van haar slecht, en ben 'k wakker,
Altijd zweet haar beeld mij voor;
'k Zit te soezen bij mijn' arbeid:
Zoo breng ik mijn dagen door.

'k Neem, o allerdwaaste dwaasheid!
Ieder oogenblik ter hand,
Wat zij eens mij heeft gegeven
Als een soort van liefdespand.

Zaagt gij, vrienden, al de gekheid,
Die ik doe, beheerscht door min,
Tot het schouwspel toegelaten,
Hieldt gij wel uw lachen in?

Leiden

19 Januari 1868

III

Elc sanc nader Naturen sine.

Sproke van Beatrys

Wat al onderscheiden dichters
Reeds in overouden Tijd,
Hebben aan de zoete Liefde
't Werk huns cithers toegewijd!
De oude Zanger der Hebraeën
Zong in 't vurig minnelied,
„Allerliedrenlied” geheeten,
Van zijn schoone Sulamiet.
Stout van woorden, rijk in beelden.
Gloeïend als het zonnelicht,
Smeltend deër soms, heftig bruizend
Elders, is zijn minnedicht.
Minder vurig zijn de zangen,
Klinken van Helleensche lier,

Min verheven, meer eenvoudig,
Niet vervuld van ijdlen zwier.
Sappho, schoone dichteresse,⁴³
U versmeldt het eerst mijn lied;
U ook, Baling van Abdera,
Grijsbaard, u vergeet ik niet.
U, Anakreon,⁴⁴ van harte
Nog zoo jong, schoon grijs van haar,
Die alleen de Liefde kondt doen
Klinken van uw cithersnaar.
O! 't is geen verheven liefde,
Die gij zingt, en liefdesmart;
Als hij onzen braven Heine,⁴⁵
Nam geen plaats in in uw hart,
Maar gij waart ons aan tot blijdschap
En tot dartel mingeneucht;
Nu, ik kies ook boven droefheid –
En wie niet? – de blijde vreugd,.
Later lokte op zijne wijze
Ook Theokritus⁴⁶ zijn lied –
Schoone, mingewijde idyllen –

⁴³ Sappho (ca. 620 BC - ca. 570 BC) was a lyric poet from ancient Greece. Most of her poetry is lost over time, however, her reputation has endured through surviving fragments. In an epigram attributed to Plato she is described as the 'tenth muse'.

⁴⁴ Anacreon (582 BC - 485 BC) was a Greek lyric poet from ancient Greece. He is known for his drinking songs and hymns.

⁴⁵ Heinrich Heine (1797-1856) was a German poet. He was a romantic poet, who wrote a lot ironic poems.

⁴⁶ Theocritus was a Greek poet who was born around 300 BC. He is known for his pastoral poetry.

Uit het landlijk herdersriet;
En hij toont ons, hoe in boschjens
’t Minnend herderspaartjen doet,
Hoe het tedre kusjens wisselt.
Zóó zet hij ons hart in gloed,
Ook de deftige Romeinen
Togen soms de toga’s uit
Om te kussen en te koozen
En te zingen bij de luit.
Een zelfs – laag! – is verbannen.
Daar hij minnedichten zong,
En de deftige Romeinen
Tot onkuische liefde drong.
Toen ge op Tomi zat te zuchten,
Naso,⁴⁷ klonk voor ’t minnelied –
Eenmaal ’t schoonste van uw zangen –
Slechts een klaagtoon, anders niet.
Uw gedichten, vriend Tibullus,⁴⁸
Eerst aan Nemesis gewijd,
Dan vor Delia gezongen,
Blijven leven met den tijd,
Want natuurlijk, teder, lieflijk,
Vroolijk, onbezorgd daarbij,
Schoon, helaas! met altijd zeedlijk,
Zo uw minnepoëzij.

⁴⁷ Publius Ovidius Naso (43 BC - 17 AD) was one of the most important Roman poets. His poems are playful and refreshing. He is known for the works ‘Metamorphoses’ and ‘Amores’. He wrote in one of his poems of his exile on the island Tomis.

⁴⁸ Albius Tibullus (ca. 55 BC - 19 BC) was a Latin poet and writer of elegies. In his elegies he wrote about his love for Delia and Nemesis.

Zoo ook 't zoek gekweel van Gallus,
Door Lycoris schoon geboeid,
En 't „hymen o hymenaeel!”
Uit Catullus' mond gevloeid.⁴⁹
Zal ik ook nog andren melden.
Zangers van den nieuwen tijd,
Die de Liefde hooger opzat,
Deugd en ernst meer offers wijdt?
Maar ook dikwijls al te teder,
Al te dwaas sentimenteel.
Meent, wanneer hij blij moest alchen,
Het afgrijslijk droef gekweel?
Slecht mij name wil ik enklen
Helden, Muzen, staat mij bij
Meldde ik meer, er kwam geen einde aan de lange dichenrij.
Vurig droef zijn Byrons zangen.⁵⁰
Lief 't gekweel van Bellamy,⁵¹
En gezond zijn Rückerts liedren,⁵²
Fier is Hölty's poëzie.⁵³
In een deftig kleed geeft Hooft ons⁵⁴

⁴⁹ Gaius Valerius Catullus (ca. 84 - 54 BC) was a Latin poet. His works are still read and still influence modern poetry.

⁵⁰ Lord Byron (1788-1824) was an English poet and an important figure in the Romantic movement.

⁵¹ Jacobus Bellamy (1757-1786) was a Dutch poet.

⁵² Johann Michael Friedrich Rückert (1788-1866) was a German poet. He brought oriental influences into German poetry as he was a professor of oriental languages.

⁵³ Ludwig Christoph Heinrich Hölty (1748 - 1776) was a German poet who was especially known for his ballads.

Zangen, waar gevoel uit spreekt;
Heine is bitter, spottend, schoon een
Traan hem soms niet de oogen breekt.
Zoo zingt ieder op zijn wijze,
Iedereen naar zijn natuur;
Deze teder, gene deftig,
Die met ernst en die met vuur.
Ook ik waag het om te zingen
Van mijn zoetlief minnekijn;
Op mijn wijze: 't is de vraag slechts
Of die wijze goed mag zijn.

Leiden

27 Januari 1868

IV

Thy commandment all alone shall live

Within the book and volume of my brain.

Shakespeare.

'k Heb eenmaal, Joost weet, hoeveel meisjes bemind.
– God moog vrij mijn wuftheid⁵⁵ vergeven! –
Maar nu, meer standvastig dan vroeger, mijn kind,
Besloot ik voor U slechts te leven.

'k Was vroeger wel tienmaal verliefd op één dag,
En 'k meende, 't was ernst met mijn minnen,

⁵⁴ P.C. Hooft (1581-1647) was a Dutch historian, poet and playwright from the Golden Age. He is one of the most important Dutch poets that are influenced by the Renaissance.

⁵⁵ The word 'wuftheid' means 'frivolity'.

Maar als ik een aardiger meisje weêr zag,
Beproefde ik ook haar weêr te minnen.

Doch sinds ik, mijn liefjen, u koos tot mijn bruid,
Is al mijn verleden vergeten;
‘k Wischte elke herinring aan anderen uit,
Sinds ik u de mijne mocht heeten.

Lycoris, gij heerscht in mijn hart als vorstin,
Alleen, onbepert, onbestreden;
Tracht vrij te behagen, wie ‘t lust; – ik bemin
En ben met mijn Liefde tevreden.

Veel schooner dan gij, en veel liever er bij
Zij andren misschien, wie kan ‘t weten?
Maar niemand bemint mij zoo innig als gij,
Gij doet mij al de andren vergeten.

Wij zwoeren elkander eene eeuwige trouw
– God weet of wij d’eed zullen breken! –
Maar nu zeg ik: daar is op aarde geen vrouw
Bekoorlijk, bij u vergeleken!

Leiden

3 Februari 1868

V

*Jongling, weenen is een dwaasheid,
Weenen past uw jaren niet.*

Jan van Beers.

Eenzaam zit ik, turen naar het
Smeulend vuurtjen in den haard,
En ik denk aan mijn Lycoris,
't Liefste maagdekijn op aard.

'k Vraag mij af, waarom 't mijn lot is,
't Lieve kind zoo schaars te zien:
Andren zien hun liefjen daaglijks:
Ik, een maand in 't jaar misschien.

'k Pook in 't vuur; het wil niet branden;
Ijskoud ben ik; ja was zij
Bij mij, 'k zou geen kou voelen,
En haar kus verwarmde mij.

'k Heb het land, het land verduveld,
En ik acht me een' armen man;
Toch is 't vreemd; hoe wreed ook 't lot is,
Dat ik maar niet weenen kan.

Jan van Beers en andre dichters⁵⁶
Zeggen: wie verliefd is, weent.
Maar 'k geloof, dat geen van allen.

⁵⁶ Jan van Beers (1821-1888) was a Belgian poet. He wrote poems about the daily life and nature. He is most known for the poem collection *Jongelingsdromen*. These poems had as subject unhappy persons.

Noch van Beers, noch, wie ook, 't meent.

Vreemd is 't, maar ik kan niet weenen.
Is mijn min dan niet oprecht?
Zeker, en dat 'k geen plaisir heb,
Heb ik ook alreeds gezegd.

Jan van Beers maakt mooie vaerzen,
Vol van droefheid, maar ik meen,
Dat de droefheid niet bestaat in
't Zieklijk eeuwige gewezen.

Wie aan tering lijdt, en ziek is,
Ziek van hart ook, weent – ik niet;
En ook alles, wat geen vreugd geeft,
Is toch nog geen zielsverdriet.

Daarom meen ik niet, schoon 't lot mij
Van mijns liefjens zij verbant;
Maar, ik kan het niet verzwijgen,
'k Heb toch wel een beetjen 't land.

Leiden

8 Februari 1868

VI

*In dem Gürtel bewahrt Aphrodite der Reize Geheimnisz;
Was ihr den Zauber verleiht, ist, was sie bindet, die Schaam.*

Schiller

Onlangs hoorde ik door mijn vrienden
Spreken van een schoone vrouw,

En zij meenden, dat ik nimmer
Schooner schoonheid vinden zou.
't Was wel waar, de schoone stond ter
Godes naam en faam juist niet;
Maar zij was toch zóó verruklijk.
Als men zelden meisjes ziet.
Dus de faam – Ik werd nieuwsgierig,
Bracht haar een bezoek, en ras
Merkte ik, dat zij door mijn vrienden
Niet te veel geprezen was.
Denk u 't allerliefste kopjen,
Dat er maar te denken is,
Gitzwarte oogen, die verlokken
Tot een min-bekentenis;
Glanzend zachte vlechten, 't mondjen
Stomde tot een lieven lach,
En ge hebt een flauwe schets maar
Van het meisje, dat ik zag.
Maar, Lycoris, dierbare engel,
Heb geen vrees, 'k blijf u getrouw;
Want het is alleen de schoonheid,
Die 'k bewonder in die vrouw.
Prijs mij niet, dat ik u trouw blijf;
Waarlijk dit verdien ik niet:
'k Zou geen schelm slechts maar een dwaas zijn,
Als ik u voor haar verliet.
Want gij hebt, wat zij moet missen,
't Schoonste sieraad van een maagd,
't Rozenroode schaamteblosjen,
Dat alleen den man behaagt.
Ware schoonheid zonder schaamte
Kan ter waereld niet bestaan!

Zonder schaamte is schoonheid onzin,
Slechts de schaamte kiekt ons aan.
't Schoonste sieraad van de vrouwen
Is haar kuisheid; die hebt gij
Daarmeê, dierabre Lycoris,
Lieve kind, bekoort ge mij;
Daardoor wint ge én liefde én achting,
Daardoor wekt ge een liefdegloed,
Die iets godlijks, reins en zaligs,
Iets verhevens hebben moet.

Leiden

18 Maart 1868

VII

Alles kündet dich an!

Erscheinet die herrliche Sonne,

Folgst Du, so hoff' ich es, bald.

Goethe

Io triumph! Mijn lieve, 'k zal
U morgen wederzien.
Na zooveel maanden afzijns u
Een welkomstkusjen biên.

Io triumf! Het wreede lot
Heeft wreedheid afgeleerd,
En gunt mij weêr, waarnaar ik smacht.
Uw' kus, zoolang ontbeerd.

Io triumf! Lycoris wacht
Mij morgen aan haar zij.

Ioh! waar 't reeds morgen en de nacht,
De lange nacht voorbij!

Lycoris wacht mij! weet gij 't uids
Mijn kluisjen? weet gij 't al,
Dat ik, als 't zonlicht doorbreekt, u
Het vreugd verlaten zal?

Gij sterretjens, die vriendlijk straalt,
En flikkert, weet gij 't, dat
Ik morgen u vergeten zal
Voor de oogjens van mijn schat?

Gij kapprend haardvuur, dat mij trouw
Verwarmdet, weet gij 't al,
Dat morgen, beter dan gij 't deedt,
Zij mij verwarmen zal?

O nacht, vlied snel, vlied snel voorbij!
O zon, verhaast uw gang!
Nu, maantjen, steeds door mij bemind,
Nu schijnt ge mij te lang.

Snel voort, snel sneller dan gij 't pleegt,
O bleeke lamp der nacht!
't Zo morgen, dat Lycoris; dat
Mijn liefjen mij verwacht.

Leiden

2 April 1868

VIII

Ik wil, ik wil beminnen.

Anakreon

De zon is verzonken
In de armen der golven,
Verheugd, dat ze een dag mij
Van vreugd heeft geschonken,
Een dag, die de boeien
Der liefde te vaster
Aaneen heeft geklonken;
En 'k peins bij het warlicht:
In lang heeft de zonne
Zoo schoon niet geblonken.

Te midden van 't geuren
Der prachtigste bloemen,
Verblindend van kleuren
Bevallig van vormen,
Schonk 't lot mij de gunst mijn
Lycoris te omarmen,
Haar liefde te speuren,
En onder de rozen,
Die lieflijk er blozen,
Haar 't schoonste te keuren.

In liefde verloren
Genoot ik den wellust
Van 't zalig ontmoeten,
Door 't lot mij beschoren,
Haar bijzin verhief tot
Een Eden der bloemhof;

Ik was als herboren
Na d'ijskouden winter,
En nog klinkt na 't scheiden
Haar stem mij in de ooren.

O! roosjen der rozen,
O liefste mijns harten,
Lycoris, zoo lang als
Mijn bruid reeds verkozen,
Mo morgen in het zonlicht
Weer rijst aan de klimmen,
Hoe zal het dan blozen
Van blijdschap wanneer het
Ons weêr vindt, om heimlijk
Te kussen en koozen!

Zoo snel vliên de dagen
Van 't zalig genieten;
O! Laat mij zoo lang niet
Om kusjens u vragen!
Haar kus mij van 't opgaan
Der zon, tot Diana
De Lucht met haar wagen
Doorrent en de droomen
Mijn slaapstede omzweven,
Op vreugden der liefde gedragen!

Amsterdam
4 April 1868

IX

Waarom stoot ge met uw handjes

Mij zoo driftig van u af?

Ben ik dan geen kusje waardig?

Bellamy

Wist ge 't, lieve, welk een wellust
Mij uw liefde kusjen biedt,
'k Wed, ge weigerdet uit preutscheid
Mij een enkel kusjen niet,

Wist ge 't, hoe uw dartel stoeien
Om mijn liefdekust te ontgaan,
Mij doet twijfelen aan uw liefde,
'k Wed, ge boodt me uw lipjens aan.

Maar ge weet het niet, en moeder
Leerde u immer zedigheid!
„Heeren kust ge niet”, dat hebt gij
Immers zelf tot mij gezeid?

Lieve hemel! 'k zou niet wenschen,
Dat ge aan ieder kusjens boodt,
Maar ik zou toch wel verlangen,
Dat ge niet mijn kus ontvloodt.

Ik ben immers iedereen niet!
'k Ben de minnaar van uw jeugd,
En met duizend, duizend, kusjens
Hebt ge vroeger mij verheugd.

'k Ben voor u een heer alleen niet,
Eén uit velen, maar een vriend,
Dien ge, van uwe eerste jaren,
Altijd vurig hebt bemind.

'k Heb door vroeger minnekoozen
Op uw liefde kusjens recht,
'k Heb u immers eeuwige liefde,
Eeuwige trouwe toegezegd!

Och! uw zedigheid is preutschheid,
– Nooit stond preutschheid schoon, mijn kind! –
Of zou 't soms maar al te waar zijn,
Dat ge mij niet meer bemint?

Aaklig denkbeeld! Wreede vreeze!
Neen, het kan, het kan niet zijn!
Uit uwe oogjens gluurt de liefde,
En die liefde waar slechts schijn!

Liefde tintelt in de woordjens,
Die gij, engel, tot mij spreekt,
En nog vrees ik, dat Lycoris
Onzen liefdeband verbreekt!

Neen, o neen, zij mint mij immer;
Ijdle vrees is 't, die mij kwelt.
Lieve! geef me één enkel kusjen,
'k Ben dan reeds gerust gesteld!

Leiden

2 Mei 1868

X

*De winter is voorbij, de plasregen is over,
Men ziet, bloemen in 't land; de zangtijd nadoet
Men hoor het gekir der tortels;
De vijgeboom draagt jonge vijgjens,
De wijnstok geurt van jonge druifjens;
Sta op mije schoone duive, en kom!*

Hooglied II, V3 11-13

Hoezee! het is Lente! de Mei is in 't land!
De maand, voor de Liefde geschapen!
De Mei die de sneeuw en den hagel verbant,
De Mei, met een Krans om de slapen!

Hoezee! het is Lente! de maand van de Min,
Die opwekt tot kussen en koozen;
Waarin zich de dartele Liefdegodin
Het bloezemblonde opsiert met rozen!

O! 't is mij, of 't al in de Mei zich verheugt,
Het blijdschap het groen ziet ontspruiten,
Of de aarde, in het kleed van een eeuwige jeugd,
Ons toeroept: „Naar buiten! naar buiten!”

En buiten! O! 't is mij of iedere maagd
Mij utholt tot driftig beminnen!
Of ieder zoet mondeken kusjens mij vraagt,
Of ieder mijn hart poogt te minnen.

't Dwingt alles tot minnen, 't lokt alles tot vreugd,
En menschen, én planten, én bloemen!
O! Kweekster van minnelust, tijdperk der jeugd,
Zou ik in geen liedjen u roemen!

Hoezee! klinkt mijn lied, en nog driewerf: hoezee!
Door koelheid, noch flauwheid bedwonen;
En 't voglenheis jubelt en juicht met mij mee,
Zoo schoon: als 't nog nooit heeft gezongen.

Lycoris, mijn lieve, waart gij aan mijn zij,
'k Geloof, 'k zou in Liefde verzinken,
En 'k zou van uw lippen – ach toefden zij mij! –
Bedwelvende zaligheid drinken.

Lycoris, hoe vaak zou de zilveren man
In 't eenzaam groen ons bespieden,
Mijne arm van uw poesle gestalte zien slaan,
Me u kusjens bij kusjens zien bieden!

De nachtegaal zong ons zijn bruilofslied voor,
De rozengeur wasemde ons tegen.
Ik fluisterde u woordjens der Liefde in het oor,
En gij doch maar liever gezwegen!

Waarom toch gedroomd van een ijdele vreugd,
Een zaligheid, niet te verwachten!
Wie lang in denkbeeldig genot zich verheugt,
Moet smachtend, te hooploos versmachten.

Mijn hart dorst naar Liefde, naar kusjens mijn mond;
De Mei gaf mij hartstocht en leven;
Och! of zij toch ook mijn Lycoris mij zond
Om kusjens des Min mij te geven!

Leiden

3 mei 1868

Epiloog

't Haardvuur is, Goddank! geweken
Voor het gloeiend zonnevuur.
En mijn zanglust kan niet wachten
Tot het middernachtlijk uur.
Met het opgaan van de zonne
Klinkt alreeds mijn minnelied.
In de Lente bindt de Liefde,
't Dichten aan het uur zich niet:
In de Meimaand blaakt de Liefde
Onverhinderd immer voort;
En geen macht bedwingt het dichtvuur.
Dat tot eeuwig zingen spoort.
In de Lente zet de Liefde
Heel den dag het hart in gloed!
In de Lente is heel het leven
Eén Gezang, één tonenvloed.
Lente en Liefde en Zang smelt samen
Tot één eenig, levend lied.
Daarom zing ik in de Lente
De Avond Minnezangen niet;
Maar de Vaerzen die ik dichtte
Onder 's Winters strenge roe,

Die mijn hart ontdooien deden,
Wijd ik u, verliefden, toe!

Leiden

3 Mei 1868

Verscheidene andere vaerzen, die ook door mij tusschen de jaren 1864 en 1868 geschreven waren, heb ik op „Molochs gloeiend altaar” ten offer gebracht als onrijpe vruchten eener nog onbeschaafde Muze. Enkele fragmenten dier gedichten zijn gevoegd in het veaers dat dezen bundel opent: „Aan Lycoris.”

Een Sombere Tijd
1868 - 1870

*Il (l'amour) entre avec douceur, mais il règne par force;
Et quand l'âme une fois a goûté son amorce,
Vouloir ne plus aimer, c'est ce qu'elle ne peut,
Puisqu'elle ne peut plus vouloir que ce qu'il veut:
Ses chaînes sont pour nous aussi fortes que belles.*
Corneille. „Camille in Horace”

Een Sombere Tijd 1868 - 1870

*Moeilijk is het, niet te minnen,
Moeilijk is 't ook, wél te minnen.*

Anakreon

*We still ein Herz von Liebe glüht,
O rühret, rühret nicht davan!
Den Gottesfunken löscht nicht aus!
Fürwahr, es ist nicht wholgethan.*

Geibel

„Slechts twee jaar van geheel mijn leven was
„Ik ongelukkig; verder heeft de Hemel
„Mij steeds gezegend!” Zóó, mijn liefste, spraakt ge,
Toen ik weêr zag na twee jaar van scheiding;
Maar op dien tijd van scheiding doeldet gij,
Zoo sprekend, niet – „Ofschoon van U verwijderd”,
Zoo spraakt ge, „vloelde ik mij gelukkig, want
„Ik wist gij hadt mij lief; twee andre jaren
„Zijn wij een tijd van diepe smart geweest.” –
„Voor mij niet minder!”, gaf ik toen ten antwoord,
„En toch, ik had u lief, ook in dien tijd.”
Dit antwoord scheen een raadselwoord te zijn.
Want in die jaren was ik koel en stug,
Ik wist, dat gij mijn liefde voor verloren
Moest houden, en moest denken, dat ik juist
Daarom verheugd was. Zóó toch wilde ik schijnen.
Nu eindelijk saam verbonden voor het oog
Van iedereen, nu opentlijk verloofd,
Terwijl er niemand is, die niet verlangt,
Dat wij gelukkig zijn door onze Liefde,

Nu wil ik dit raadselwoord verklaren
En tot u spreken van dien Sombren Tijd,
Waarin mijn hart een gruwlijk treurspel speelde,
U en mij zelf bedriegend, maar vergeefs
Den kamp aanvaardde tegen 't gunstig lot,
Dat beter wist, wat ons tot hijl zou zijn,
Dan ik, het zedeneerend menschenkind.

Wanneer in 't hart der nauw volwassen jonglins
Een stille liefde is aangegroeid, wanneer
De Lentebloesems geuren in dat hart,
En een gevoel van rein en zoet geluk
Hem schenken; als hij droomt van zaligheid –
O! wek hem uit die zoete sluimring niet!
Verstoort die zoete droomen niet, en maak,
Dat niet de nachtvorst de eerste bloesems doodt.
Geloof mij, o! ge weet, ge weet dat niet,
Wat Paradijs gij doet verloren gaan!
Ik was een jong student nog; 'k had de waereld
Tot nog toe slechts bewonderd onder 't glanzen
Van 't rozekleurig licht der idealen;
Ik schiep nog slechts wonderschoone beelden,
Ontleend wel aan het werkelijk leven, meende men,
En met een onbeneveld oog de aereld
Aanschouwen. Wat ik schoon mij had gedacht.
Werd in zijn leelijkheid mij aangewezen;
Wat mij verheven, heerlijk toescheen, werd
Me als onbeduidend, laag en klein getoond.
Had ik de schilderij der waereld met
Een schitterend vernis bestreken, ach!
Een wreede hand ontdeed de schilderij
Van 't glanzende vernis, en dof en somber

Werd alles, wat ik eertijds helder zag.

'k Had steeds, Lycoris, van den eersten dag,
Waarop ik U ontmoette en lief kreeg, U
Mij voorgesteld als een volwassen maagd
Met kinderschuld en met engelenheid.
Wie ik het meest wel lief had, weet ik niet.
U zelf, of 't beeld, dat ik van U mij schiep;
Doch afgescheiden kon ik bieden nauwelijks
Mij denken; niet mijn ideaal maar ge één
Mijn liefde tot dit ideale was mij
Als 't ware een godsdienst en mijn god waart gij.
Maar dikwijls maakt godsdienst dwepen ons
Voor 't praktisch, merkzaam leven ongeschikt.
Zoo ging het mij, en van dien oogenblik
Werd mij door 's vaders woord een wreede twijfel
Aan 't ideale godsbeeld ingestort.
Ik streed een strijd ter wille van 't geloof
En leerde toen ook 't leed der liefde kennen.
„Zijt gij een man”, zo sprak men, „of een kind?” –
En 'k was een jongling, die haast man zou zijn.
En 't gaarne wezen wilde. „Nee, een kind,
„Dat was ik niet,” zoo gaf ik dan ten antwoord.
„Toon dan, dat gij een man zijt; leer begrijpen.
„Dat, wat ge liefde noemt, slechts kinderspel is.
„En zie, dat zij, in wie ge een ideaal ziet,
„Geen vijftien jaar nog telt, een kind nog is;
„En, moog zij ook al niet veel minder wezen,
„Toch beter evenmin dan menig ander.
„Denk, dat de taak, die gij vervullen moet,
„Meer ernst vereischt dan gij er nu aan wijdt.
„Studeren moet gij en gij moogt niet langer

„Meer dwepen met een kind; ook bovendien
„Maakt gij u ridicuul, meer dan ge denkt!”
En jong student, die ridicuul genoemd wordt
Denk u zoo iets! Ik wilde toonen, dat
Ik ook verstand bezat en mannenmoed
En ‘k riep, Lycoris, U het afscheid toe.
„Vaarwel!” zoo zong ik met een traan in ‘t oog:

„Vaarwel, mijn geliefde Lycoris!
Verscheurd moet de band, die ons boeide!
Gedoofd moet de vlamme der Liefde,
Die eenmaal ons harte doorgloeide!

Gij heb mij bemind reeds zoo lange,
Zo lang reeds beminde ik U weder
Mijn min was stormhartig en vurig,
Uw liefde was innig en teder;

En ‘k dacht niet, dat eenmaal een dag aan
De kimmen zou kunnen verschijnen,
Waarop een zoo innige liefde,
Op eens uit mijn hart zou verdwijnen.

En toch, ze is verdwenen! Wel moest ik
Gedwongen die liefde vermoren;
Maar ‘k wilde door ‘t moeten: nu zijt ge
Mijn bruid voor me als bruidjen verloren.

Nu vindt van die zangen der liefde,
Weleer te uwer eere gezongen,
Geen enkele meer weerklink in ‘t harte,
Waaruit ge als mijn bruid zijt verdrongen.

Verdrongen! ...maar niet door een ander,
De eensklaps mijn hart heeft veroverd:
Geen liefde verwarmt mij het harte,
Geen maagdenblik heeft mij betoverd.

Verdrongen! ...maar niet door een meisje.
Verstand deed mijn liefde verkoelen;
Ik moet U verlaten, schoon willend,
Al zal ik er smart om gevoelen.

Vaarwel, dus, vaarwel! ik verlaat u
Mijn bruidjen bij 't kinderlijk spel!
O, 'k smeeek, laat in vriendschap ons scheiden!
Vaarwel, mijn vriendinne, vaarwel!"

Wel half onwillig, maar, toch ook, zooals ik dacht.
Door eigen wil bestuurd, daagde ik de reuzenmacht
Der Liefde, die ik eerst voor U in ;t hart mocht kweeken
Ten strijde, en ja, ik streed twee jaren onbezweken
Het mannenmoed den strijd waar toe het lot mij dreef,
Waarin ik twee jaar lang onoverwonnen bleef.
Eerst was 't een zekre trots, die mij het hart vervulde;
Maar de vuermacht des Min, die met mij opwies, duldde
Mijn jubellied slechts kort; 'k gevoelde dat mijn kracht
Te kort school tegen haar, en 'k werd op hulp bedacht.
Te midden van 't gewoel van 't rustloos jonglings leven,
Waarin ik mij door jeugd en schoonheid zag omgeven.
Wier lonk en lachjens 't nauw gedoofde vuur der min
Weêr rakelden uit de asch, kweekte ik met dwazen zin.
Om de oude liefde in 't hart te beter te bestrijden,
Tot andren liefde en lust; door andren 't hart te wijzen.
Dat gij bezat, mijn kind, reeds van mijn jeugd af aan,

Dacht ik mij van de min tot ze het beste ontslaan.
Ik werd galant, als 't heet, gevaarlijk voor de vrouwen.
En wou door vleitaal mij allengskens haar vertrouwen,
Dat ik, schoon ongewild, wel moest bedriegen, want
Mijn liefde was niet meer dan liefde van 't verstand,
Geen liefde van het hart; ik zocht mij op te winden
Door Doorntjens vriendlijk schoon, maar stond haar een' der vriden
Die ernstiger dan ik haar liefhad, willig af.
Die liefde was mij 't liefst, die 't meest verstrooiing gaf.
Ook Duifken, die ik eens volijvrig courtoiseerde,
Stond ik aan d'ander af, die ernstig haar begeerde,
En 't spijt mij altijd nog, dat ook geen ander kwam.
Die Stella;s hart in tijd nog van mij overnam.
Aan haar denk ik met smart, die 't ernstig met mij meende,
En die mijn wuftheid mis in de eenzaamheid beweeende.
En wij, wat ik misdeed, nog zeker niet vergeeft.
O! wist ze, wat mijn hart zelfs toen geleden heeft,
Toen ik besloot vorgeod mijn liefde haar te wijden.
Alleen om de veede min te ontvlieden of bestrijden.
Gelukkig prees ze zich, dat ik haar nog verliet,
Voor hechter band ons bond aan 't nameloos verdriet;
Dat in de toekomst ons voorzeker stond te wachten,
Hadde ik een mes beproefd, zeer boven mijne krachten.
O! Stella, welk een tijd, waarin ik u en mij
Bedroog met d'ijdlen waan van 't koel verstand, dat jij
Alleen mijn hart bezat! Mijn liefde tot u strekte
Tot sluier van de min, die 'k voor mij zelf bedekte.
En mij te ontveinzen zocht, zoolang tot mij het oog
Des harten schouwen deed, hoe wreed ik mij bedroog.

Uw naam, Lycoris, werd in dezen sombren tijd
Nooit door mij uitgesproken;

Het noemen van dien naam alleen hadde in den strijd
Mijn krachten reeds gebroken.
Uw beeld, in dromen soms verschenen voor mijn geest,
Werd met geweld verdrongen,
En 'k sloeg geen blik meer in, 't geen lief me eens was geweest,
In 't lied, voor u gezongen.
Wat ge eens, Lycoris, mij als dierbaar liefdepand
Voor jaren hadt gegeven,
Werd vast verzegeld en met sidderende hand
Had ik er op geschreven:
„Neen, kinderspel was niet de liefde mijner jeugd:
„Zij duurde zeven jaren;
„Maar 'k heb haar nu, door mijn verstand bestuurd, verheugd
„ En ernstig laten varen.
„En alles, wat die min van vroeger nog misschien
„ Op nieuw zou kunnen wekken,
„Dat wil ik in 't vervolg met de oogen niet meer zien.
„ Maar aan mijn blik onttrekken!”

Zooveel als ik vermocht, ontweek ik u,
Lycoris, maar somtijds moest ik u toch
Ontmoeten en dan bleek het mij opnieuw.
Hoe moeilijk 't was, u niet meer lief te hebben,
Schier even moeilijk als u wel te minnen
Zowel door koel te zijn, als door te ontdekken,
Dat nog mijn liefde niet gebluscht was, voelde ik
Mij ongelukkig. Als ik zag, hoe gij
Nog steeds mij liefhadt, hoe mijne ontrouw U
Het tranen de oogen vulde, o! dan was 't mij
Alsof een zwaard mij door de ziel sneed, en
Elk blosjen, dat uw wangen kleuren deed,
Als gij mij zaagt, scheen mij een stil verwijt.

Dan noemde ik medelijden 't week gevoel,
Dat in mijn hart zich ongewild, voor u
Weer krachtig gelden deed, en 'k wilde niet
Gelooven, dat het de oude liefde was,
Die toenam in dezelfde maat, waarin
Ik haar te blusschen poogde. 'k Nam der schijn
Van onverschillig jegens u te zijn
Eerst aan, – vergeefs! Toen werd ik ruw en wreed
En, u bedroevend, schiep ik zelf mij grievend leed.

Zoo gingen twee jaar heen; zij vormden tevens
Den zwarten tijd mijns levens;
't Zij, dat mijn nooit volstreden strijd alleen
Hij alles om mij heen
In rouw floers toomde, 't zij nog bovendien
Iets anders wij de waereld somber zwart deed zien.

't Was lust- en krachtloos, 'k had geen moed, geen zelfvertrouwen.
De studie liet mij koud, 'k verteerde heel mijn kracht –
Terwijl 'k mijne energie allengs keus zag verflauwen –
In 't strijdperk tegen een onwontbre reusen macht.
Die telkens kracht herkreeg bij 't steunen op 't verleden,
Waarin zij wortel schoot. Zoo, zet men heeft voorheen
De godstalg Herakles Antaeus' kracht bestreden.
Die niet verzwakken kon, maar onuitputlijk scheen,
Daar telkens nieuwe kracht hem werd verstrekt door de Aarde,
Zoodra hij weêr den voet zette op den Hoedergrond,
Die niet gedoogde, dat de zoon, die ze eenmaal baarde,
In strijd met Zeus' geslacht het eind zijns levens vond.
Maar Herakles verwon ...ik... heb vergeefs gestreden,
Geen wonder! 't Was mij zelf, dien ik bestreed; de macht,
Die ik bekampte, was mijn eigen, zoet verleden;

'k Had door mijn zegepraal mij zelf ten val gebracht.
'k Bezweek ... maar toen ik bezweek, was 't of ik zegepraalde,
Ik voelde mij gewekt uit een benauwd droom.
't Was, of ik naa den strijd weêr ruimer ademhaalde,
Of 't zelfvertrouwen wies, een nieuwe levensstroom
Mij de adren zwellen deed, of ik mij zelf herkende
En ik gered was uit een' stortvloed van ellende.

Hoe ik mij zelf hervond, zoo vraagt ge mij?
'k Had Stella's hart gewonnen, naar het scheen;
Ik had de taak, die ik mij op de schoudren
Gelegd had, afgedaan; mijn doel bereikt,
En 'k dacht, ik zou gelukkig wezen door
't Bezit van haar, naar wier bezit ik streefde.
In deze stemming las ik de edle idylle,
Die vader Vosz den naam gaf van „Louize”.

Zij rees op voor mijn oog, Louise, de bloeiende jonkvrouw;
'k Zag haar ter zijde haars Walters, den edlen, bescheiden jongling,
Gaan door het woud naar het meer; ik zag, hoe haar Walter den arm bood;
'k Voelde met Walter, hoe zachtkens de tengere vingren van 't meisje
Speelden in 's jonglings hand, zoodat hem een siddring van welust
't Hart deed beven en hij, den adem inhoudend, zwiingend
't Heiligen handjen drukte totdat zij – het blozend gezichtjen
Dicht aan zijn' wang gebogen – vertrouwlijk hem fluisterde in d'ooren
„Let op den kleinen Karel, die achteloos schijnt, maar toch opmerkt;
„Druk mij de hand niet zoo, lieve, het mocht bij hem argwaan verwekken.”
Zoo sprak Louise en ze trachtte haar handjen hem zachtjens te ontdekken;
Maar den jongeling zwol van verrukking het hart, toen hij d'adem
Van zijn geliefde hem zachtkens den wang voelde strelen, en eens klap
Drukte hij stil haar een kus op de lippen; maar zij wendde 't hoofdjen
Af en zij glimlachte blozend; toen plukte ze een veld madeliefjen,

Stond dan een oogenblik stil, en keek er naar, of het iets schoons was.
Zoo zag ik, levend, Louize voor de oogen; ik hoorde den heilwensch
Over het jeugdige paar door den grijzen wever gesproken;
'k Zag, hoe onhandig de jongling het glas nam, terwijl hij moest klinken
Met zijn Louize, wier jaarfeest hij meeviërt, en hoe tijdens 's vaders
Lichte berisping beantwoordt door op zijn Louize te wijzen,
Die met haar oog in verwarring hem bracht; ik zag, hoe het meisje
Blozend het vingertjen op hief en hoorde 't gelach harer ouders.
„Wild, overmoedig zelfs is”, zoo zegt met een lachjen de moeder.
'k Zag, hoe de jongling, bezorgd voor de koelte om den hals haar des doek wond,
Dien hij haar schonk als verjaarsgeschenk, 'k zag... niet meer Walters of Louize,
Haar... evenmin zag ik Stella, die 't beeld van Louize vervangen
Hebben zou, had ik haar waarlijk zoo lief gehad, als ik geloofde.
'k Zag in de plaats van Louize, het bloeiende kind der idylle,
U, mijn Lycoris, wier beeld mij zóó helder, zóó frisch voor den geest stond,
Als in den tijd toen mijn hart u gewijd was, – alsof ik geen enkele
Poging beproefd had, uw beeld uit mijn hart, mijn herinnring te bannen,
Of ik geen' strijd had gevoerd, zóó heftig, zóó zwaar als de voorstelling,
Het mijn verleden, die 't hart mij twee jaren lang had doen bloeden.
Nu was 't mij duidelijk, vergeefs was de strijd, hen ik verder zou strijden
De overmacht was mi en, Lycoris, ik kwam tot u weder.
't Scheen me, of een wonder me opnieuw aan uw hart
Voerde, ik vergat alle leed, alle smart;
Bevend bekende ik mij: „Zij, en geen ander
„Was 't, die ik liefhad: geen waereldsche macht
„Scheidt in 't vervolg elkander
„Hen, die geen godheid heeft samengebracht!”

Rotterdam

November 1875

Nieuw Leven
1870 - 1871

*Turn, Angelina, ever dear,
My charmer, turn to see
Thy own, the long-lost Edwin here,
Restored to love and thee.*

*Thus let me hold thee to my heart,
And every care resign;
Ans shall we never, never part,
My life – my all that's mine?*

*No, never from this hour to part,
We'll live and love so true;
The sigh that rands thy constant heart,
Shall break thy Edwin's too.*

Goldsmith

1. Eerste Liefde

*De outste zijn de beste panden,
Niet en gaet voor de eerste trou:
De eerste trou die leert het minnen,
De eerste trou is enkel vreugt,
De eerste trou die bindt de sinnen:
Sij is 't bloempje van de jeugt.*

Cats

De oude tijd, het zoet verleden
Staat me opeens weêr voor den geest.
Welk een bron van zaligheden
Is die tijd voor mij geweest!

'k Denk vaak aan die schoone jaren,
Die, helaas! maar al te vlug,
Ongemerkt zijn heengevaren,
Droef en weemoed vol terug.

En een heimwee naar die dagen
Van het zalige weleer
Doet mij somtijds angstig vragen:
Waarom keert gij nimmer meer?

O! 't was zulk een schoon verleden,
Dat voor altijd mij ontvlood;
'k Leefde in 't weergevonden Eden,
Dat Uriël mij ontsloot.⁵⁷

⁵⁷ Uriel is one of the archangels in Judaism and Christianity. Uriel warned Noah for the flood.

Rijk en schoon was toen nog de aarde,
Rozengeur en zonneshijn
Schiep haar tot een bloemengarde,
Waar het altijd vreugd moest zijn.

En toen alles om mij bloeide,
Alles geurig was en schoon;
Toen was 't, dat voor 't eerst me ontgloede
Aphrodite's tedre zoon.
Jaren zijn er sinds vervlogen.
Onder jublen en geweën;
Het een weemoedstraan in de oogen
Nam ik afscheid van 't verleên.

Maar 't verleden haat het scheiden,
Door hetinring keert het weêr,
Om weêr zachtkens ons te leiden
Door den bloemhof van weleer.

't Spookt nog altijd door mijn zinnen,
't Spiegelt d'ouden droom mij voor
Uit dien tijd van 't eerst beminnen
Met zijn purpren zonnegloor.

't Spreekt mij weêr van 't rozenknopjen,
Bloeiend op mijn levenspad,
Van het blonde meisjenkopjen,
Dat ik eens heb liefgehad.

't Spreekt mij van die eerste kussen,
Reine boden van het vuur,

Dat, hoe meer men 't wilde blusschen,
Immer toenam door den duur.

't Spreekt mij van die eerste zangen
Uit mijn schoonen lentetijd,
Tolken van het stoutst verlangen,
Aan mijn liefjen toegewijd.

O! die woordjens, die mij spraken
Van haar liefde, en mij te voor
D'eêlsten wellust deden smaken,
O! zij klinken nog me in 't oor!

O! die blosjens op haar wangen,
Liefde schoonste poëzie!
Beeld van schaamte en van verlangen –
't Is mij nog, of ik ze zie.

Waag het vrij de stem te smoren
Van uwe eerste liefde, als zij
Zich uit d'ouden tijd doet horen...
Maar verwacht het niet van mij.

'k Ben te zwak om haar te dooden;
'k Groef haar in mijn hart een graf,
Maar den last der groene zoden
Wier zij zegevierend af.

Uit den grafkuil keer zij weder,
De eeuwig jeugdige eerste min,
Even krachtig, even teder
Als zij was in 't eerst begin.

Met een enkel zacht geluister,
Neemt zij heel mijn hart weêr in,
En als in 't verleden ruischt er
Weêr die stem der eerste min.

Als in lang vervlogen tijden
Zing ik weder haar een lied;
De eerst liefde te bestreiden
Doe wie 't kan ... ik kan het niet.

Leiden

23 September 1870

2. Op vleuglen der Liefde

Op vleuglen der Liefde,
Mijn kind, keer ik weer;
Vergeef me, en hergeef me
Mijn zalig weleer!

Twee jaren doorleefde ik –
Een droevigen tijd, –
Twee woelige jaren
Van onrust en strijd.

Ik moest u verlaten,
Hoe zwaar 't mij ook viel,
En 'k liet bij u achter
De rust van mijn ziel.

Sinds vond ik in 't leven
Geen rust en geen lust:
Tot u kom ik weder:
Hergeef mij mijn rust!

Vergeefs is 't te scheiden
Wat saâm is gegroeid,
Vergeefs te verplanten,
Wat saâm heeft gebloeid!

Ook wij groeiden saâm met
De Liefde onzer jeugd:
Van deze beroofd schenkt ons
't Leven geen vreugd.

Wij waren zoolang reeds
Eén saamgegroeid paar;
Helaas! wij verwelken.
Gescheurd van elkaar!

Dit voel ik, en daarom,
Mijn kind, keer ik weêr,
Tot u, mijn geliefde,
Mijn bruid van weleer.

Ik ijl u op vluuglen
Der min te gemoet
En leg weêr als vroeger
Mijn hart aan uw voet.

Ja, 'k weet het, ook gij zijt
Nog altijd mij trouw;
Daarom maak een eind aan
Den tijd van mijn rouw!

Kom, laat ons verneiuwen
't Verbond van weleer!
Op vleuglen der Liefde,
Mijn kind, keer ik weêr.

Leiden

26 September 1870

3. Blijde tijding aan mijne Lier

Mijn trouwe lier, driewerf hoezee!
‘k Deel u een blijde tijding meê:
Komaan, eens fiks gezongen!
Gij hebt zoo vaak me uw maatgeluid
Geleerd als mij de Minneguit
Tot zuigen heeft gedrongen.

Gij weet nog wel, hoe boos gij waart
Als ik voor liefde u had besnaard
En ‘t spel niet woû gelukken.
Dan hebt ge vaak tot mij gezegd:
„Daar komt vandaar niets van terecht,
Gij speelt me haast aan stukken!”

Gij deedt uw best wel, en er kwam
Welk klank, als ‘k ze in handen nam,
Maar ‘t klonk steeds zoo gedwongen;
Zoo vaak ontstemde ik snaar op snaar,
En onder ‘t spelen is zoo waar
Er menigeen gesprongen.

En als ik dan aan u de schuld
Eens geven dorst, uit ongeduld,
Dan deedt gij zóó en horen:
„Zeg minneliedren, als gij weêr
„De Liefde voelt zooals weleer:
„Nu is het tijd verloren.”

Gij hadt gelijk, maar 'k merkte 't niet
En wilde alweêr een minnelied
Ontlokken aan uw snaren;
Doch wat ik zóó heb voortgebracht
Is van het A+B geslacht,
De vrucht van magre jaren.

Nu, trouwe Lier, Driewerf hoezee!
Nu deel 'k u blijde tijding meê:
'k Zal nooit meer u knoeien
Als gij mij nu voor 't minnelied
Uw diensten leent, dan zing ik niet,
Of Liefde moet me ontgloeien.

Maar daarom hebt ge toch geen rust,
Want nieuwe vreugde en levenslust
Heeft Liefde mij geschonken,
En aan uw snaar ontlok ik weêr
De Liefdeklanken, die weleer
Eens van uw snaren klonken.

Grij weet nog wel uit vroeger tijd:
't Lied, aan Lycoris toegewijd,
Ontstemde nooit uw snaren;
Wees dus verheugd: nu zing ik weêr
Mijn minneliedren haar ter eer,
Zooals in mijn vroeger jaren.

Leiden

26 September 1870

4. De drie Bloemen

Ik plukte, lang geleden,
Toen ik een knaap nog was,
Een lief vergeet-mij-nietjen,
Dat glimlachte in het gras.

Ik heb het lang gekoesterd
En innig lief gehad,
Gedragen op mijn boezem
Als een geliefden schat.

Toen sprak men: „Neem het bloempjen
„Toch van uw boezem af!”
Die stem was mij zóó dierbaar,
Dat ik gehaar haar gaf.

Ik nam het lieve bloempjen –
Zoolang mijn vreugde en lust –
En legde 't in een boekjen,
Waar het welken mocht, ter rust.

Toen nam ik mij een maandroos,
Die 'k van het steeltjen brak,
En – trotsch op zulk een sieraad –
Ten pronk in 't knoopsgat stak.

Maar – 't roosjen werd me ontstolen;
Toen zag ik om mij rond;
En ziet daar voor mij bloeide
Een lelie op den grond;

Een zilverblanke lelie
Met helder, smetloos blad.
Ik stak haar op den boezem;
Waar 'k een roosjen had.

Maar regenstroomen daalden
Op 't blank der lelie neêr,
En in mijn oog bezat zij
Noch pronk, noch reinheid meer.

Bij 't gudsen van den regen
Verloor ze haar waardij;
De stijve kelk verwelkte,
Haar schoonheid ging voorbij.

Toen dacht ik aan het plantjen,
Het blauwe bloempjen weêr,
Het lief vergeet-mij-nietjen,
Mijn welust van weleer.

't Lag steeds nog in het boekjen.
Door bladen plat gedrukt,
Aan 't streelen van het koeltjen,
Aan 't licht des daags ontruikt.

Ik sloeg het boekjen open.
Waar ik het bloempjen vond;
Maar denk eens, hoe verwonderd
Ik bij 't aanschouwen stond!

Nog was 't vergeet-mij-nietjen
Als altijd frisch en schoon;
Nog spreidde 't lichtblauw bloempjen
Zijn eerste pracht ten toon.

Nu is het weêr mijn vreugde,
Zooals in 't zoet verleên,
En 't vindt weêr op mijn boezem
Zijn plaats zooals voorheen.

Daar zal het altijd bloeien,
Het bloempje, schoon en teêr:
Mijn klein vergeet-mij-nietjen
Ontrooft geen mensch mij meêr.

Leiden

27 September 1870

5. Eén Leven, één Streven

Daar is een heel verleden
Weêr bij mij opgebloeid;
't Verleden en het heden
Zijn weêr te zaâm gegroeid.

De kloof, die hen dorst scheiden,
Goddank! bestaat niet meer,
En één zijn nu weêr beiden,
Het heden en 't weleer.

Nu kan de toekomst tevens
Zich hechten aan 't verleên,
Dan is de tijd mijns levens
Weêr onverbroken één.

En van dit gansche leven,
Dit leven uit één stuk,
Is 't hoogst, het ééuwig streven.
Lycoris, uw geluk!

Leiden

27 September 1870

6. Zeer natuurlijk

'k Heb, mijn kind, voor aller oogen
U een liefdekus gegeven,
Dien ik vroeger plag te ontsteken,
Als geen mensch ons kon bespieden;
'k Zag u blozen, als van schaamte,
Dat ik 't heilig kusjen prijs gaf
Aan het oordeel van zoovelen;
Maar ik voelde uw lippen beven
Op de mijnen, en een kusjen
Van uw lippen gaf het antwoord
Op die taal der teerste liefde.
Weet ge, wat ik toen gedacht heb?
Als mijn vader en mijn moeder
Vóór het scheiden door omhelzing
Toonen, hoe ze elkaar beminnen,
Is er niemand, die het vreemd vindt,
En nog minder, die het afkeurt;
Als men 't nog der moeite waard acht
lets te zeggen, zal men spreken:
„Dat is immers zeer natuurlijk.”
Zeer natuurlijk! Dat, mijn lieve,
Moge 't verder altijd heeten,
Als een kus der reinste liefde
Onze lippen tot elkaar brengt
En ons liefdebond bezegelt.
Onnatuurlijk moet het heeten
En een reden van bevreemding,
Als wij 't bij een' handdruk laten,
Waar een kus het beste teeken
Wezen zou van tedre liefde.

O! laat toch geen laffe vrees ons
't Zalige genot verbieden,
Dat alleen een kus kan schenken,
Als het zinnebeeld van 't innig
Samensmelten onzer harten!
Laten wij voortaan aan allen
Toonen hoe we elkaâr beminnen,
En met langes zooals vroeger
Onze liefde meer verloochnen!
Waarlijk, reine liefde is heilig,
En geen mensch hoeft zich te schamen,
Dat hij haar zijn hulde toebrenge.
Ja, Lycoris, 'k durf u voortaan
Luide mijn geliefde noemen;
Doe als ik, en moge een blosjen –
't Haat u lief – uw wangen kleuren,
Als gij zegt, dat gij mij lief hebt,
't Zij geen blosjen dan van schaamte,
Maar van heilige verrukking.
Dan zal niemand meer het wagen
Onze liefde te bestrijden;
Maar wanneer we elkander kussen,
Dan zal iedereen verklaren,
Als men ;t slechts der moeite waard acht,
Zoo iets nog eens uit te spreken:
„Dat ze elkander bij het afscheid
„Kussen in een tedre omhelzing,
„Dat is immers zeer natuurlijk,
„Want zij zijn reeds saâmverbonden,
„Door de heiligste der bonden,
„Man en vrouw reeds in futuro.”
Als men zóó van ons zal spreken,

Lieve, zal ik bravo! roepen.

En met luider stem verklaren:

„Dat is nog eens braaf gesproken!”

Leiden

5 November 1870

7. Hare Trouw

*vervaardigd naar aanleiding van en als pendant voor eene vertaling van de XV^{de} Elegie uit het II^{de} Boek van Propertius.*⁵⁸

Propertius, o neen! het lied, dat ik zoo even
Vertaalde in Neerlandsch zijn past op mijn lippen niet,
Wanneer ik haar verlaat, die 't licht is van mijn leven;
Haar ware uw zang onwaard, beleedigend uw lied.
Lycoris, die ik min, blijv' vrij, wanneer wij scheiden,
Alleen door stadsgewoel en stadsvermaak omringd...
Daar is geen joneling, die 't waagt haar te verledien,
Omdat haar kuischheid elk tot diepen eerbied dwingt.
Wat zedeloze taal ook van de schouwtoneelen
Hoog klinken, hartstocht waar niet in haar rein gemoed,
En 't dubbelzinnig woord, dat andrer oor moog streelen,
Verstaat ze 't, leurt haar wang met purpren schaamtegloed.
Zendt de een of andre knaap, quanruster kerk gekomen.
Om 't stichten van de preek, een lonkjen op haar af,
Terwijl hij zoetelijk van meêrmin zit te droomen:
Zij dankt hem ... dat hij haar eeus stof tot lachen gaf.
En hoort ze ook met genot naar 's predikers vertogen,
Wiens schoone stem en taal, wiens voordracht haar ontgloeit,
Dan zeg ik wat wij niet van allen zeggen mogen:
Het is de preek en niet de preêker, die haar boeit.
Ik zoek geen jachtvermaak, zij ook de jachttijd open;
Ik jaag wel, maar 't is niet met honden en geweer:

⁵⁸ Sextus Propertius (ca. 47 BC - 15 BC) was a Roman poet. He wrote vivacious poems. He wrote four elegies. The first one was only about his love for Cynthia. The second book, however, contains more different moods about the way he thinks about Cynthia and even alludes on infidelity of Cynthia.

Ik jaag de studie nou vóór 't tijdperk is verlopen,
Waarna de sjees mij wacht, wanneer ik niet studeer.
Ik tracht niet van chemie of physica te leeren,
Hen zal geen medisch boek ooit vinden in mijn hand,
Maar 'k zoek grammatica en lexicon te ontberen,
Die ik voorshands nog maar niet roekloos heb verbrand.
Ik tracht Geschiedenis en lange tijdstabellen
Te onthouden, daar mij haast een zwaar examen wacht.
Minerva sta mij bij, wil me op mijn weg verzellen.
Opdat mijn werk met eer ten einde zij gebracht.
Maar wijl ik werk en zwoeg behoef ik niet te vreezen,
Dat mij Lycoris' min door andren worde ontroofd;
Ik weet het zeker, zij zal nimmer trouwloos wezen,
Zij blijft dezelfde altijd en houdt, wat zij belooft.
In negen jaren tijds is nooit haar trouw bezweken.
Die liefde uit onze jeugd is met ons saâm gegroeid;
Geen aardsche macht al ooit dien liefdeband verbreken,
Geen macht verdooft het vuur, dat zóólang in ons gloeit.
Ik vrees geen oogenblik dat zij van 't pad zal dwalen,
En wijl ik eenzaam zit en soms mijn werk vergeet,
Om haar geliefden naam al fluistrend te herhalen,
Verheug ik mij, omdat ik rein en trouw haar weet.

Leiden

6 November 1870

Aan Cynthia

Vrije navolging van Propertius' XV^{de} Elegie uit het II^{de} Boek zijner Poëzie; met het voorafgaand gedicht: "Hare Trouw", onder den titel „Twee Elegiën" geplaatst in den „Leidschen Studentenalmanak voor 1871", bl. 62-65.

Ofschoon wij tot mijn' spijt genoodzaakt zijn te scheiden.
'k Verheug mij, Cynthia, dat ge U naar 't land begeeft;
Daar buiten zal voorwaar toch niemand u verleiden,
Verwonderd, dat een vrouw zoo ingetogen leeft.
Daar zal geen jonglings 's nachts aan 't venster zich vertoonen,
Uw slaap u roovend door een smachtend minnelied;
Alleen, o Cynthia, zult gij daar buiten wonen,
Waar men slechts rijpend graan en runderkudden ziet.
Geen schaamtloos schouwtooneel maakt daar den hartstocht wakker,
Geen kerk, waar steelsche blik het minziek hart ontgloeit;
Daar ziet ge alleen, hoe de os de ploegschaar drijft door d'akker,
En 't sikkelvormig mes de wingerdranken snoeit.
Daar knielt ge in 't kerkjen neêr, waar vromen slechts vergâren,
En luistren naar het woord dat de oude priester spreekt;
Daar leidt geen dansmuzijk de huppelende paren,
Daar komt geen vreemde man, die vreemde liefde kweekt.
Hij boeit dan 't jachtvermaak. Mijn liefde blijv' bevolen
Aan Venus' tedre zorg – en, offrend aan Diaan,
Verschalk ik 't vlugge wild in Bosch en duin verscholen,
En laat mijn brakken los, en vuur ter jacht hen aan.
'k Tracht echter niet het hert, den pronk des wouds te vellen.
En volg den sluwen vos niet op 't onzeker spoor;
Het vlugge haasjen slechts doe mij de meitash zwellen,
Het vinkjen opene slechts aan mijn gefluit gehoor.
Het eiken kreupelhout moog goeden buit mij schenken,
Zooals mijn vinkenbaan in 't duin van Voglenzang;

Blijf gij, in de eenzaamheid, mijn meisjes, aan mij denken,
Blijf mij alleen getrouw, mijn afzijn duurt niet lang.
In 't eenzaam kreupelhout, in 't zandig duin aan 't dwalen,
Waar 't zilvren beekjen vloeit langs 't pad met mos bekleed,
Zal ik uw lieven naam wel duizendmaal herhalen,
En smeeken dat gij niet d'afwezige vergeet.

Leiden

6 November 1870

8. Veel liever

Een hooggeleerde deed mij weten,
Dat zijn collegium begon;
Ik ging er heen, om mij te laven
Aan de onuitputbre wijsheidsbron.
Aandachtig zat ik daar te luistren
Naar 't geen *ex cathedra*⁵⁹ aan mij
Verteld werd, maar ik dacht: „veel liever
„Lycoris, zat ik aan uw zij!”

Een brave man vroeg mij ten eten,
En de ossenhaas, de hertenbout,
De vleeschpasteitjens waren heerlijk;
Belangrijk was ook 't onderhoud;
En na den maaltijd zaten we allen
Als vetgemeste ganzen daar;
Maar 'k dacht – het is misschien ondankbaar:
„Ach! dat ik bij Lycoris waar!”

Mijn vriend vroeg me op een prettig feestjen.
Waar Bacchus rijke gaven bood;
Het was gezellig, want er waren
Slechts boezemvrienden toe genood.
Bij scherts en zang ontsnapte de avond
En 't sloeg te vroeg reeds middernacht;
Maar 'k dacht: „Ik had veel liever d'avond
„Bij U, Lycoris, doorgebracht!”

⁵⁹ The term 'ex cathedra' means 'from the throne'. The term is used to designate official statements of the pope which are intended for a world audience.

Veel liever dan geleerde glossen
Te hooren, zat ik aan Uw zij,
En meer dan ossenhaas of reebout,
Beviel mij minnekoozerij.
Veel liever dan champagnestroomen
Dronk ik de kussen van uw mond!
O! lieve, mocht ik tot u komen,
'k vergat hier alles, kwam terstond.

Leiden

21 November 1870

9. Te Idealistisch

'k Zong eens van de blonde meisjes,
Waar ons Neêrland roem op draagt,
Van dat zachte en tedre schoone,
Dat door eenvoud ons behaagt.

'k Roemde luid haar stille deugden,
Liefde, die zich zelf vergeet,
Smetlooze onschuld, lieflijke eenvoud,
Trouw, die geen wanklen weet.

'k Rees die ingetogen teêrheid,
Waar haar hartjen meê bemint,
't Hartjen, dat voor haat geen plaats heeft,
Tot vergeven steeds gezind.

Alles, wat er lief en schoon is,
Wat vertedert en bekoort,
Dichtte ik toe aan Neêrlandsch meisjes,
Door Cupido aangespoord.

Ja, Cupido, 't kleine guitjen,
Had ook hier de hand in 't spel,
Want hij gaf mij, bij de schildring,
Mijn Lycoris tot model.

't Liedjen lag nu vele maanden,
Waar het zon- noch maanlicht zag:
Eindelijk riep de drukkunst 't vaersjen

Uit het duister voor den dag. (x)⁶⁰

En zoo kwam het, dat mijn liefjen.
Mijn Lycoris 't vaersjen las,
Waar haar eigen beeltnis door haar
Dichter in geschilderd was.

Hoe zij 't vond? – „Neen, Jan,” zoo sprak ze,
„Veel te idealistisch is 't.”
Toch verheugde mij dit oordeel:
'k Ben zoo gaarne idealist.

Meent gij 't, lieve, schetste ik werkelijk,
Wat in waarheid niet bestaat;
'k Weet dan, om mijn vaers te redden.
Lieve, slechts één goeden raad.

Dezen: tracht te worden, wat ik
Meende, dat gij werkelijk waart;
Zóó zal toch 't portret gelijken,
En mijn vaersjen blijft gespaard.

Ik intusschen blijf gelooven,
Dat gij zijt, zooals ik dacht,
Dat ik niet een ideaal, maar
Waarheid op doek gebracht.

⁶⁰ *Footnote of the author:* (x): Het liedjen, getiteld: „Zuid en Noord” en vervaardigd 9 Januari 1867 werd uitgegeven in den *Leidschen Studenten Almanak voor 1871*, bl. 3 - 6.

'k Zou ook niet licht anders kunen,
Want, zoo lang ik ademhaal.
Blijft ge steeds mijne engel, en een
Engel is een ideaal.

Amsterdam

31 December 1870

10. Na het afscheid

Ja, dat waren schoone dagen,
De eerstelingen van het jaar,
Lieve, die ons bij elkaâr
Na zoo lange scheiding zagen,
En vergunden, dat wij weêr
Voosden, als in 't zoet weleer.

Ja, dat waren heerlijke uren,
Van een onbezorgden tijd,
Uren, aan de Min gewijd,
Die wel eeuwig mochten duren,
Als in 't onverschilligst woord
Liefdes klank zelf werd gehoord.

Ja, dat waren oogenblikken,
Die men nimmermeer vergeet,
Als wij, hart aan hart gesmeed,
Vast gesnoerd door Eroos' strikken.
Door een' kus, die eindloos schen
't Al vergaten om ons heen.

Maar die dagen zijn vervlogen ...
Nog een enkele kus geplukt,
En dan van elkaâr gerukt.
Zóó was 't eind der zaligheden,
Schoone dagen van weleer,
Veert, ach keert toch spoedig weer!

Rotterdam
10 Januari 1871

11. Uit het Dagboek mijner Liefde

I

*Al swighende liepen si te samen,
Daer si hem metten armen ondernamen;
Haergelijc andren an hem dwanc;
Dat cussen ende dat helsen was so lanc,
Datmen mochte in de selve ile
Hebbe gaegaen een grote mile.*

Diedric van Assenede, „Floris ende Blancefloer”

Het uur van heengaan was geslagen;
Zij liet mij uit. „Mijn lieve kind,”
Zoo sprak ik fluistrend, „geef me een kusjen,
Ten teeken, dat ge mij bemint.”

Zij bood mij schuchter 't lieve mondjen
Tot kussen aan, terwijl zij 't oog,
Het helder blauwe, zedig neêrsloeg,
En 't rood haar wangen overtoog.

Een oogwenk, en een stroom van kussen
Verslond ons innig aan elkaar;
Een gloed, die niet was uit te bloesen,
Verwarmde 't hart van 't minnend paar.

Zij borg haar hoofdjen aan mijn boezem,
En rustte zwijgend in mijn' arm;
Ik kuste haar, in zaalge weelde,
De wangen rood, de lippen warm.

Ik drukte vast haar aan mijn boezem,
Als vreesde ik, dat ze ontglippen zou,
Ik voelde 't jagen van haar hartjen,
Dat hartjen zoo oprecht en trouw.

Zoo stonden wij; wie weet, hoe lange!
Als vastgeschakeld, hand in hand
En hart aan hart, geheel omstrengeld
Door liefden onverbreekbren band.

Doch niets, ook niet het zoetst genieten
Duurt eeuwig – reeds was 't einde dáár,
Eén handdruk nog, één laatste kusjen...
En, daar 't zoo moest, verliet ik haar.

Een koude windvlaag koelde 't gloeien
En bleekte 't rood van mijn gelaat;
Maar droomende van mijn Lycoris,
Liep ik in 't duister langs de straat.

Leiden

14 Januari 1871

II

Hoe is nu de oude tijd verkeert!

Vondel

Het is die minne, die wael leit

Druc ende sorghe can verdriven:

Dese minne staet op een bliven

Potter „Minnenloep” II vs 50 vlgg.

Weer lokte Liefdes stem mij aan
Om naar het oude huis te gaan,
Waarvan ik in het schoon verleden
Zoo vaak den drempel had betreden.

Ik vond daar nu ook als weleer
Het drietel lieve bloemen weer,
Waarvan ik één, den pronk der rozen,
Sinds lang voor mij had uitgekozen.

Weêr riepen zij in vriendlijk kor
Hij 't welkom toe zooals te voor,
En dat ik gaarne werd ontvangen,
Getuigde 't rood op liefjens wangen.

En toch, wat vreugd die blos mij schonk,
Hoe hartlijk ook het welkom klonk,
Toch dacht ik, ware 't als te voren.
'k Zou dan een ander welkom hooren.

Hoe vriendlijk ieder tot mij sprak,
Ik werkte, één welkomsgroet ontbrak,
En ondanks 't vurig min verlangen
Werd ik door droefenis bevangen.

Ach! wie zoo hartlijk ook weleer
Hij 't welkom toeriep, was niet meer,
Voor eeuwig had zij ons beven
Om in te gaan in beter leven.

De trouwe moeder van 't gezin
Ging al te vroeg ten hemel in

Als om het volksgeloof te staven:
„De besten worden 't eerst begraven!”

Ik had haar innig liefgehad,
En toen ik 't eerst weêr binnentrad,
Scheen de oude woning door haar sterven
Ook alle vroolijkheid te derven.

'k Vond daar in somber rouwgewaad
En de ernst op 't anders blij gelaat,
De lieve meisjens, die er zaten
Als had haar iedereen verlaten.

Helaas! voorgoed verdwenen, scheen
Die blijde vreugde, die voorheen
Die woning tot een Eden maakte,
Toen moederzorg er werkte en waakte!

De ruime, huiselijke zaal,
Waarin te voren menigmaal
Ons blij gesnap en lachend praten
Weer klonk, scheen eenzaam en verlaten.

Ach! niets meer vond ik als voorheen
In 't oude huis. Mijn liefde alleen
Was onveranderd steeds gebleven:
Bij al dien dood het eeuwig leven!

Mijn liefjen bleef bij al dien rouw
Voor mij dezelfde, lief en trouw.
Waarom dan langer nog te klagen,
En enkel naar 't verleên vragen?

In 't heden spreekt, zooals weleer,
Het oude huis van liefde weêr,
Die alle wonden weet te heelen
En blijde vreugd niet meê te deelen.

En, schoon het somber rouwgewaad
Een wolk dreef over mijn gelaat,
En schoon me ook zelfs het welkom griede,
'k Vernam het welkom toch der Liefde.

Leiden

21 Januari 1871

III

*Minne is een lastelic goet;
Wije minne draecht in sinen moet,
Die laet alle dinghe varen,
Ende volghet slechts der minnen scharen.*

Potter „Minnenloep” I vs. 207 vlgg

'k Speelde tiktak⁶¹ met uw' vader.
Gij, mijn liefste. zat er bij,
Naar een worp of zet te turen,
En misschien ook soms naar mij.

'k Heb, ge kunt het wel begrijpen,
Weinig op mijn spel gelet:
De open punten liet ik open,
Dikwijls werd ik „vastgezet”.

⁶¹ 'tiktak' is a variant of the game that today is known as backgammon.

Meer dan naar de tiktakschijven
Op de punten, rood en groen,
Tuurde ik naar uw lief gezichtje,
Als ik 't even maar kon doen.

Veel meer dan 't paar dobbelsteenen
Boeide mij uw oogenpaar,
Stralend in mijn hard als sterren,
Als de hemel blauw en klaar.

'k Speelde zóó den ganschen avond
Onnadenkend altijd door.
Was het wonder, liefste liefjen,
Dat ik menig spel verloor?

Leiden

21 Januari 1871

IV

*Muze, prijs den zoon van Zeus en Maia,
Hermes, den dief, die de runderen stal den praktischen listige,*

Hymne op Hermes

Mercurius, gij hebt terecht
Den naam van dievengod verworven –
Niet wijl ge god des handels zijt:
Wie zoo iets denkt, is diep verdorven –
Maar wijl ge Appolo's rundren staalt,
Zooals ons de oudheid heeft verhaald.⁶²

62 The story comes from ancient Greek. Mercurius is seen as an equivalent of Hermes. The story is that Hermes stole oxen from Apollon. When Apollon found

En dat ge god der dieven zijt,
Is bovenal aan mij gebleken,
Want hoe ik zelf gestolen heb,
Daar weet ook gij van meê te spreken:
Gij hebt mij op de daad betrapt,
Maar, 't stelen gunstig, niet verklapt.

Hen had voor u een bronzenbeeld
In 't voorhuis van een dierbre woning
Uit handelseerbied opgericht,
Waar gij, dien eerbied ter belooning,
Den gang verlichttet met een vlam
Van gas, dat uit uw schepter kwam.

Wanneer de tijd, dien ik bij haar
En haar verwanten door mocht brengen,
Mij, steeds te spoedig was ontsneld,
En 'k huivrig was, hem te verlengen,
Dan bracht mijn liefjen menigmaal
Mij zelve naar het voorportaal.

Zij leidde me uit tot aan de duer,
Zelfs door haar vader aangedreven,
Die zeker niet vermoeden kon,
Waartoe hij vrijheid had gegeven,
Want nauwlijks waren we onbespied,
Of 't ging, zooals 't wel meer geschiedt.

out, he commanded Hermes to give his oxen back. While Hermes takes Apollon to them, he plays is lyre. Apollon is impressed by it and asks if he can have the instrument. Hermes agrees if Apollon trades his oxen for the lyre. And with this story the trade was born.

Dan hing zij blozend in mijn' arm;
En zag met haar trouwhartige oogen
Zóó teer mij aan, dat ik mij dacht
Aan al het aardsch gevoel onttogen.
En in een hemel van geneucht,
Van bloemengeur en englenvreugd.

Dan drukte ik haar aan 't poprend hart,
Het onbedwongen min verlangen,
En streelde dan en kuste om beurt
Het gloeiend purper op haar wangen,
Door schaamte of blijdschap opgewekt,
En door mijn kussen overdekt.

Dan kust ook zij mij vurig weêr,
Maar niet één woordjen werd gefluisterd,
Daar de ééne mond, die spreken wou,
Aan d'andre, als 't waar, was vastgekluiserd,
En liefst, waar toch een woord ontbrak,
Voor zulk genot, in kussen sprak.

Geen mensch bespiedde ons; gij alleen
Mercurius, o god der dieven,
O listbedenker, toornen vriend,
Waart in 't geheim des twee gelieven.
En hebt hen, met bedaard gezicht,
Nog met uw gaspit bijgelicht.

Mercurius, o dievengod,
Gij zaagt het, hoe wij menigmalen
In 't voorhuis ongestoord elkaâr

Die kusjens heimelijk ontstalen
En bovendien nog dachten, dat
Wij „vaders” hadden beetgehad.

Die zat dan in de groote zaal
En had van 't stelen geen vermoeden
Dacht hij er aan, dan dacht hij wis:
„Mercurius zal 't wel verhoeden,
„Want wordt zoo iets eens onderstaan,
„Hij brengt het dan terstond mij aan.”

Neen, neen, mijn god Mercurius,
'k Heb niet vergeefs Homeer gelezen,
'k Weet, als ik eens uit stelen ga.
Heb ik voor u wel 't minst te vreezen,
'k Weet, dat ge, sinds Homerus' tijd,
Een slecht politie dienaar zijt.

En daarom, o Mercurius!
Heb ik u in een lied geprezen,
In maatgezag en rijmgeklank,
U, god der goën, mijn dank bewezen,
Getoond, dat zulk een dief als ik
U eer, tot aan mijn laatsten snik.

Leiden

25 Januari 1871

V

*Was zürnst du unsrer frohen Jugendwieze,
Und lehrst, dasz Lieben Tändeln sei?*

Schiller

O! laat mij beminnen! Waarom 't mij verboden?
De jeugd met haar vreugd is zoo spoedig voorbij!
Zoo haast is die heerlijke tijd ons ontvloeden
Van schuldloos gekus en gekoos en gevrij!

Zoo frisch bloeit mijn roosjen; waarom 't mij te ontrooven?
Het spreidt in mijn kluisjen de lieflijkste geur!
Zoo schoon straalt mijn sterre; waarom haar te dooven?
Aan haar dankt mijn leven zijn licht en zijn kleur!

Zoo schoon is de Liefde in de Lente des Levens;
Wat poogt ge te blusschen haar koestrend gloed?
Zoo schoon is mijn liefjen, zoo liefderijk tevens,
Zoo rein is haar hartjen, haar kus is zoo zoet!

O, laat mij mijn Liefde! Geloof mij, zij heiligt
Mijn werken en denken, mijn smart en min vreugd.
Zij is 't, die met tedere zorg mij beveiligt
Voor d'adder, verscholen in 't bloembed der jeugd.

Doch, blijft ge volstandig mij 't minnen verbieden,
Dan ... Liefjen, blijf trouw aan den man, die u mint!
Wat kenten of keren moog, vallen of vlieden,
Toch wordt ge eens mijn eigen lief vrouwtjen, mijn kind!

Leiden

25 Januari 1871

In Deutschland
1871 - 1872

*L'absence diminue les médiocres
passions et augmente les grandes,
comme le vent éteint les bougies
et allume le feu.*

La Rochefoucauld

1. Aan Deutschland en Lycoris

Is 't niet genoeg, vereend Germanje, –
Weer prijkend met een keizerskroon, –
Dat gij Ambiorixes zoon,⁶³
Gelijk een overrijpe oranje,
Het ijsren vuist het edelst bloed
Hebt uitgeperst, om schil en pitten,
Die kracht noch heerlijkheid bezitten, –
Als blijken van uw edelmoed, –
Op nieuw de vrije keus te geven
Van sterven of van stervend leven?
Is 't niet genoeg, dat ge Elzas grond
En 't Metz omgevend Lotharingen,
Dat gij gewapend kont bedwingen,
Wilt zo oven bij een onceverbond,
Daar gij met recht ze heb gewonnen, –
Oja! met recht van uw kanonnen! –
Getrouw aan Arendts geliefd refrain:
„Das Vaterland soll grösses sein!“
Is 't niet genoeg? en moet ge ook mij,
O nooit voldane roofharpij,
Nog van mijn diersten schat berooven,
Aan wiens bezit ik dorst gelooven?
Wat lokt ge mijn Lycoris aan
Om int haar vaderland te gaan
En tot uw bergen op te stijgen,
Of in bewondring neêr te rijgen

⁶³ Ambiorix was prince of the Eburones. He was the leader of the tribe of north-Eastern Gaul (Belgium) when Julius Caesar tried to take over their area. It is not entirely sure whether he really existed. However, the Belgians see him as a hero.

In de armen, aan de ontrouwe borst
Van vader Rijn, den Duitschen vorst?
'k Sta U mijn' schat onwillig toe,
Omdat geen weerstand mij kan baten;
Ik móét aan u haar overlaten,
Jaloersch van zin, en droef te moe.
Doch 'k zweer u, Duischland, durft ge 't wagen,
Door 't uiterlijk schoon bekoord
Dat nu, helaas! u toebehoort,
Nog bovendien haar hart te vragen,
Dat negen jaar mij ongestoord
Genegenheid heeft toegedragen;
Beproeft gij om haar reinen zin,
Die tedere onschuld en oprechtheid,
Waarom ik vurig haar bemin,
Te mengen met een grein van slechtheid,
Te smelten met één donkren vlek,
Geheel haar vreemd hij haar vertrek,
Dan weer ik u, vereende Staten,
Het Middeleeuwsch keizerskroon,
Dat tot zijn sterven u zal haten
Lycoris vriend en Neerlands zoon!

Mijn lieve, 'k zie uw oog veruistren,
En 'k merk een wolk op uw gelaat,
Terwijl gij ernstig zit te luistren
Naar 't lied, dat u mijn smart verraadt.
Geloof me, zelfzucht heeft die klanken
Niet aan mijn lier ontlokt, o neen!
'k Misgun ze u niet, de zalig heen,
Die ge aan 't natuurschoon dáár zult danken;
Geniet, wat gij genieten kunt,

In 't vreemde land, in vreemde dreven:
'k Verdiende waarlijk niet het leven,
Werd u door mij die vreugd misgund.
Vrij moogt ge daar gelukkig zijn
Aan de oevers van den schoonen Rijn,
Die 't wel verstond de voorraadschuur
Der rijke, prachtige natuur
Tot eigen siering leeg te plundren;
Vrij moogt ge 't schoone daar bewondren.
Lycoris, liefste meiner jeugd,
'k Misgun u niet die zoete vreugd,
Maar, door een dwaze vrees bedwongen,
Bezweer ik u, mijn zoet verlangen:
O! blijf toch in dat vreemde land
Uw schuldoos Hollandsch hart bewaren,
En snoer te vaster nog den band
Door ons gehecht in vroeger jaren!
Blijf steeds hetzelfde lieve kind,
Dat ik zoo vurig heb bemind
En nu nog liever heb dan immer:
Vergeet uw liefde en eenvoud nimmer!
Vaarwel, tot weerziens! daar 't dan moet.
'k Mag uw vertoef met meer begeeren.
Maar maak, dat, als ik u begroet,
Wanneer ge tot ons weêr zult keeren,
Ik dan verheugd in uw hervind
Mijn trouw, mijn rein, onschuldig kind!

Leiden

19 Februari 1871

2. Aan mijne Martha

*te zingen op wijzen uit Flotow's Martha*⁶⁴

Wijze : „*Letzte Rose, wie machst du
So einsam hier blüh'n.*“

Liefste zult ge u dan begeven,
Waarheen ik niet volgen mag?
Zonder u schenkt mij het leven
Niet een enklen blijven dag.
Ach ge ontrooft mij, door te onvlieden,
Alle zaligheid en vreugd,
Die het leven mij kon bieden
In den bloeitijd van mijn jeugd.

Wijze: „*Ach so fromm, ach so traut
Hat mein' Auge sie erschaut!*“

Gaat gij heen,
Dan, mijn kind
Blijft alleen, wie u bemint;
Deze smart,
Dit verdriet,

⁶⁴ Friedrich von Flotow (1812-1883) was a German composer. He wrote the music for the opera *Martha, oder Der Markt zu Richmond*. It is one of the most appreciated works of Flotow. The opera is about a maid-of-honour to Queen Anne, who is tired of court life. She disguise herself together with a friend as a maid. They get hired as maids and have to work for a year for two farmers. Their bosses are getting in love with them. However, the girls escape. Later they will meet again and the farmer will declare his love. She does not accept it, because he is of a lower class. Later it will turn out that he is a son of a noble man and that they can marry after all.

Ach, mijn hart verdraagt het niet!
Aan uw zij
Voelde ik mij
Als gevoerd tot hooger sfeer,
En ik zag
Met een lach
Op het aardsche proza neêr.
Nu, mijn bruid
Is het uit
Met dien zwijmel van geneucht;
Nu gij gaat,
Liefste, laat
Gij mij achter zonder vreugd.
Gaat gij heen,
Dan, mijn kind
Blijf alleen wie u bemint!
Deze smart
Dit verdriet,
Ach, mijn hart verdraagt het niet!

Wijze: „*Martha, Martha, du entschwandest,
Und mein Glück nahmst du mit dir!*“

Liefste meisjes, will gelooven,
Als ge mij ten afscheid kust,
Zult gij met dien kus me ontrooven
Al mijn vreugd en zielerust.

Wijze: „*Letzte Rose, wie machst du
So einsam hier blüh'n!*“

Maar, mijn liefste, mag 't niet baten,

Dat ik u tot toeven spoor,
Moet ge waarlijk mij verlaten,
Geef voor 't minst mijn lied gehoor:
Liefste, wil toch nooit vergeten
't Woord van trouw, aan mij verpand,
Laat mij eens u welkom heeten
Als mijn bruid in 't vaderland!

Leiden

28 Februari 1871

3. Verre en toch nabij

Ich bin ihr nah, und wär ich noch so fern.

Goethe

Lieve, 't lot mocht ons dan scheiden,
't Mocht u rukken van mijn zij
En naar elders u geleiden:
Toch zijn wij elkaâr nabij.

't Mocht u voeren uit mijne oogen
Naar een ander rijkgebied;
Aan elkanders blik onttoegen,
Neen, gescheiden zijn wij niet.

Ook niet, schoon wij met elkander
Zelfs niet omgaan op 't papier
En schoon de een iet klaagt aan d'ander:
Ware ik ginds, of waart gij hier!

Schoon men u in vreemde landen
Ver van mij verwijderd meent,
Zijn wij door onzichtbre banden.
Schoon gescheiden toch vereend.

'k Zie, als 't waar steeds in een spiegel,
Lieve kind, uw vriendlijk beeld,
't Zij het in het golfgewiegel
OF in 't sneeuw des woelen speelt.

'k Hoor in 't avond het zoet gefluister
Van uw lieve stem, mijn kind,

Als ik 't jonge groen beluister,
Siddrend van den Lentewind.

'k Voel uw lieve lippen beven
Op de mijnen, als weleer,
Als de Lentezuchtjens geven
't Kusjen, dat ik lang ontbeer.

't Is mij, of de nachtegalen,
Door een zelfde liefde ontvonkt,
't Lied des Minne mij herhalen,
Dat gij eens zoo heerlijk zongt.

't Is mij of de zilvren stralen,
Die het maantjens uit het blauw
Van den hemel neer doet dalen,
Tuigen komen van uw trouw.

't Is nu als stond nog aan ons beiden
Liefjen, iedere omgang vrij;
Neen, geen afstand kan ons scheiden,
Verre zijt ge, en toch nabij.

Leiden

14 Mei 1871

4. Woorden der Liefde

I

Een enkel woord kan soms den matten geest
Opwekken tot een edel streven
En aan 't geval een nieuwe richting geven,
Terwijl 't een wond door tooverskracht geneest,
Of ook door tooverskracht kan openscheuren;
Het kan 't gebogen hoofd weêr opwaards beuren
En weêr droomen van geluk en eer;
Maar drukt ook soms den fieren kruin ter neer.
Een enkel woord, dat juist de rechte snaren
Van 't hart te treffen weet, ter juistes tijd
Bedwingt de onstuimig opgezwollen baren
Of wekt in 't hart een' onbedwingbren strijd.
Een enkel woord, bij toeval, uitgesproken,
Heeft nu ook weer op eens mijn hart ontgloed;
De band, die mij zoo lang reeds had geboeid
Is plotseling verbroken.
De Liefde, die sinds lang in mijn gemoed
Te sluimren scheen, is nu weêr als herboren
En zet mijn har top eens in laaien gloed,
Zoo dat mijn lier weêr 't minnelied doet hooren,
Dat lang verstond en afgezongen scheen,
Maar nu weêr meldt van haar bekoorlijkheên.

II

Ja, 'k heb u lief, Lycoris,
Zoo lief als ooit te voor!
Ach, drong dit woord der liefde
Tot in uw harte door!

Ach, mocht ik weêr u spreken,
En meer, mijn lieve kind,
Dat oude woord herhalen,
Dat u mijn hart bemint.

Ach, mocht ik weêr aanschouwen
Uw vriendlijk oogenpaar!
Ach, mocht mijn hand weer spelen
In 't goudblond van uw haar!

Ach! mocht ik weêr uw kussen
Genieten als weleer!
Mijn liefste, liefste meisjes,
'k Verlande dan niets meer!

III

Lycoris, mijn lieve,
De bruid mijner jeugd,
De bruid mijner toekomst,
De ziel van mijn vreugd;

Lycoris, mijn lieve,
Die eenzaam mij liet,
Hoe lang valt de tijd mij,
Die 't minnen verbiedt!

De zon van mijn leven,
Lycoris, zijt gij!
't Is zomer, mijn lieve,
Zijt gij aan mijn zij!
Lycoris, mijn lieve,
Mijn zonlicht zijt gij!
Nu gij zijt ontvloten
Is 't winter voor mij.

Maar schoon mij de koude
Bevriezen schies doet,
Ik mijmer en droom
Een zomerschen gloed.
En mijmerend, voel ik
Den koestrenden gloed
Des Liefde weêr blaken
In 't ijskoud gemoed.

En mijmerend, zweeft mij
Uw beeltenis voor
En is het mij, of ik
Uw stemme weêr hoor;

En is het mij, of ik
Uw kussen geniet
In 't duister als niemand
De omhelzing bespiedt.

En schoon slechts verbeelding
Mij zaligheid biedt,
Gelukkig ook, wie in
Verbeelding geniet!

Zoo leef ik totdat weêr
De feestdag genaakt,
Die eens mijn verbeelding
Tot werkelijkheid maakt.

Rotterdam

4 Juli 1871

5. Minnelied van een Eenzame

Ja, mijn kind, ik weet wel beter,
'k Twijfel aan uw liefde niet,
Schoon gij zonder afscheidkussen
Mij op 't onverwachts verliet.

Lieve, 'k blijf uw hart vertrouwen,
'k Weet, dat gij standvastig zijt,
En voor onze liefde vurig
Uitziet naar een betren tijd.

Maar, ik kan het niet ontveinzen,
Dat ik u mijn liefde niet
In gezangen mag betuigen,
Is me een bron van zwaar verdriet.

'k Zou zoo gaarne met u spreken,
Zij 't ook door 't geschreven woord;
'k Zou zoo gaarne u telkens melden,
Dat mijn hart u toebehoort.

'k Zou zoo gaarne telkens hooren,
Zij het ook door 't brievenblad,
Dat gij mij wilt toebehooren
Als mijn liefste, rijkste schat.

Doch, gij smeektet bij de Liefde,
Die ons beiden saam verbindt,
Dat ik zwijgen zou en wachten,
En... ik zwijg en wacht, mijn kind!

„Denk niet,“ hebt ge me geschreven,
„Dat ik koel uw liefde ontvlied:
„Daarvoor kent ge me immers beter;
„Maar te haasten voegt ons niet.”

‘k Mag uw bede niet neerstemmen,
Bede van een rein gemoed:
En ik moet de reinheid roemen,
Die juist zóó u handlen doet.

Maar dit moet ge mij vergeven,
Dat een rustloos ongeduld
Soms mij aangrijpt en mijn harte
Dan met angst en vrees vervult’

Dat ik somtijds ongedurig;
Blakerend van minnegloed,
Reikhals naar uw liefdekussen,
Die ik zoolang missen moet.

‘k Weet, gij hebt mij lief, mijn engel,
En ik vrees voor koelheid niet;
Maar ik kan ’t eerst recht gelooven
Als gij mij uw lipjens biedt.

‘k Twijfel niet aan uw bekentenis,
Dat uw hart mij toebehoort,
Maar ’t geschreven woord, hoe koel is ’t
Bij ’t gefluisterd liefdewoord!

O! mijn lieve, kom toch spoedig
Weder in uw vaderland

En verlaat het Rijngebergte,
Waarheen nu het lot u bant.

Keer terug; ja 'k weet wel beter,
Dat uw liefde niet verkoelt;
Maar slechts hij is recht gelukkig
Die zijns liefjens kussen voelt.

Kom, ach, kom toch spoedig weder,
Waar mijn liefde u lang veleidt;
Dan slechts zijn wij recht gelukkig,
Als geen afstand ons meer scheidt.

Dan is alle leed geleden,
Dan is alle smart verzacht,
Kom aan 't hart van uw geliefde,
Die met ongeduld u wacht!

Rotterdam

4 Juli 1871

6. Meisjesliedjen

Ik klaag niet, dat het lot mij bant
Naar Duitschlands schoonen grond;
'k Heb veel wat ik in 't vaderland
Zoo goed en schoon niet vond;
En toch zit ik soms mijmrend neêr
Aan d'oever van den Rijn,
En denk dan telkens, telkens weêr;
Hoe of het ginds mag zijn.

De Rijnstroom met zijn zilvren vloed, –
Waar 't zonnestraaltje in speelt,
Waaraan de zon haar gouden gloed
En warmte mededeelt, –
De Rijnstroom vliet dan kalm voorbij,
En staart zijn golfjens voort:
Ik volg ze in zoete mijmerij
Naar 't land, dat mij behoort.

Ik volg ze, hupplend door het dal,
Steeds verder, zonder rust,
Totdat hij Leidens onderwal
En Katwijk's Zeestrand kust,

En 'k smeeek dan vurig: „hoor mijn beê,
„O, neem geliefde Rijn,
„De groeten, voor mijn dierbren meê,
„Die, ach! zoo verre zijn.

„O! fluister hem, dien ik bemin,
„Zoo lieflijk als gij 't kunt,

„De zoetste liefdewoordjens in!
„Mij is dit niet vergund.
„O! zeg hem, zeg hem duizendmaal,
„Dat ik hem niet vergeet,
„In de allerliefste en zoetste taal,
„Die gij te spreken weet!”

„O! zeg hem, lieve, beste Rijn,
„Hoe vurig ik begeer,
„Dat haast het jaar voorbij mag zijn.
„Waarna ik wederkeer!
„O, vader Rijn, gij zijt zoo goed,
„Verhoor, verhoor mijn beê!
„Neem gij den hartelijksten groet
„Voor mijn geliefde meê!”

Rotterdam
5 Juli 1871

7. Snel en toch te langzaam

De dagen ontglippen
En de uren ontslippen
Nog vóór men 't vermoedt;
De Meimaand verstrekt reeds
En 't zephyrtjen⁶⁵ week reeds
Voor zomerschen gloed.

Reeds krimpen de dagen
Ten teeken van 't jagen
Der dalende zon;
Doet de eerstling der vruchten
Den zomer niet vluchten,
Die nauwlijks begon?

En spreken de bladren
Die gelen, van 't nadren
Der Herfstmaanden niet?
Toch schijnen mij de uren
Wel eeuwig te duren
Sinds zij mij verliet.

Toch schijnen de tijden
Wanhopig te strijden
Het eindlijken dood;
En schijnen de dagen
Hun loop te vertragen
Sinds zij mij ontvlood.

⁶⁵ 'zephyr' is the old Greek name for westerly. The name is derived from the god of westerly, namely 'Zephyros'.

Ik haak naar de kroning
Van d'ijzeren koning,
Die 't zonnevuur haat;
Want 'k weet, zij zal komen
Als 't ijs onze stroomen
In boeien weêr slaat.

Rotterdam

17 Juli 1871

8. Mijn Danaïden-arbeid

Zij had, de droeve Danaïde,
Gedwongen door een hooger macht,
Den man, dien zij zoo teêr beminde,
Met eigen handen omgebracht.⁶⁶

En nu, gescheiden van den jongling,
Wiens liefde zij vernietigd had,
Vult zij in d'Orcus met haar zustren
Het bodemlooze watervat.

Zij draagt voortdurend pullen waters
Naar 't groote vat, maar 't baat haar niet:
Het water vloeit door d'open bodem
Als zij haar kruiken ledig giet.

Wanneer een pul s leeggegoten,
Da vult zij telkens, telkens weêr
Een nieuwe kruik om 't vat te vullen;
Maar 't vat eischt meer en altijd meer.

En dan eerst zal het vat gevuld zijn,
En 't vruchtloos werk zijn afgedaan,
Wanneer de man haar harten weerkomt
En van de straf haar zal ontslaan.

⁶⁶ The fifty daughters of king Danaos were called 'Danaïdes'. They were forced to marry to the 50 sons of king Danaos' brother. They refused, and they all killed their husbands, except for one girl. The other 49 Danaïdes had to shovel a bottomless barrel in the underworld.

Hij, arme, heeft het lot gedwongen,
Te scheiden van het lieve kind,
Dat ik sinds lange jaren liefheb,
En dat mij zelf zoo teêr bemint.

En nu, gescheiden van mijn lieve,
Mijns levens vreugd, mijns grootsten schat,
Moet ik de Liefde, die ik koester,
Uitstorten in een boômlaas vat.

De Liefde, die zij deed ontvlammen,
Neemt daaglijks toe in kracht en gloed,
Terwijl ik Danaïden-arbeid
Door 's noodlotswil verrichten moet.

Die Liefde hopt zich op van binnen
En eischt, dat ik haar uitgang bied;
Zoo stort ik dagelijks haar over
Waarin? ... Helaas! in 't ledig niet.

En dan eerst zal een einde komen
Aan 't werk der dwaasheid en der smart,
Wanneer zij weêrkeert en die Liefde
Zich uit kan storten in haar hart.

Rotterdam
24 Juli 1871

9. L'amour l'âme de la Vie

à chanter sur l'air: „Partant pour la Lyrie!”

„Plus d'amour, partant plus die joie.”

La Fontaine

Aux yeux de sa mignonne
On voit le ciel ouvert;
Mais son départ nous donne
Le goût des maux d'enfer.
Au cœur de sa chérie
Est le plus doux séjour :
Mais peste de la vie
La vie sans amour.

Déjà de ma jeunesse
J'ai connu le bonheur
D'aimer avec tendresse
La belle de mon cœur
Grand Dieu ! l'enfant jolie
Put m'aimer de retour,
Et je bénis la vie,
Sacrée par l'amour.

Du jour, qu'elle est partie,
Un viole dans mon cœur
Me dit, que sans amie
Je reste sans bonheur;
Bien loin de ma chérie,
Je pense nuit a jour:
„Hélas ! la triste vie,

„La vies sans amour !”

Mais quand l’été se passe
L’automne vient régner,
Pour que l’hiver le chasse
Avec son front glacier:
Hors la bien chérie
Enfin est de retour
Est me rendra la vie
En me rendant l’amour.

Rotterdam

le 9” Septembre 1871

Liefde de Ziel des Levens

(vertaling van het voorgaande)

„Plus d’amour, partant plus de joi.”

La Fontaine

Een hemel zien we, als ‘t waar, in liefjens tedere oogen
En de Aarde is zonder haar voor ons een woestenij.
Gelukkig, als we aan ‘t hart der liefde rusten mogen.
Want zonder Liefde heeft het leven geen waardij.

‘k Heb van mijn vroegste jeugd uit Liefdes kelk gedronken,
Voor Aphrodites troon oodmoedig neergeknield;
Het meisje mijner keus had mij haar hart geshonken,
En ‘k roemde ‘t leven luid, sinds Liefde ‘t had bezield.

Maar sinds zij mij verliet, is ‘t ledig in mijn boezem,
En is ‘t of mijn geluk met haar naar elders vlood;

Nu zij mij is ontrukkt, verwelkte vreugdes bloesem;
Want leven zonder Liefde is erger dan de dood.

Maar als de zomer wijkt en 't najaar zal regeeren,
Om dra den wintervorst te erkennen als zijn heer,
Dan zal na lang vertoef mijn liefste wederkeren,
En geeft de Liefde mij het ware leven weêr.

Rotterdam

9 September 1871

10. Teleurstelling

„Houd nog een tijd het uit! Wanneer
„De winter nadert, kom ik weêr:
„De omarming van den grijzen Rijn
„Ontvlucht, zal ik weêr bij ze zijn.”

Zoo schreeft ge mij, en door uw woord
Tot kalmte en tot geduld gespoord,
Heb ik mijn hart tot rust gebracht
En op den wintertijd gewacht.

De zomer, lieve, viel mij lang,
Maar 'k hield mijne onrust in bedwang;
De herfst viel langer nog, maar 'k zag
Den winter nadren, dag op dag.

Ik zag, hoe de eiber 't land verliet,
Bevreesd voor 's winter streng gebied;
Ik hoorde stormwind bang gezocht
Door takken zonder blad of vrucht.

De stroomen zag ik door de macht
Van d'ijsgod onder 't juk gebracht,
De schrale twijgen kaal geplukt
En door een sneeuwacht neergebukt.

Ik zag de kindren der natuur,
Vergramd op 's winters streng bestuur,
Om 't flikkrend kolenvuur geschaard,
Hun toevlucht zoeken bij den haard.

Maar ik, die steeds den winterdag
Met vrees en beven nadren zag;
Ik wachtte nu met blijden geest
De viering van zijn kroningsfeest.

Want 'k dacht aan 't geen gij schreeft: "Wanneer
„De winter nadert, kom ik weêr;
„De omarming van den grijzen Rijn
„Ontvlucht, zal ik weêr bij u zijn."

En nu?.....

De Zon heeft den steenbok haar groeten gebracht,
En vlucht voor 't geweld van den somberen nacht;
Zij stond aan den winter het rijksbestuur af
En zoekt nu in 't Westen de rust van het graf.

De winter verscheen, en de stroom is geboeid;
De orkaan heeft den voet met zijn vleuglen geschoeid
En giert door de takken met klagend geluid:
Maar altijd nog wacht ik vergeefs op mijn bruid.

De sombre, de treurige winter verscheen;
Maar gij, mijn geliefde, gij liet mij alleen.
Vergeefs zag ik vurig naar d'ijskonig uit:
Hij is nu gekomen, maar waar is mijn bruid?

Gij bleeft in den vreemde, ten spijt van mijn lust.
En O! 'k had zoo gaarne u slechts even gekust,
Slechts even gerept van de liefde onzer jeugd,
Slechts even gelipt uit den beker des vreugd.

Maar 't lot verbood het, en door 't lot gedreven,
Waag ik 't, mijn lieve, uw wensch te wederstreven
En u te schrijven, dat mijn hart u mint
O! Wee niet wreed en antwoord mij, mijn kind!

Amsterdam

22 December 1871

11. Twee Ghazhelen der Liefde

I Ik blijf U trouw.

Mijn lieve kind, wat lot ons zij beschoren,
Ik blijf u trouw!
En wat mij ook tot ontrouw aan moog sporen,
Ik blijf u trouw!
Trachtte Aphrodite zelf mij te bekoren, –
– De schoonste vrouw, –
Ik hield mijn woord, u eenmaal toegezworen,
En bleef u trouw!
Gij zijt voor mij, ware ik voor u verloren,
Wat bittere rouw!
Doch niets kan scheiden wie elkaâr bekooren;
Ik blijf u trouw!
Klinke ook sinds lang mijn zang u niet in de ooren,
Ik blijf u trouw!
Verbiedt ons 't lot elkander stem te hooren,
Ik blijf u trouw!
En zal welhaast de dag des weêrziens gloren,
O, dierf me vrouw!
Dan meld u weêr mijn lied, zooals te voren:
Ik blijf u trouw!

II Liefste, kom weder!

Haast is de treurige winter voorbij:
Liefste, kom weder!
Saâm met het zonnige lentegetij,
Liefste, kom weder!
Ach! wat is Lente, wat Zomer voor mij.

Komt ge niet weder!
Lente schenkt zaligheid slechts aan uw zij:
Liefste, kom weder!
't Schoonste zelfs mist, zonder u, zijn waardij;
Liefste, kom weder!
Eenzaam en somber, hoe wel 't mij ook zij,
Zit ik nu neder;
Maar ik gevoel me van droefnis vrij,
Komt ge slechts weder!
Haast tooit zich de Aarde in haar bloemenkledij,
Liefste, kom weder!
Toch voert de winter nog steeds heerschappij,
Komt ge niet weder!
O! keer terug, dat ik vroolijk en blij
Meê moog genieten van 't lentegetij;
Licht toch een gloed in mijn Lente brengt gij!
Liefste, kom weder

Leiden

2 Maart 1872

12. Tantalus-kwelling

*Tantalus a labiis sitiens Lugientia captat
Flumina, Quid vides ? Mutato nomine de me
Fabula narratur.*

Horatius

Dat is:

*Tantalus zoekt zich den dorst te verdrijven, maar 't water ontvlucht zijn
Lippen. wat lacht ge? Verander den naam slecht en waarheid vertelt dan
't Sprookjen van mij.*

Hij wilde goden weelde smaken
Vorst Tantalus, eens menschenzoon,
Een eereplaats voor zich verovren
Naast Hera op den hemeltrou;⁶⁷

Onsterfelijk worden als de goden
En van hun onvermengd genot
Een deel, zoo 't kon, voor zich verovren,
Zich zelf verheffen tot een god.

Vermetel pogen! Goden weigren
Den nectarkelk der Zaligheid
Aan 't menschenkind, om hem te toonen

⁶⁷ A 'tantalus-kwelling' is torment where the desired object is very close, but it will stay unattainable forever. This expression comes from the story of Tantalus. Tantalus killed his son and served this to the gods. He was punished for this as he was tortured forever in the underworld. Standing in water underneath a tree with fruits, he would always be thirsty and have hunger, because he could not reach both.

Wat afstand God en menschen scheidt.
En wie het waagt den kelk te grijpen,
Dien wacht een onontkoombre straf,
Dien stooten ze uit de hemelwoning
Naar 't duister avn den Hades af.

Ook u was zulk een lot beschoren,
Vorst Tantalus. Het oud verhaal
Vermeldt ons, hoe des goden koning
U nederstiet in Hades' zaal.

Daar kwelt u dorst en felle honger
Terwijl nabij u 't saprijk oog
Zich aanbiedt om uw dorst te lesschen
En laafnis voor uw pijn belooft.

Gij strekt de hand uit om te plukken...
De vrucht ontwijkt. De dorst verschroeit
Uw ingewand; gij kunt hem stillen
Door 't water voor uw voeten vloeit.

Gij kunt – zoo meent gij – maar gij moogt niet;
Gij werpt u in den stroom, maar ziet,
Het water stijgt u tot de lippen,
Gij opent ze ... en de stroom vervliet.

Gij ziet het frissche bronnat zwellen,
Gij ziet den boom met ooft belaân,
Een oogwenk en gij stelt den honger,
Eén teug, gij zult den dorst verslaan.

Maar 't woord der goden luidt: „Gij moogt niet!”

De stoom vervloeit, de vrucht ontsmelt:
Onleschbaar blijft de dorst, onstilbaar
De honger, die u eeuwig kwelt.

Waarom, vraagt wellicht mij iemand,
Waarom nog eens weêr verteld,
Wat de langbekende mythe
Van vorst Tantalus vermeldt?
't Sprookj' is oud, waarom dan zingt gij
Altijd 't oude liedjen weêr?
Oud? Helaas, 't is nog zoo oud niet
Als gij meent, mijn waarde heer!
Wat ik zong is geen verdichting
Uit een overouden tijd:
't Leed door Tantalus geleden
Is wat menig onzer lijdt.
Lees voor Tantalus een andren,
Lees mijn naam daarvoor, en ziet
Toch zal nog mijn dicht u spreken
Van 't geen waarlijk is geschied.
Luister slechts, en 't oude sprookjen
Zing ik op een nieuwen toon,
Ik, door de erfenis der kwelling,
Tantalus' geplaagde zoon!

Een jaar lang bande in vreemde streken
Het lot mijn teergeliefde bruid;
Een jaar lang zag ik ongedurig
En smachtend naar haar weêrkomst uit.

Als 't lente zijn zou, zou zij komen;
En 'k droomde van een lentetijd,

Door ons aan ongestoorde vreugde,
aan onvermengd geot gewijd.

Ik dacht mij door haar liefdekussen
Reeds godenzaligheid bereid;
En vóór mij stond de drank der goden,
De rechterkelk der zaligheid.

Reeds strekte ik, vol van stout verlangen,
De hand uit naar den feestbokaal –
Daar stied de nijd der trotsche goden
Mij neêr in Hades' sombre zaal.

De Lente kwam, en mijn Lycoris
Kwam met de Lente saâm in 't land;
Ik zou haar zien en met haar smaken
Een weelde van englenvreugd verwant.

Daar is zij, en ik kan haar spreken,
Haar in mijne armen knellen, haar
De rozen op de wangen kussen
Na 't eindelijk doorgeworsteld jaar;

Ik kan haar spreken van mijn Liefde,
Mijn trouw, die van geen wanklen weet,
En nogmaals haar betuiging hooren,
Dat zij mij nimmermeer vergeet;

Ik kan ... maar ach! De stem der goden
Dreunt donderend mijn Hades' door:
„Gij kunt? – het zij zoo! maar gij moogt niet!”
Een nauw versta ik, wat ik hoor.

Gij moogt niet! 't Is vergeefs om weerstand
Te bieden aan de macht der goôn. ...
Onleschbre liefdesdorst verteert me,
Mij, Tantalus' geplaagden zoon.

Zij is in 't land! Ik kan haar spreken!
Het jaar der scheiding is voorbij!
Zij is in 't land! Vol zoet verlangen,
Vol ongeduld verwacht zij mij!

En ik ... ik tracht ... ik... „Nee, gij moogt niet!”
En hoe ik smEEK, het laat mij niet.
Nu zit ik eenzaam, klagend neder
En giet mijn klachten in een lied.

En spoedig weêr zal ze ons verlaten
En wat het lot mij nu niet gunt,
Vergunt het straks mij met den spotklank:
„Gij moogt nu, zie maar, of gij kunt!”

O! zegt nu nog, dat de oude mythe
Verdichting slechts te lezen geeft,
Noemt 't leed van Tantalus een sprookjen ...
Ik heb den mythe doorgeleefd.

Rotterdam
12 April 1872

13. Goddank voorbij!

Mijn kind, nog zijt ge in vreemde streken,
En 'k heb het, o! zoo vaak betreurd,
Dat gij van mij waart afgescheurd,
Dat ik sinds lang u niet mocht spreken.

Nu zing ik gansch een ander lied,
'k Mag waarlijk van geluk spreken
Dat nog het blinde lot u niet
Terugbracht uit de vreemde streken.

Zoo weken lang ben ik ten prooi geweest
Aan bangen twijfel, die mij kwelde,
En mij een sombre toekomst spelde,
Reeds lang gevreesd.

'k Had rust noch duur zes weken lang,
En 'k vreesde 't einde van mijn leven;
Het noodlot zocht mijn ondergang,
Verwacht met vreesen en met beven.

Goddank! mijn kind, ik ben gered,
'k Mag op een schoone toekomst hopen.
Mijn levensbakens zijn verzet,
Mijn noodtij is verloopen.

En nu 't voorbij is, mag ik zingen:
Gelukkig, dat gij verre waart!
Zoo werden de angsten u bespaard,
Die wekenlang mijn hart bevingen.

Gelukkig, dat ge, ver van mij,
Niets van mijn jammen hebt vernomen,
En dat ik nu toto u kan komen
Met d'uitroep: 't is Goddank voorbij!

Leiden

22 Juni 1872

14. Herhaalde Scheiding

Gij hielt u op in ver verwijderde oorden
Reeds maanden lang; ik ging er eindelijk heen;
En zocht u op aan Rijnstroons schoone boorden;
En vond ik u, mijn lieve kind? Ach neen!

Juist toen ik kwam, waart gij naar Hollands stranden,
Naar 't oude land der vaders weêrgekeerd,
Juist toen ik uw verblijf in vreemde landen
Voor d'eersten maal zoo vurig had begeerd.

En toen ik weêr in 't vaderland gekomen,
Dorst hopen, dat mij 't weerzien werd vergund,
Heeft mij het noodlot bij een slip genomen
En heengevoerd, waar gij niet komen kunt.

Daar zet ik eenzaam nu in 't hooge Noorden,
Verlangend, vurig uitziend naar den dag,
Waarop ik weêr aan IJ- en Amstel-boorden
U eindelijk, eindelijk wedervinden mag.

Hoe lang nog, lieve, zal het lot ons beiden
't Geluk ontzeggen, dat het weêrzien geeft?
't Schijnt nu, dat slechts om telkens ons te scheiden
Het grillig lot ons vast verbonden heeft.

Groningen

4 October 1872

15. In 't Hollandsch

Lang bande u 't lot in vreemde streken,
Opdat ge daar – al schijnt het dom,
'k Begrijp toch waarlijk niet waarom –
Het gratie Duitsch zoudt leren spreken.

Nu zijt ge weêr in 't vaderland
En kunt *auch ohne zu studieren*,
[Das war ja da gar nicht bekannt!]
Ganz fein auf's Hochdeutsch conversieren.

Ik zal, al spreekt dan ook mijnheer
Alleen wat boeken-Duitsch, niets meer
Toch in de taal der onderzaten
Des Kaisers' gaarn met u praten.

Alleen, beloof het mij, mijn kind
Wanneer we als vroeger weer elkander
Betuigen, dat op aard geen ander
U zooals ik, wij, zooals gij bemint;

Beloof het mij, dat dan geen Duitsche woorden,
Wanneer we koutend zitten, zij aan zij,
Zich mengen zullen in de shoone woorden
Der tedre minnekoozerij.

Maar zeg eenvoudig dan, zooals te voren:
„Ik heb je lief!” – dat is toch wel op 't end
Het schoonste Hollandsch, dat men ooit kan hooren,
De melodie gelijk der englenkoren,
En 't klinkt, me lieve, 't klinkt me zoo bekend!

Groningen

4 October 1872

Hereenigd
1873 - 1874

*Twee zielen, gloênde aen een gesmeet,
Of vast geschakelt en verbonden
In lief en leedt.*

Vondel

1. Weerzien

Twée jaar! een tijd van moeite en vrees en druk,
Van eenzaamheid en van verlangen,
Een tijd van worstling tegen 't ongeluk,
Een tijd van droeve klaaggezangen,
Een somber winterjaargetij,
En nu. Goddank! voorbij!

Een nieuwe zon verrees aan 't firmament,
Die stralen lichts als gouden regen
Mij op mijn verdre levenswegen
Als kostbre gaven tegenzendt.
Een heldre toekomst spelt mij zegen,
Het doodsgevaar is afgewend.
Het leven lacht mij toe als nooit te voren,
Ik voel me, als 't ware weêr geboren.
Of uit den doodslaap opgewekt;
Ik mag mij zelf weêr toebehooren;
Hervonden heb ik, wat verloren
En wat omsluierd was, ontdekt.

De boeien mocht ik weêr verbreken,
Zoo lang geklonken om mijn geest,
De toovermachten zijn geweken,
Zoolang gehoorzaamd en gevreesd.
Voortaan mag ieder hemelteeken.
Waarin de mensch zijn toekomst leest
Mij van geluk en zegen spreken,
En 't leven schijnt me een jubelfeest.
De tijd der droefheid is voorbij;
Ik voel me vroolijk, voel me vrij!

Ja vrij! wat zoet, wat zalig woord!
Ik kan! Ik mag! – Wat zoete klanken!
O! gulden vrijheid, die tot handlen spoort,
Waar aan de mensch zijn veêrkracht heeft te danken!
'k Ben vrij! nu ook zoo haast ik kan het oord
Der ballingschap ontsneld, en ijlings voort!

Waarheen! O, daarheen, waar het grootst genot
Mij wacht en mij zal maken tot een go,
Waar mij de zoetste reinste tonen
Van welkom rijklijk zwellen loonen
Voor al de ontberingen, die 't lot
Mij ondervinden deed,
Voor al het doorgestane leed.

Daarheen! daarheen! waar mij de Liefde wacht;
Daarheen, waar mij het liefste wat op aarde
Voor mij bestaat, de paarl van groote waarde,
Waar zij mij haast vol liefde tegenlacht!
O! zoete droom! Helaas! een droom alleen
En meer ook niet! Zou na twee lange jaren
Van scheiding, die voor mij haast eeuwen waren
Die Liefde niet verflauwd zijn, niet! .. o neen!
't Is zoet te droomen, zoet is 't te gelooven,
't Vertrouwen op haar liefde mij te ontrooven
Vermag geen mensch, vermag geen toovermacht,
Zomin als ook mijn' liefdegloed te dooven.
In dit vertrouwen, jeugdige en vol kracht,
Snel ik daarheen, waar mij de Liefde wacht.

Gesterkt door mijn onwankelbaar vertrouwen
Op hare liefde, die geen tijd verstoort,
Maak ik er naar haar eindlijk weêr te aanschouwen,
De tederste, de dierbaarste aller vrouwen,
Wie jarenlang alreeds mijn hart behoort.

Ik tel seconden,
Te traag verzwonden,
Verhaast mijn schreên.
Niets kan mij teuglen;
Als hadde ik vleuglen
Zoo vlieg ik heen;
Niets kan mij binden,
Niets kan mij boeien
Als zij alleen;
Ik smee de winden
Mijn voet te schoeien
In mijn gebeên,
En snel, bevangen
Door 't stouts verlangen,
Ter liefde heen.

Ik zie haar weêr. O, groote, groote goden!
Ze is nog mijn eigen, nog mijn lieve kind.
De welcomskus, me onstuimig aangeboden.
Bewijst het mij, hoe vurig zij mij mint.
Ik knel in de armen haar, zij is mijn eigen;
Ik zie haar wang gekleurd met purpren gloed;
Ik zie haar 't hoofdjen aan mijn boezem neigen
En hoor de zuchten van 't verrukt gemoed.

Zij is mijn schat, mijn ziel, mijn lust, mijn leven;
Voor eeuwig zijn wij vast aaneengehecht;
Ik mag haar voortaan kus op kussen geven,
Zij laat mij toe, zij weet het is mijn recht.
De mond is stom als voelde 't spraakvermogen
Op zulk een stond zich machteloos. Zij ziet
Mij met hare oogen, blauw en trouw, in de oogen,
Mij tuigend: Neen, mijn vriend, 'k vergat u niet!

Of ik haar lief heb, vraagt ze, of ik de hare
Gebleven ben na scheidings bangen tijd.
't Gevoel verbiedt, dat ik u opebare,
Mijn lieve kind, hoe dierbaar gij mij zijt.
Mijn mond geeft klanken slechts, van 't onvermogen
De tolken; woorden zijn te mat, te koel.
Zie, liefste liefjen, zie mij flink in de oogen;
Die spreken uit wat ik voor u gevoel.

O, tedere omhelzing!
O, vurige kussen!
O, vloed van bekentenissen,
Zachtkens gefluisterd van
Zalig genot!
O, naamlooze weelde!
O, hemelsche wellust!
O, tedre betuiging van
Trouw, die met wankelt bij
't Wislen van 't lot!

Ja, ge spraakt waarheid: het leven te roemen,
Liefste is geen zware, geen moeilijke plicht.
Als men 't aanschouwt door het prisma der leifde,
Toont zich ons 't leven in 't lieflijkste licht.
Heerlijk schijnt de aarde voor u en voor mij,
Liefste Lycoris, want zalig zijn wij!

Rotterdam

14 Febrauri 1873

2. Vergeet-mij-nietjes uit den bloemruiker der Liefde

Nach klingt in den gewohnten Ohren

Ein jedes Wort, ein jeder Ton.

Goethe

I

Zelden wordt het ons gegeven
Uit te roepen, dat in 't leven
Niets meer is, dat ons ontbreekt,
Dat we verder niets begeeren
En den gek met ieder scheren,
Die van 's waerelds armoê spreekt.

Nogtans werd het mij gegeven
Uit te roepen, dat in 't leven
Niets mij verder nog ontbrak:
't Was, toen ik haar vurig kust,
Aan mijn hart haar hoofdjen rustte,
En zij mij van Liefde sprak.

II

Ik was niet ongelukkig
Aan d'oever van den Rijn;
Ik wist dat gij mij liefhadt
En mij getrouw zoudt zijn;

Ik wist, dat gij mij liefhadt,
En droomde dag en nacht
Van u, verzekerd, liefste,
Dat gij aan mij ook dacht. –

En ik was ongelukkig,
Terwijl gij aan de Rijn
U op hielt, daar mij 't noodlot
Vijandig scheen te zijn.

Maar 'k wist, dat gij mij liefhadt,
En droomde dag en nacht
Van u en van uw liefde;
Die schonk mij troost en kracht.

De kamp is u volstreden,
De scheidingsstijd voorbij:
Gelukkig zijn wij heden,
Ik nu, zoowel als gij.

III

Nog zestig jaren leven wij,
Mijn liefste meisjes, zij aan zij,
Wij weten niet van scheiden
En 't wandlen van dat lange pad
Valt nimmer ons te zwaar, mijn schat,
Want Liefde zal ons leiden.

Nog zestig jaren wenschen wij,
Mijn liefste meisjes, zij aan zij
Op aarde rond te dwalen;
En zijn wij oud, des levens zat,
Dan moog op éénen dag, mijn schat,
Vriend Hein ons beiden halen.

En, liefste meisjes, mogen wij
Na zestig jaren, zij aan zij

Den laatsten snik eens geven,
Dan blijv' de roem van onse trouw
En onse liefde, dierbre vrouw,
In elks herinring leven.

IV

„Zoo men de liefde ons eens verbood!“ ...
Zwijg, engel 't mag niet wezen!
Niets scheidt ons verder dan de dood,
En die is niet te vreezen!

Het noodlot wil het, dat wij trouw
Als altijd aan elkaar zijn;
Wij moeten wel, geliefde vrouw
Volharden tot we een paar zijn.

Wij *moeten?* *moeten?* neen, mijn Jan;
Dat woordjen doet mij rillen;
Wij moeten? Ach, ik beef er van!
Wij willen, ja, wij *willen!*

V

„Gij kent me dus reeds, beste Jan,
Gij raadt reeds mijn gedachten?“
O! liefste meisjes, kondt ge dan
Iets anders wel verwachten?

Men heeft mij van mijn jeugd afaan
Naar kennis leeren streven;
Minerva's tempel in te gaan
Is doelwit van mijn leven.

Waar ik den naam student wel waard,
Hoeveel ik ook geleerd had,
Als ik uw hart, mij 't dierst op aard,
Niet vlijtig bestudeerd had.

VI

Elkander te kussen, dat zegt nog niet veel,
Maar vóór elkaâr, dóór elkaar leven,
Hetzelfde te willen, en altijd geheel
Elkandren zich over te geven,
Dát heet eerst beminnen, en dat zij ons deel,
Dát schenkt ons een zaligheid, zuiver en eêl,
Vér boven den hartstoch verheven.

VII

Liefste, kom, vertel me eens even:
Welk een antwoord moet ik geven,
Als me straks de vraag zal doen:
„Zeg mij eens, toen hij zoo even
„Zoolang bij u is gebleven,
„Zeg mij eens, wat deedt ge toen?”

Moet ik dan ronduit verklaren,
Dat ik, toen we samen waren
Da ik toen ... (wat raadt ge me aan?)
Dat ik ... aan uw boezem rustte,
Liefste Jan u vurig kuste,
En... niets anders heb gedaan? –

Dierbare engel, wat gedachten!
Zulke vragen te verwachten!
Maar welaan, zie daar mijn raad!

Schept men in die vraag behagen,
Geef dan antwoord op dat vragen
Door 't herhalen van uw daad.

VII

„Mocht' ich mit dir, o mein Geliebter, ziehn!“

Zoo deedt ge mij in zoete toonen hooren
Terwijl ik naast u stond en nooit misschien
Klonk mij muziek zoo heerlijk schoon in de ooren.

„Mocht' ich mit dir, o mein Geliebter, ziehn!“

Zoo hebt ge zachtkens mij in 't oor gefluisterd,
Terwijl ik u omhelsde en nooit misschien
Heb ik met meer verrukking wel geluisterd.

„Mocht' ich mit dir, o mein Geliebter, ziehn!“

Nog immer ruischt de naklank van die woorden
Me in 't oor sinds ik u d'afscheidskus moest biên,
En eenzaam trekken moest naar 't hooge Noorden.

„Mocht' ich mit dir, o mein Geliebter, ziehn!“

Ik hoor verrukt u die verzuchting slaken,
'k Zal werken voor ons beide, en 't zal geschiên,
Dat wij welhaast te zaâm de levensreis gaan maken.

Groningen

2 Maart 1873

3. Onze Levensleuze

Wij zullen, meisjenlief, door 't leven
Te samen een zelfde pad betreên,
Naar 't zelfde doelwit beiden streven,
In denken, doen en dragen één.

Komt, laat ons, vóór we verder wandlen
Op onze lange levensbaan,
Een richtsnoer kiezen voor ons handlen
Opdat we veilig voorwaards gaan.

Laat, meisjenlief, een leuze ons kiezen,
Die ons bezielt met kracht en lust,
Opdat we niet den moed verliezen
Maar tot den strijd zijn toegerust.

Komt, laat ons beiden vast verklaren,
Dat ons een ideaal voortaan;
Wat ons in 't leven moog weervaren,
Voortdurend voor den geest zal staan!

Een ideaal, waarin het schoone
Aan 't goede en ware zij gepaard:
Dat dit zich aan ons oog vertoone
Bij alles, wat ons wedervaart.

Laat naar dit ideaal ons streven,
Dan zal, bij nacht en zonneschijn,
In ramp en vreugd, geheel ons leve
Voor ons een bron van zegen zijn.

En brengen ons ook later jaren –
Wie weet het! – stof tot droefenis,
Laat ons tevredenheid bewaren
Met al wat in en om ons is!

Laat ons tevreên zijn en vertrouwen,
Dat steeds het goede triumpheert
En dat het kwade, dat we aanschouwen,
Op 't einde vaak ten goede keert.

En om tevredenheid te smaken
Met alles in ons, om ons heen,
Laat ons een nieuwe waereld maken,
Waar Liefde heerscht, en Liefde alleen.

O! Laat ons meer en meer begeven
Te handelen als Jozefs zoon,
En zoo, door lief te hebben, leeren,
Hoe rijk het leven is, hoe schoon!

Wij, die bij ondervinding weten
Wat heil een reine Liefde biedt,
Hoe zouden wij 't gebod vergeten,
Dat Jezus ons eens achterliet!

Neen, liefste meisjes, neen! wij zullen,
Door onze Liefde stout en sterk,
Te zamen onzen plicht vervullen:
Voor ons geen zwaar en moeilijk werk.

En als we saâm dien plicht vervullen,
Elkaar tot troost bij moeite en pijn,
Dan, juist door saâm te werken, zullen
Wij bovenal gelukkig zijn.

Groningen

19 Maart 1873

4. Aan Lycoris

*Sonnet bij Prutz' liedrenbundel: „Aus Goldnen Tagen“*⁶⁸

Een Deutsche dichter geeft in deze zangen
Een beeld van zijns levens gulden tijd:
Hij zingt daarin van liefde en vreugd en strijd,
Van onbestemd gemis en zoet verlangen.

Ik bied ze u aan; wil uit mijn hand ontvangen
Den vreemden liedrenkrans, dien ik u wijd,
Eens schenk ik u uit mijnen gulden tijd,
Wanneer het lot het wil, mijn eigen zangen.

Uit deze liedren doet een stem zich hooren,
Die in uw hart ook zeker weerklink vindt,
Nu ook voor u de gulden dagen gloren.

Het is de stem der jeugd, die ons in de ooren
Zal blijven klinken, evenlang, mijn kind,
Als mij uw hart, u 't mijn zal toebehooren.

Rotterdam

2 Juli 1873

⁶⁸ Robert Prutz (1816-1872) was a German poet and prose writer. He belonged to a group of political poets. However, Prutz's poetry was more liberal than that of the others.

5. Och, of ge hier mocht zijn!

Wanneer de gouden dageraad
Mij 's morgens wakker lacht,
En uitroept, met verheugd gelaat,
Wat schoone dag mij wacht,
Dan voel ik toch mij onvoldaan.
O! liefste, liefste mijn!
En wensch met een stillen traan:
Och! of ge hier mocht zijn!

Wanneer de zon het Zuiden kust
En licht en warmte schenkt,
Na 't ijvrig werk een wijle rust
Tot zoet gekout ons wenkt,
Dan voel ik toch mij onvoldaan,
O, liefste, liefste mijn!
En wensch ik met een stillen traan:
Och, of ge hier mocht zijn!

Wanneer de schemring de aard bedekt,
En in den vriendenrij
De purpren wijn den geestdrift wekt;
Als 't vroolijk is en vrij,
Dan voel ik toch mij onvoldaan,
O, liefste, liefste mijn!
En wensch ik met een stillen traan:
Och, of ge hier mocht zijn!

En als de nacht op valen vlerk
Ons rusttijd heeft gebracht,
Als elk, ten loon voor 't daaglijksch werk,

In slaap zijn droomen wacht,
Dan voel ik toch mij onvoldaan,
O, liefste, liefste mijn!
En wensch ik met een stillen traan:
Och, of ge hier mocht zijn!

Groningen

11 October 1873

6. In gedachte bijeen

Geen uur, mijn liefste, gaat voorbij,
Waarin ik niet met mijn gedachten
Bij u verwijl, zoolange mij
Uw bijzijn wordt ontzegd door hoogre machten.

En gij, mijn kind, zijt ge in den geest
In al die lange, lange dagen
Niet dikwijls ook bij mij geweest
Om in gedachte een kus mij af te vragen?

Ja, zeker zijt ge 't, of mijn hart
Heeft al te better mij bedrogen,
En mij ten troost bij scheidingsmart
Een lieflijk sprookjen listig voorgelogen.

Ja, zeker zijt ge 't, of ... doch neen,
Ik twijfel niet, ik moet gelooven,
Wnat dit geloof troost mij alleen,
't Waar dwaasheid om mijzelf die troost te ontrooven.

Dat ge aan mij denkt, zoo dikwijls mij
Uw beeltnis voor den geest komt zweten
In zoeten droom, dat doet me bij
Zóólang een scheiding nog gelukkig leven.

Groningen

24 October 1873

7. In den Nacht

De Nacht heeft weer zijn sluier
Getogen over de aard;
Geen lichtpunt zie ik flikkren,
Waarheen mijn oog ook staart.

Ik zie zelfs niet het flonkren
Der sterren aan den trans
En achter duistre wolken
Verbergt de maan haar glans.

Maar eindelijk, zie! in 't duister
Schijnt toch van verre een licht;
't Neemt toe in glans en luister
Voor mijn verbaasd gezicht.

Wat mat het zijn, dat schittert,
Een nieuwe zon gelijk,
Die praalt als hemelkoning
In zijn onmeetlijk rijk?

Wat of die zonneluister,
Die glans beteeknen mag?
Dat tooverachtig schijnsel,
Dat nacht herschept in dag?

O, 'k weet reeds wat het licht is,
Dat schittert aan den trans;
De weerschijn uwer Liefde,
Lycoris, is die glans.

Het licht, dat uit den hemel
Zoo vriendlijk nederdaalt,
Is 't licht van uwe Liefde,
Dat hier mijn pad bestraalt.

Groningen

24 October 1873

8. Aan Lycoris

bij mijne novelle, getiteld: „Twee tuiltjens Vergeet-mij-niet“⁶⁹

Hier hebt ge, mijn lieve, een eenvoudig verhaal,
Een proeve van schildring in kunstloze taal,
Waarin ik naar waarheid gestreefd heb;
Zóó ijfrig zelfs, dat ge er ook werkelijkheid vindt:
Een spiegelbeelds is het romantisch getint
Van dat, wat ik zelf eens doorleefd heb.

Gij zult me onder 't gaas van 't romantische kind
Als spoedig herkenning, in 't lief en in 't leed,
Door 't lot op mijn wegen gezonden;
Gemaklijk ook vindt gij ze zelve er in weêr,
Geen wonder! Mijn leven waar 't mijne niet meer,
Maar 't uwe er niet vast meê verbonden.

Zie hier mijn novelle! Behoordeel haar vrij!
Wanneer ze u als kunstwerk mishaagt, zeg het mij:
Ik zal voor uw oordeel mij buigen:
Hoe innig, hoe trouw ik u lief heb, mijn schat,
Dat wilde ik en waarlijk niets anders dan dat,
U door mijn novelle betuigen.

Groningen

25 November 1873

⁶⁹ In this novel Jan te Winkel describes on of his first foreign journeys to the river the Rine and the Black Forest in Germany.

9. Zij hebben u lief

Zij heeft u lief, mijn goede moeder,
Omdat ze mij bemint, mijn kind!
'k Wed, dat ge nooit een vroomer, vroeder,⁷⁰
Een beter moeder vindt, mijn kind!

Hij heeft u lief, mijn beste vader,
Omdat hij houdt van mij, mijn kind!
Gij zult het zien, kent gij hem nader,
Geen is zoo goed als hij, mijn kind!

Wil gij nu ook uw liefde wijden
Aan de ouders om hun zoon, mijn kind!
Moogt gij hen, mogen zij u lijden,
Wat maar dat heerlijk schoon, mijn kind.

Eens zult gij om hen zelf hen minnen:
Hoe kan het anders zijn, mijn kind!
En gij ook zult hun harte minnen,
Zoo zeker als het mijn, mijn kind!

Groningen

11 December 1873

⁷⁰ 'vroeder' is old Dutch and it means 'scarce'.

10. Acht dagen

Aankomst

Cithertonen

Harmonie

Terughouding

Daaglijksch genot

Alleen

Geestvervoering

Engenweelde

Nazang.

I Aankomst

12 januari

Was nur das Glück vermag zu geben,

In sel'ger Fülle ist es mein:

Ich habe dich, geliebtes Leben,

Was braucht es mehr als dich allein.

Geibel

Wat ook Fortuin mij nog zou kunnen, willen geven,
Niets is er wat ik wensch, al wat ik wenschte, is mijn;
In rijken overvloed geniet ik van het leven,
Van alles, wat ons de aard een paradijs doet zijn;
Want alles, wat ik wenschte, is mij in u geschonken,
Mijn liefste, liefste kind, mijn kostelijkst kleinood;
Nu ik u bij mij heb, voel ik mij weildedronken,
Mijn hart schijnt mij te vol, en mijn geluk te groot.
Het welk een ongeduld, een mengling van verrukken
En vreezen, ijde ik u, geliefde, te gemoet!
'k Wist, dat gij komen zoudt, ik u aan 't hart zou drukken,

Maar 't scheen me een ijdele droom, te zalig en te zoet
Om werkelijkheid te zijn. Ik kon het nauw gelooven;
't Was, meende ik, elfsbedrog, mij boeiend door den schijn;
En toch, moest werkelijkheid mijn zoeten droom me ontrooven,
'k Zou met teleurgesteld, neen, 'k zou vernietigd zijn.
Maar, hemel! 't was dan waar; geen twijfling kan mijn droomen
Verbannen; wat ik droomde is werkelijk, werkelijk dáár;
Mijn liefste, liefste kind, mijn engel, is gekomen,
De Liefdekoningin vereent een zalig paar.
Verrukt, bedwelmd, mijn schat, deed ik u 't welkom hooren,
En kostelijker groet, geliefde, sprak ik nooit.
Ik voelde uw welcomskus en moest den twijfel smoren.
Ik zag u voor mijn oog, verruklijker dan ooit.
Vast klemde ik in mijn hand uw hand; ge waart gekomen,
Geliefde mijner jeugd, die eens mijn gaâ zult zijn,
Als dochter in het huis mijns vader opgenomen;
't Was werkelijkheid aldus, 't was werkelijkheid, geen schijn!
O! welke ontmoeting was 't, waarmee te vergelijken?
Elk beeld, dat ik mij zoek verzwakt het werkelijk schoon!
'k Dacht dat ik dichter was, maar 'k voel mijn kracht bezwijken,
O! had ik Jubals harp en Mirjams zoete toon!⁷¹
Een jublend welcomslied zou dan u tegenklinken;
nu maakt mijn heil mij stom, en schijn ik weg te zinken
In zoete zwijmeling, als de engelen bij het blinken
Van 't oogverblindend licht om 's Allerhoogsten troon.

Groningen, 1 Februari 1874

⁷¹ Jubal is mentioned in the Hebrew Bible (Gen 4:21) as the ancestor of all who played the harp and flute. Mirjam is first mentioned in Exodus 15:20. She is the leader of the victory songs which the Israelites sang after the ruination of the pharaoh.

II Cithertonen

13 Januari

*Goldne Brücken seien
Alle Lieder mir,
Drauf die Liebe wandert,
Süszes Kind, zu dir.*

Geibel

Reeds jaren lang, mijn kind, zijn tedre minnezangen
De tolken van hetgeen ik voelde en dacht geweest;
Zij spreken u van trouw, van liefde en zoet verlangen,
Die ge in mijn oog zoowel als in mijn liedren leest,
Slechts daarin, want het schijnt, af woorden mij ontbreken,
Wanneer ik aan uw zij, mijn teergeliefde bruid,
Want omgaat in mijn hart in klanken uit wil spreken:
Mijn Liefde spreekt het best in rijm en maat zich uit:
Het proza schijnt te ruw om mijn gevoel te dragen,
Op vleuglen des gezangs alleen draag ik het voort
En wat in hoorbren klank ik te uiten met zou wagen,
Dat meld in poëzie u het geschreven woord.
Zoo vroeger, zoo ook nu. Weer moest de kunst mij strekken
Tot vorm, waarin ik u mijn Liefde hooren deed;
Verdichting moest ook nu de waarheid half bedekken,
Die ik u onversierd niet meê te deelen weet.
Voor u dichtte ik alleen, en gij slechts kun het weten,
Wat waarheid zich verhult in 't dichterlijk gewaad;
Wat andren vruchten van verbeelding zullen heeten,
Is werkelijkheid voor u, die gij herkent, verstaat.
En of ge mij verstondt? 'k Behoefde niet te vreezen:
Ik volgde uw oog van vaers tot vaers, van blad tot blad,
En las op uw gelaat, terwijl ik u zag leze,

Den weêrklank van het lied, dat ik gezongen had.
'k Zag door een purpren gloed uw aanzicht overtoegen,
Getuigend, welk geluk gij in mijn Liefde vondt;
Een glans van zaligheid, van vree straalde uit uwe oogen,
Verrukking spelde mij de glimlach om uw mond.
'k Genoot, maar niet als hij, die zoen en eer mocht gadren.
Voor 't kaartwerk, dat hij schiep: 'k zag naar geen lofspraak uit,
Noch onverwelkbren krans van frissche lauwerbladren;
Maar naar een dankbren blik uit de oogen van mijn bruid.
Geen kunstnaar was ik hier. Hoe zou ik roem verlangen,
Daar kunst slechts middel was voor 't minnende gemoed!
Een ander, schooner loon ontving ik voor mijn zangen,
't Was d'opslag van uw oog te zien, vol tedren gloed,
En 't purper op uw wang; het was, den zucht te hooren,
Waardoor het vol gemoed zich lucht verschafte, en dus
Verrukt u gaâ te slaan, in zoeten droom verloren,
Om eerst te ontwaken door den hartelijksten kus.

Groningen

2 Februari 1874

III Harmonie

14 Januari

*In ihren Auge deine Thränen,
Ihr Lächeln sanft um deinen Mund,
Und al dein Denken, Traümen, Sehnen,
Obs dein, obs ihr, dir ist's nicht kund.*

Geibel

De tranen van den een in de oogen van den ander,
De glimlach van den een om 's anders mond! Ziedaar

Wat Liefde toornen kan. Zóó opgaan in elkander,
Dat men wat ander is, vergeefs zoekt in elkaâr;
Een reine Harmonie, uit Liefde voortgesproten,
Sinds scheidbre tweeheid in twee-eenheid overging!
Twee levensstroomen uit één bronwel voortgevloten!
Twee zielen, vastgegloeid als helften van één ring,
Die eind noch aanvang heeft, en over al wel deelbaar,
Maar op zich zelf een schoon, een afgerond geheel,
Gebroken niet geweld, door kunst noch ijver heelbaar,
Maar, ongeschonden nog het kostlijkst pronkjuweel!
Ons, diebre, was het heil, het godlijkheid beschoren
Te leven in het rijk der wondre Harmonie;
In ieder vluchtig woord haar reinen klank te hooren:
Door eenheidstoooverkracht de schoonste melodie!
Gelukkig voeld ik mij, wanneer 'k u hoorde spreken,
Mijn liefste, en in uw taal mijn eigen stem vernam;
Gelukkig waart ook gij, als 't uw gedachten bleken,
Wat zonder ruggespraak van mijne lippen kwam.
Geen woord ontging mijn oor, geen blik mijn scherpziende oogen,
En 'k vond in ieder woord als 't waar mystieken zin,
Die 't inderdaad bezat, want Liefdes alvermogen
Blies alles wat gij spraakt haar geurgen adem in.
Het onverschilligst woord, laf, zinloos voor een ander,
Was godentaal voor ons, die elk van ons verstond;
Want ieder vluchtig woord, gewisseld met elkander,
Sprak van den hechten band, die ons te zaâm verbond.
In alles waren we één, in denken, dwepen, droomen,
In geestesleven één, en één ook in gevoel:
Geen wonder! alles was uit Liefde voortgekomen,
En Liefde richtte ons oog, ons hart naar 't zelfde doel.

Groningen, 9 Februari 1874

IV Terughouding

15 Januari

*Süsze Freundin, noch Einen, nur Einen Kusz noch gewähre
Diesen Lippen! Warum bist du mir heute so karg?*

Goethe

„O, geef me een enklen kus! Geloof me, ik zal tevreden
„En ingetogen zijn, als gij me één enklen biedt!
„Hoe anders waart ge vaak! Geliefde, wat mag heden
„Toch wel de reden zijn, waarom ge mij ontvliedt?“
Zoo sprak ik – maar vergeefs! – en mijmrend zat ik neder
Terwijl ‘k den sleutel van het vreemde raadsel zocht.
Een vlaag van koelheid! Neen, gij zaagt mij aan, zóó teder,
Zóó liefdevol, mijn schat, dat ik niet twijflen mocht.
Was ‘t: hechten aan den vorm, die nog het minnekooven
Ons te verbieden zoekt, daar wij Mevrouw Fatsoen,
Misschien wat al te vrij, te stout, verachteloozen,
En onzen liefdebond haar niet bezeglen doen?
Doch neen, gij weet als ik, hoe ver, hoe ver verheven
De Liefde is boven ‘t geen aan vorm zich hechten moet.
Gij houdt de Liefde, als ik, voor d’adem van het leven,
Terwijl de doode vorm de Liefde sterven doet.
Neen, gij bezat den moet, om trouw mij te beloven
Nog vóór Mevrouw Fatsoen vergunde, dat gij ‘t deedt;
Dit maakt me u dubbel waart. Daardoor verheft ge u boven
Het slaafsch gemeen, dat zich niet vrij te maken weet.
O, ‘k stel dien moet op prijs, dien ‘k gaarne wil beschouwen
Als kind van ‘t vast geloof in mijn onwankbre trouw:
Zoo maakt ge zelf mij trouw, mijn bruid, door uw vertrouwen,
Wijl mannetrouw volgt op ‘t ongelooft der vrouw.
Geen vormvereering dus! Misschien een heimlijk vreezen,

Dat strenge zedigheid u zelfs mijn kus verbood,
Of, dat mijn minnelust te blusschen niet zou wezen,
Wanneer ik eenmaal recht uw' liefdekus genoot.
„Een bos brandt me op den wang, wanneer ik mij laat kussen.”
Zoo spraakt ge, „want uw kus is als een kus van vuur.”
Dat moog zoo zijn, mijn bruid, maar 'k weet de vonk te blusschen
En houd den buidel vast des reinlijke natuur.
'k heb u te lief, mijn kind, om zelf niet te verlangen,
Dat zelfbeheersing zich blijv' huwen aan mijn jeugd,
En dat geen vreemde blik den bos zie op uw wangen:
Dies, weiger mij, mijn kind, geen kus in eer en deugd.
Geef mij één enklen kus, zij 't slechts om uit te spreken,
Dat gij den vorm niet dient, en aan mijn hart niets vreest:
Die kus zij me een symbool, een onmiskenaar teeken,
Dat we één zijn in gevoel, in denken, één van geest!

Groningen

16 Februari 1874

V Daaglijksch genot

16 Januari

*Sage, wie lebst du? Ich lebe! Und wären hundert und hundert
Jahre dem Menschen gegönnt, wünscht' ich mir Morgen wie Heut'.*

Goethe

Vroeg iemand, hoe ik wel geleefd heb in die dagen,
Waarin ons 't lot verbond tot een gelukkig paar,
'k Sprak dan: zoo goed, dat niets mij beter zou behagen,
Dan evenzoo als toen te leven duizendjaar.
Wanneer de dageraad mij 's morgens deed ontwaken,
Mij spellend, welk genot mij weêr te wachten stond,

Dan sprong ik ijlings op, om haast het heil te smaken,
Dat mij een morgengroet zou klinken uit uw mond!
Wanneer de middag mij, nadat vergeefs mijn zinnen
Zich richtten op de taak, die mij was opgelegd,
Aan uwe zijde bracht, dan leerde ik wat beminnen
Voor wellust schenkt en wat bemind te wezen zegt.
Dan was 't, of 't Paradijs, waarvan de vaders droomen,
Voor mij geopend waar met al zijn heerlijkheid,
Of alle levenszorg van 't hart mij waar genomen,
En ik, aan uwe hand, den Hemel ingeleid.
En als dan de avond kwam, dan telde ik gretig de uren,
Die nog ons wachtten vóór de nacht ons scheiden zou,
Dan wenschte ik, dat de dag maar altijd voort mocht duren,
Standvastig als mijn Liefde, en eeuwig als uw Trouw.
En als het „goede Nacht!” het teken werd van scheiden,
Dan sloot de slaap mijn oog, maar wakker bleef mijn geest,
Die in den droom herdacht, hoe heerlijk voor ons beiden
Het samenzijn des daags, mijn dierbre, was geweest.
En kwam de morgen weêr, dan weêr een zelfde leven,
En zoo van dag tot dag een altijd nieuw genot.
Waar aan deez zaligheid de onsterfelijkheid gegeven,
Mijn onbepert geluk verhief mij tot een god!

Groningen

23 Februari 1874

VI Alleen

17 Januari

*Blick und Händedruck und Küsse, gemütliche Worte,
Sylben köstlichen Sinns wechselt ein liebendes Paar.*

Goethe

„O, kus me niet, geliefde, al ziet ons ook geen ander;
„Daarom kwam ik niet hier”, zoo spraakt ge, en toch mijn schat,
Toomde ik mijn lust niet in, Nu eindlijk met elkander
Alleen, en niet gekust, wat vreemde gril waar dat!
Daarom kwaamt gij niet hier! ‘k Wil gaarne dat gelooven,
Maar ‘k zie daartoe u hier: dat loochen, als gij kunt!
Mag ik, mijn dierbre, u geen kusjen u ontrooven,
Wanneer wordt dan mij wel dat zoet genot gegund?
Doch waarom naar ‘t waartoe en naar ‘t wanneer te vragen?
Ik klem u aan mijn hart, ik wil het, en gij moet
Mijn kussen, of gij wilt of niet wilt, wel verdragen.
„Maar dan onvlucht ik u!” – „Ik vrees niet, dat ge ‘t doet.”
Zoo sprak ik, en met recht. ‘k Had geen gevaar te duchten,
Onstuimig kuste ik u en mond en wangen rood,
En onder ‘t zoet gekoos dacht gij van geen ontvluchten,
Maar enkel aan ‘t genot, dat u de Liefde bood.
Nu klonk een teder woord, dan werd de mond gesloten
Met kussen als van vuur, waarbij men ‘t al vergat;
Met volle teugen werd het heil der min genoten,
En ‘k voelde, dat ook gij gelukkig waart, mijn schat!
Maar schoon mijn mond verwijlde in ‘t midden van de roze,
Die bloeiden op uw wang, mijn teergeliefde bruid,
En schoon het vol genot van ‘t dartel minnekoozen
Volzalig ons deed zijn, toch sprak ook d’ernst zich uit.
Niet steeds heeft Venus’ zoon een glimlach op de lippen,
Niet steeds is de dartle scherts een voertuig van de min.
De lichte zachtjens, die den boezem soms ontglippen,
Getuigen menigmaal van meer aan dartlen zin.
Zoo ging ‘t ook ons, mijn kind. ‘k Heb ernstig u gebeden,
Zoo ernstig als ik ‘t kon, zoo dringend en oprecht,
Dat gij ... doch ‘k waag het niet in dichtgewaad te kleeden,

Wat ik met bevend hart u fluistrend heb gezegd.
En gij beloofde 't mij ... o, laat mij toch niet vreezen,
Dat gij verbreken kunt, wat ge ernstig hebt beloofd.
Wij kunnen, liefste bruid, eens zoo gelukkig wezen...
Wat zou mijn leven zijn, helaas! werdt gij me ontroofd!

Groningen

15 April 1874

VII Geestvervoering

18 Januari

*So sah dereinst, entrückt der Erde Gränzen,
Auf Beatvicens' schönem Angesichte
Den Stral des Paradieses Dante glänzen.*

Geibel

Wij lazén saâm, mijn bruid, en onder 't lezen dwaalde
Mijn oog van 's dichters zang vaak naar uwe oogen af,
Waaruit mij 't reinste licht der Liefde tegenstraalde,
Dat alles om mij heen een godlijk aanzien gaf.
En 't hemelsch licht nam toe in heerlijkheid en luister,
Te schittrend voor het oog, dat, door den glans verblind,
Niet onderscheiden kon, waar 't heuvelachtig duister
Een einde neemt en waar het schittrend licht begint.
Op eens – de nevel wijkt – een wonder schouwspel boeit me;
't Verleden doemt weêr op en kluistert hart en geest
Met zoet toovermacht – Een heilig vuur ontloeit me,
Nu weêr mijn oog aanschouwt, wat eertijds is geweest.
Florence, u ziet mijn oog, zooals ge in vroeger dagen,
De dagen uwer jeugd, in trotsche schoonheid blonkt,
Toen ge om het golvend haar den lauwerkrans mocht dragen,

Waarmeê uw nakroost nog als 't kostbaarst erfgoed pronkt.
 'k Zie in het donker groen de oranjen appels gloeien,
 'k Zie, hoe het myrtenloof een dak van bladren weeft,
 Hoe zephyrs dochterkens om 't frissche bronnat stoeien,
 En bij des dichters lied ge lauwer tilt en beeft.
 Beef mij, o maagdiijk groen; uw onverwelkbre bladren
 Zal eens geheel Euroop vor dezen dichter saâm,
 Als hulde aan zijn genie, in geestverrukking gadren.
 En niemand, die 't misprijst, want ... Dante luidt zijn naam!
 En 'k zie ook 't schoone kind, dat ronddoolt in de gaarde,
 Een leliekelk gelijk, in 't bloeiend rozenperk,
 Een reine hemelboô, naar 't schijnt gedaald op aarde,
 In 's dichters oog, natuur, uw godlijk meesterwerk!
 Haar is zijn lied gewijd, het lied van 't Nieuwe Leven,
 Dat, sinds hij't eerst haar zag, ontstroomde aan zijn gemoed,
 Want haar aanbidt zijn hart, haar roemt met heilig beven
 Zijn onvergankelijk lied, zoo rein, zoo smetend zoet.
 't is Beatrice,⁷² zij, die als een heldre sterre
 Het pad bestraalde van Florences grooten zoon,
 Totdat een hooger macht hem ontroofde, om verre
 Van de aarde en 't aardsch gewoel te schittren voor Gods troon.
 En hij? Zijn stoute geest ontsteeg de sombre kringen
 Der afschrikwekbre hel, om tot een hooger sfeer,
 Het lichtend paradijs der englen, door te dringen:
 Dáár vond zijn dichtergeest zijn Beatrice weêr.
 Daar wees zij 't pad hem aan door alle hemelbogen,
 De godlijk reine maagd, die hem de geestkracht schonk,

⁷² Beatrice Portinari (1266-1290) was the muse of Dante. She married someone else, so Dante only worshipped her from a distance. After she died, Dante wrote *Via Nuove* in which he described his love for her. In *La Divina Commedia* is Beatrice the angel who asks Vergil to accompany Dante to hell and heaven.

Om, onverblind door 't licht, het eerst met steeflijke oogen
Te zien, wat nooit een' zoon der aarde in de oogen blonk.
Daar ging haar beeld hem voor door 's hemels gouden zalen
Tot voor de bron des lichts, des Allerhoogsten troon,
Daar wees zij hem de bron der heilige idealen,
Zij zelf 't symbool van al wat heilig is en schoon.
En ik ook had den moed den zanger na te treden
Betooverd, zooals hij, door Beatrices beeld;
Ook ik ontsteeg aan de aard en waarde in 't zalig Eden,
Als ware ook mij de kracht des dichters toebedeeld.
Een vluchtig oogenblik – Daar week de geestvervoering
En eensklaps daalde ik af naar de aarde uit hooger sfeer;
Doch, wonder tooverspel! – dáár zag ik met ontroering
Op de aarde en aan mijn zij, o Beatrice, u weêr!
Zou 't waarlijk mogelijk zijn? Woedt somtijds in ons leven
Aan 't godlijk ideaal, verbeeldings schoonste kind,
Door bovenaardsche macht de werkelijkheid gegeven,
Of is nog steeds mijn oog door 't tooverlicht verblind?
Neen, Beatrice, neen, 'k werd door geen schijn bedrogen,
Mijn hand rustte in uw hand, een tedre liefdegloed,
Gelijk een hemelsch licht, straalde uit uw vriendlijke oogen
Mij tegen, en het klonk me in 't oor zoo wonderzoet:
„Uw Liefde doet met recht mij Beatrice wezen,
„'k Aanvaard dien schoonen naam!” – Haar nieuwe droom! Het scheen,
Of Dante voor mij stond, als uit den dood verzeen.
Hij schudde droevig 't hoofd ... en 't droomgezicht verdween.
Een sidring greep mij aan; ik voelde 't bloed verstijven
In de adren en gejaagd en angstig riep ik, „Neen,
„geen Beatrice, neen! Lycoris moet bij blijven,
„Een engel op mijn pad door 't aardsche leven heen!”

Groningen, 19 April 1874

VIII Englenweelde

19 Januari

O, Mädchen, Mädchen,

Wie lieb' ich dich!

Wie blickt dein' Auge!

Wie liebst du mich!

Goethe

Ik heb u lief, mijn schat, zoo onuitspreeklijk teder
Als iemand minnen kan, en 'k lees het in uw blik:
Zoo lief als ik u heb, zoo lief hebt gij mij weder;
Gelukkiger geen paar op aard, dan gij en ik!
Ziedaar geheel mijn lied! 't Waar ijdel te beproeven
Van de englenweelde, die ik aan uw zij geniet
Te zingen, wan tik zou dan englentaal behoeven,
Of, liefste, mijn geluk ging onder in mijn lied.
Lang waagde ik van mijn heil in maatgeklank te spreken,
Maar 't heil wies niet den dag en overstelpt mijn geest.
Het eenig minnelied, nu woorden mij ontbreken,
Is 't kort, eenvoudig lied, dat ge in mijne oogen leest.

Groningen

19 April 1874

IX Nazang

20 Januari

*Ich ging, du standst und sahst zur Erden,
Und sahst mir nach mit naszen Blick!
Und doch, welch Glück, geliebt zu werde,
Und Lieben, Götter, welch ein Glück!*

Goethe

De tijd van scheiden kwam. Hoe noode kon ik scheiden!
Eén kus, één handdruk nog. – „vaarwel! ‘k hoop niet voor lang!
„Dra moog de Liefde weêr mij in uwe armen leiden!”
Ik ging – gij zaagt mij na met tranen op den wang.
Nog eenmaal omgezien! één groet nog! ‘t was de leste:
De stoomkracht dreef mij voort vele uren achtereen
Naar ‘t rijk des Noordenwinds, naar Gruno’s schoone veste;⁷³
Daar zit ik nu, en, ach! zoo eenzaam en alleen!
Maar plicht was ‘t, die mij drong; ik mocht hem niet weerstreven,
En ‘k wilde ‘t ook niet doen, want heerlijk is het loon,
Dat voor mijn werk mij wacht, en ik geen vorst zou geven,
Voor ‘t kostbaarst, wat hij bood, voor heerscherstaf noch kroon.
Ik werk, en ‘t is voor u; neen, liefste, voor ons beiden,
Opdat de huwelijksband ons beiden dra verbind;
Dan kan geen vreemde macht ons van elkander scheiden,
En gaat geen dag voorbij, die ons niet samen vindt.
Dan; ‘k zie reeds in mijn geest, hoe geurge oranjebloesem
Als bruidskrans voor het laatst uw golvend blond versiert;
‘k Zie, als mijn schoone gade, u zinken aan mijn boezem,
Ontsnapt aan ‘t vriendental, dat onze bruiloft viert.
‘k Zie – voor mijn ijvrig werk de heerlijkste beloning! –

⁷³ ‘Gruno’s veste’ means here the defence line of Groningen.

De kroon gezet op 't hoofd der teêrste liefde en trouw;
In 't binnenst heiligdom van onze kleine woning
Met trots u ingeleid, als mijn geliefde vrouw.
Ik hoor de sleutelbos reeds ramlen in uw handen,
Als teeken van uw macht, die zelfs mijn hulde vraagt;
Hoe vrijheidlievend ook, we zegnen onze banden
En 't juk, dat elk van ons met vreugd, met trots zelfs draagt.
Dan zal mijn studiecel geen monnikscel meer heeten,
Waar sombere eenzaamheid mij tot gezelschap strekt;
Dan lees ik aan uw zij veel schooner dingen weten,
Dan boek of perkament nog ooit mij heeft ontdekt;
Dan zal ... doch lang genoeg de lieflijkste droomen
Getooverd voor mijn geest; 't is nu geen droomenstijd;
Want zal mijn dierste wensch eens tot vervulling komen,
Dan worde ik uur der daags aan d'arbeid toegewijd.

Groningen

22 april 1874

11. Wat zij mij schreef

Geloof mij, liefste, slaafs vereeren
Van ijde vormen is het niet,
Wanneer ik soms, op uw begeeren,
U zelfs geen enkel kusjen biedt.
'k Heb lang reeds verre mij verheven,
Mijn liefste, boven vorm en wet,
'k Heb vrijheid aan mijn hart gegeven,
En allen schroom ter zij gezet.

Ik heb mijn Liefde, eens vastgekluiserd,
Van iedren harden dwang bevrijd
En onbevreesd u toegefluisterd,
Dat gij mijn één en alles zijt.
En daarom wil ik nu ook toonen,
Dat ik niet hecht aan ijden schijn;
Moog 't streng Fatsoen mij niet verschoonen,
'k Wil vrij, ik wil gelukkig zijn.

Ik wil, mijn liefste, een' groet u zenden,
– De Liefde stort haar moed mij in! –
De wet der strenge vormen schenden,
U schrijven, hoe ik u bemin;
Hoe onuitspreeklijk teer en innig
Ik u bemin, mijn liefste Jan;
Ik weet het, gij zijt niet lichtzinnig,
'k Weet, dat ik u vertrouwen kan.

En gij begrijpt nu, slaafs vereeren
Van ijde vormen is het niet,
Wanneer ik soms, op uw begeeren,

Aan u geen enkel kusjen biedt;
Maar 't gloeiend vuur, niet uit te blusschen,
Dat mij het aanzicht blozen doet,
wanneer ik toegeef aan uw kussen,
Verraadt licht, wat ik zwijgen moet.

Maar mocht het ons gegeven wezen,
Dat ons geen scherpziend oog bespiedt,
O, dan zal ik uw' kus niet vreezen,
En schenk ik, wat ik gaarne bied.
Als wij alleen zijn met elkander,
Mijn lief, hoe onuitspreeklijk teêr
Ik u bemin, ziet dan geen ander:
'k Geef dan met vuur uw kussen weêr!

Groningen

23 Februari 1874

12. Op een Bal

Welk een pracht! welk een praal!
Welk een glans in de zaal,
Waar de Gratie haar gaven ten toon spreidt!
Welk wegslepend geluid,
Als de dans zich sluit!
Welk een vreugd, welk een lust, welk een schoonheid!

Wat al bloemen in 't groen
Van 't bevallig festoen!
Wat al rozen op maagdelijke wangen!
Wat al oogen vol glans,
Die hun licht van den dans
Als de sterren van 't zonlicht ontvangen!

O, vergeet nu uw smart
Met een schoone aan uw hart
ij den lieflijken klingklang der snaren!
Of vermeerder de vreugd
Van uw zorglooze jeugd
Door u meê de reien te scharen!

Wees geen stokstijve paai,
Gier en zwier, draai en zwaai,
Huppel mede in de wervlende kringen,
Door de vroolijke zaal,
Waar u feestlijke praal,
Jeugd en Gratie en schoonheid omringen!

Laat het zijn, want den schijn
Van een grijsaard te zijn

Wil ik liefst, daar 'k nog jong ben, vermijden!
Laat het zijn! Ik doe meê;
'k Wil u, Terpsichoré,
Voor deer 'avond mijn hulde offers wijden!

En ik dans! Maar mijn geest
Is ver weg van het feest,
want hij zoekt, waar mijn hart is gebleven,
En hij vindt als altijd
Het terug, waar gij zijt,
Mijn Lycoris, de zon van mijn leven.

Groningen

22 April 1874

13. Feestviering

Gij moogt, mijn geliefde, uw geboortefeest vieren
En heilwenschen gadren van elk, die u mint;
Den mijne ook ontvangt ge – helaas een papieren! –
Maar hartelijker zeker geen enkle, mijn kind!

Een rijkdom van prachtige jaardagsgeschenken,
Een feestdisch met vroolijke gasten versierd,
Een regen van toasten! Zoo moet ik mij denken,
Dat heden, mijn engel, uw feest wordt gevierd.

En eenzaam en stil, door mijn boeken omgeven,
Wier duistere woorden soms raadsels mij zijn,
Doorleef ik den kostlijksten tijd van mijn leven,
Versuft in het Grieksch, en vermuft in 't Latijn.

Toch vier ik uw feest ook, en 'k vier het blijmoedig,
Tot diep in den nacht met dit liefjen tot slot.
Op liefjens verjaarseest vergeet men zoo spoedig,
Dat de uren ontglippen bij vluchtig genot.

En hoe ik het vier? Ik verdrink mij in boeken,
Ontcijfer de raadsels, leer, denk en verwerk;
Tracht meê naar den steen aller wijzen te zoeken
En ken dezen avond geen maat schier of perk.

Zoo vier ik uw feest, en ik vier het tevreden.
Want licht valt ons 't werk niet een doel voor den geest,
En de enkle gedachte aan dat doel maakt mij heden
Uw feestdag tot werkdag, mijn werk tot een feest.

Groningen, 22 December 1874

14. In Siciliaansche Vaersmaat

Oja, mijn schat, elkaar gelukkig maken,
Dat blijv' altijd ons heerlijk levensdoel;
Onz' eed van trouwe nimmer te verzaken,
Doordrongen van hetzelfde zoet gevoel,
Dat nu de Liefde ons schenkt en steeds te maken,
Dat zelfs geen oogenblik die min verkoel',
En zóó elkaâr gelukkig steeds te maken,
Dat, liefste, blijve ons heerlijk levensdoel!

Laat die belofte altijd ons heilig wezen,
En zij een kus het zegel op dien bond,
Zoo vaak herhaald, als wij geen schennis vreezen.
Laat uit den tedren glimlach om den mond
En uit der oogen zachten glans ons lezen,
Dat, wat ook wisslen moog' op 't waereldrond,
Toch die belofte ons heilig steeds zal wezen,
En zij een kus dan 't zegel op dien bond!

Groningen

28 December 1874

